

Beknopte Uiteenzetting van de Leer der Nieuwe Kerk welke met het
Nieuwe Jeruzalem in de Openbaring bedoeld wordt

EMANUEL SWEDENBORG

BEKNOPTE UITEENZETTING

VAN DE LEER

DER NIEUWE KERK

WELKE MET

HET NIEUWE JERUZALEM

IN DE OPENBARING

BEDOELD WORDT

*Hic Liber est Adventus Domini,
scriptum ex mandato.*

(DIT BOEK IS DE KOMST DES HEEREN, GESCHREVEN OP BEVEL)¹

1 In het origineel staan naast dit opschrift nog de cijfers 2513, 4535, 6895, 8127, p. 19, en A. R. 626. De eerste vier verwijzen naar de Arcana Coelestia, het laatste naar de Onthulde Openbaring. Al deze cijfers zijn echter hoogst waarschijnlijk niet van Swedenborg zelf afkomstig, doch later door een vreemde hand toegevoegd.

BEKNOPTE UITEENZETTING

VAN DE LEER

DER NIEUWE KERK

WELKE MET

HET NIEUWE JERUZALEM

IN DE OPENBARING

BEDOELD WORDT

DOOR

EMANUEL SWEDENBORG

EERSTE NEDERLANDSCHE VERTALING DER SUMMARIA EXPOSITIO DOCTRINAE
NOVAE ECCLESIAE, QUAE PER NOVAM HIEROSOLYMAM IN APOCALYPSI
INTELLIGITUR; AB EMANUELE SWEDENBORG, SUECO, AMSTELODAMI, MDCCLXIX.

Vertaling (1925) in opdracht van het Swedenborgh Genootschap.

Colofon

Swedenborg Bibliotheek ©2017

OPENBARING 21: 2, 5.

Ik, Johannes, Zag De Heilige Stad, Het Nieuwe Jeruzalem, Nederdalende Van God Uit Den Hemel, Toeberaid Als Eene Bruid, Die Voor Haren Man Versierd Is. En Die Op Den Troon Zat, Zeide: Zie, Ik Maak Alle Dingen Nieuw: En Hij Zeide Tot Mij: Schrijf, Want Deze Woorden Zijn Waar En Getrouw.

Voorrede Van Den Uitgever

Het is niet gebruikelijk de theologische geschriften van Emanuel Swedenborg van een inleiding te voorzien. Deze geschriften worden in *de Kerk van het Nieuwe Jeruzalem* als het Woord van God in zijn derde of Latijnsche Testament erkend (Joh. 19: 20), en er wordt met recht geëischt, dat zij vrij van alle commentaar voor zich zelf kunnen spreken. De *Summaria Expositio Doctrinae Novae Ecclesiae* neemt echter onder Swedenborg's geschriften zulk een bijzondere plaats in, dat het niet overbodig lijkt, indien de uitgever de bijzondere beteekenis van dit werk met eenige opmerkingen releveert. Swedenborg zelf zegt hieromtrent in zijn posthume schets *Historia Ecclesiastica Novae Ecclesiae*:

Toen de *Beknopte Uiteenzetting* was uitgegeven, verscheen de Hemel der Engelen van het oosten tot het westen en van het zuiden tot het noorden in purperen gloed, met allerschoonste bloemen, en een ander maal als vlamme, schoon. Op de boeken was geschreven: DE KOMST DES HEEREN; op alle in de geestelijke wereld; op bevel schreef ik hetzelfde ook op twee exemplaren in Holland.

Een van deze twee exemplaren werd ongeveer vijftig jaar geleden ontdekt en wordt nu in het British Museum te Londen bewaard. Hiervan is ook de facsimile-afdruk genomen, welken wij aan onze uitgave hebben toegevoegd. In een brief aan Dr. Beyer, gedateerd 15 Maart 1769 schreef Swedenborg: "In de *Beknopte Uiteenzetting* worden de dwalingen van de tot nu toe heerschende leer over de rechtvaardigmaking door het geloof alleen en over de toerekening der gerechtigheid van de verdienste van Christus ten volle aangetoond. Deze verhandeling werd door mij aan alle geestelijken in Holland gezonden en zal ook in handen komen van alle vooraanstaande geestelijken in Duitschland. Er is mij gezegd, dat zij met aandacht daarvan kennis hebben genomen en dat er reeds eenigen de waarheid ontdekt hebben, terwijl anderen niet weten, hoe zij zich wenden moeten; want hetgeen daarin geschreven staat is voldoende om een iegelijk te overtuigen, dat de bovengenoemde leer de oorzaak is, dat wij heden ten dage in de Christenheid geen theologie meer hebben."

Velen, die de *Beknopte Uiteenzetting* lezen, zullen zich afvragen, waarom door den Heer aan Swedenborg bevolen werd, om juist dit werk DE WEDERKOMST DES HEEREN te noemen, een werk, dat wezenlijk van negatieven aard is, omdat daarin de valscheden der hedendaagsche Christelijke Kerk ontvouwd en veroordeeld worden. Zou men niet eerder hebben verwacht, dat voor

dit doel een van de groote hoofdwerken, zooals de *Arcana Coelestia* of de *Onthulde Openbaring* of de *Ware Christelijke Godsdienst* zou zijn gekozen? Wij worden hier echter aan het negatieve karakter der Tien Geboden herinnerd, een grondwet van de wedergeboorte, dat nl. niet hij wordt wedergeboren, die het goede doet, doch hij, die het booze schuwt. Zoo was ook het beslissende moment in de Wederkomst des Heeren niet de openbaring van het goede en het ware der Nieuwe Kerk, maar de manifestatie en verdoemenis van het booze en valsche der oude, doode kerk. Het is hetzelfde met een ieder, die tot de Nieuwe Kerk van den Heer wil komen; niet het felt, dat hij aan de *Hemelsche Leer van het Nieuwe Jeruzalem* meer of minder groote beteekenis hecht, en dat hij de Goddelijke zending van Swedenborg in meer of mindere mate ziet, maakt hem tot een lid van de Nieuwe Kerk, maar eerst het feit, dat hij besloten is om zich van de oude kerk in alle opzichten af te wenden, omdat hij haren staat van algeheel verval duidelijk heeft ingezien. Dit wordt ook uitgebeeld door het Sacrament des Doops, want de wateren des Doops beteekenen de reiniging van het gemoed van het booze en het valsche en daarom is eerst de Doop de inleiding van den mensch in de Nieuwe Kerk.

Beknopte Uiteenzetting van de Leer Der Nieuwe Kerk welke met het Nieuwe Jeruzalem in de Openbaring bedoeld wordt

1. Nadat sinds eenige jaren enkele grootere en kleinere werken door mij uitgegeven zijn, handelende over HET NIEUWE JERUZALEM, waaronder verstaan wordt de door den Heer op te richten Nieuwe Kerk, en nadat de Openbaring onthuld is, heb ik het plan opgevat nu de geheele, volledige leer dier kerk in het licht te geven; daar dit werk evenwel eenige jaren vorderen zou, achtte ik het raadzaam eerst een korte samenvatting daarvan uit te geven, opdat men eerst een algemeen idee van deze kerk en hare leer zou kunnen krijgen, omdat, wanneer het algemeene voorafgaat, daarna alle dingen en elk ding op zich zelf volledig en duidelijk aan het licht treden; want deze dingen dringen in het algemeene door, zooals het gelijksoortige in zijn ontvangorgaan. Deze korte schets is evenwel niet bestemd om aan de beoordeeling der kritiek onderworpen te worden, maar alleen bedoeld als aankondiging van het eigenlijke werk, omdat alles daar in den breede behandeld zal worden. Maar eerst zullen nu voorafgaan de hedendaagsche leerstellingen aangaande de rechtvaardigmaking, met het oog op hetgeen volgt over de geschilpunten van de leer der tegenwoordige en der Nieuwe Kerk.

De Leerstellingen der Rooms-Katholieken aangaande de Rechtvaardigmaking volgens het Concilie Van Trente.

2. In de door DEN ROOMSCHEN PAUS PIUS IV den 13den November 1564 uitgegeven bul leest men het volgende: “Al hetgeen in HET H. CONCILIE VAN TRENTA AANGAANDE DE ERFZONDE EN DE RECHTVAARDIGMAKING werd vastgesteld en bepaald, aanvaard ik en neem ik aan”.

3. OVER DE ERFZONDE VOLGENS HET CONCILIE VAN TRENTA: a) Dat Adam geheel en al door de zonde van zijn verzaking naar ziel en lichaam verdorven is en dat de verzaking van Adam niet alleen hemzelve, maar ook zijn nakomelingschap heeft geschaad, en dat zij over het gansche menschelijk geslacht gebracht heeft niet alleen den lichamelijken dood en lichamelijke straffen, maar ook de zonde, welke is de dood der ziel (Sess. v: 1, 2). b) Dat deze zonde van Adam, die naar haren oorsprong slechts een enkele is, door voortplanting en niet door navolging overgebracht, in ieder mensch als eigen zonde ingeworteld is, en dat zij door geen ander middel kan weggenomen worden dan door de verdienste van den eenigen Verlosser, onzen Heer Jezus Christus, die ons met God verzoend heeft in Zijn bloed, alzoo Hij voor ons geworden is Gerechtigheid, Heiligmaking en Verlossing (Sess. v: 3). c) Dat alle menschen door de verzaking van Adam de onschuld verloren hebben en geworden zijn onreinen en van nature kinderen des toorns (Sess. vi: Cap. 1).

4. OVER DE RECHTVAARDIGMAKING. a) Dat de hemelsche Vader, de Vader van alle barmhartigheid, Christus Jezus Zijnen Zoon gezonden heeft aan de menschen, toen de gezegende volheid des tijds gekomen was; niet alleen aan de Joden, die onder de wet waren, maar ook aan de heidenen, die niet streefden naar de gerechtigheid, maar de gerechtigheid zouden ontvangen en allen als Zijne kinderen zouden worden aangenomen. Hem heeft God gesteld tot een Verzoener der zonden door het geloof in Zijn bloed, niet alleen voor de onze, maar ook voor die der geheele wereld (Sess. vi: Cap. 2). b) Niet allen evenwel ontvangen den zegen van Zijn sterven, maar alleen degenen, aan wie de verdienste Zijns lijdens wordt toebedeeld; in zooverre zij dus niet in Christus wedergeboren worden, kunnen zij ook nooit gerechtvaardigd worden (Sess. vi: Cap. 3). c) Dat de grond der rechtvaardigmaking dus gelegen is in Gods tegemoetkomende genade door Jezus Christus, d.w.z. in Zijne roeping (Sess. vi: Cap. 5). c[c] Dat de menschen gereed gemaakt worden voor de gerechtigheid, zoo zij door de Goddelijke genade opgewekt, vrijelijk tot God bewogen worden, het geloof ontvangende uit het gehoor, geloovende, dat waar is, hetgeen op Goddelijke wijze geopenbaard en beloofd

is; en wel in het bijzonder, dat de goddelooze door God gerechtvaardigd wordt uit Zijne genade door de verlossing, die in Christus Jezus is; en terwijl zij zichzelf als zondaars erkennen uit vreeze voor de Goddelijke gerechtigheid, welke vreeze hen heilzaam aandrijft, worden zij opgericht in de hoop, dat God hen om Christus wille genadig zal zijn, waarop zij vertrouwen (Sess. vi: Cap. 6). d) Dat deze gereedmaking en voorbereiding wordt gevolgd door de rechtvaardigmaking zelve, die niet enkel een vergeving der zonden is, maar ook een heiliging en vernieuwing van den inwendigen mensch door opneming der genade en der gaven, waardoor de mensch van een onrechtvaardige een rechtvaardige en van een vijand een vriend wordt, opdat hij een erfgenaam zij naar de hope des eeuwigen levens (Sess. vi: Cap. 7). e) *De eindoorzaak (causa finalis)* der rechtvaardigmaking is de heerlijkheid van God en van Christus en het eeuwige leven. *De werkende oorzaak (causa efficiens)* is God, die uit genade reinigt en heiligt. *De verdienstelijke oorzaak (causa meritoria)* is de welbeminde eeniggeboren Zoon Gods, onze Heer Jezus Christus, die, toen wij nog vijanden waren, uit kracht Zijner overgrootte liefde, waarmede Hij ons heeft liefgehad, door Zijn allerheiligst lijden aan het hout des kruises voor ons de rechtvaardigmaking verworven en God den Vader voor ons tevreden heeft gesteld. *De werktuiglijke oorzaak (causa instrumentalis)* is het sacrament des doops, hetwelk is het sacrament des geloofs, zonder hetwelk niemand de rechtvaardigmaking deelachtig wordt. De eenige *formeele oorzaak (causa formalis)* is de gerechtigheid Gods, niet die, waardoor Hij zelf rechtvaardig is, maar die, waardoor Hij ons rechtvaardig maakt, d.w.z. waardoor wij vernieuwd worden in den geest van ons gemoed, indien wij hiermede door Hem begiftigd zijn; en niet alleen worden wij voor rechtvaardig gehouden, maar worden naar waarheid rechtvaardig genoemd en zijn het ook, ieder in zijne mate, zooals de Heilige Geest aan een ieder mededeelt, zooals Hij wil (Sess. vi: Cap. 7, § 2). f) Dat de rechtvaardigmaking de overbrenging is uit den staat, waarin de mensch als kind van den eersten Adam geboren wordt, in den staat der genade en zijne opneming onder de kinderen Gods door den tweeden Adam, onzen Heiland Jezus Christus (Sess. vi: Cap. 4).

5. OVER HET GELOOF, DE NAASTENLIEFDE, DE GOEDE WERKEN, EN DE VERDIENSTEN. a) Wanneer de Apostel zegt, dat de mensch gerechtvaardigd wordt door het geloof en om niet, dan zijn deze woorden te verstaan in dien zin, welken de Katholieke Kerk voortdurend en eenstemmig heeft vastgehouden en geformuleerd, te weten, dat wij gerechtvaardigd worden door het geloof, omdat het geloof de aanvang is van des menschen heil, de grondslag en de wortel van alle rechtvaardigmaking, zonder welke het

onmogelijk is Gode te behagen en tot de gemeenschap Zijner kinderen te geraken; om niet echter worden wij gerechtvaardigd, omdat niets van hetgeen aan de rechtvaardigmaking voorafgaat, hetzij het geloof, hetzij de werken, die genade der rechtvaardigmaking zelf met zich medebrengt; want indien het uit genade is, zoo is het niet uit de werken, anders was de genade geen genade (Sess. vi: Cap. 8). b) Hoewel niemand rechtvaardig zijn kan, dan hij, aan wien de verdiensten van het lijden onzes Heeren Jezus Christus toebedeeld worden, zoo geschiedt dit toch in de rechtvaardigmaking, terwijl door de verdienste van dit allerheiligst lijden, door den Heiligen Geest de liefde Gods in de harten dergenen, die gerechtvaardigd worden, uitgestort wordt en in hen blijft, vandaar dat den mensch in de rechtvaardigmaking zelf, met de vergeving der zonden al deze dingen tegelijk toevloeien door Jezus Christus, in wien hij door het geloof, de hoop en de liefde ingeplant wordt; want het geloof, zoo niet de liefde daarmee verbonden is, kan niet de volkomen vereeniging met Christus tot stand brengen, noch iemand tot een levend lid Zijns lichaams maken (Sess. vi: Cap. 7 § 3). c) Dat Christus niet alleen de Verlosser is, op wien men vertrouwen moet, maar ook de Wetgever, wien men gehoorzamen moet (Sess. vi: Cap. 16. Can. 21). d) Dat het geloof zonder de werken dood en ijdel is, omdat in Christus Jezus noch besnijdenis, noch voorhuid eenige kracht heeft, maar het geloof dat door de naastenliefde werkt; want het geloof zonder de hoop en de naastenliefde kan het eeuwige leven niet verschaffen; vandaar dat men ook terstond het woord van Christus hoort: “Zoo gij tot het leven wilt ingaan, onderhoudt de geboden”. Daarom wordt aan hen, die de ware en Christelijke gerechtigheid ontvangen, tevens geboden om als wedergeborenen deze rein en onbevlekt te bewaren als het beste gewaad, dat hun door Jezus Christus gegeven is in plaats van hetgeen, dat door Adams ongehoorzaamheid voor hem en ons verloren ging, opdat zij het voor den rechterstoel van onzen Heer Jezus Christus te voorschijn brengen en het eeuwige leven ontvangen mogen (Sess. vi: Cap. 7. § 4). e) Dat Christus Jezus zelf evenals het hoofd in de ledematen en evenals de wijnstok in de ranken met Zijne kracht voortdurend bij de gerechtvaardigden invloeit, welke kracht immer aan hunne goede werken voorafgaat, ze begeleidt en volgt, en zonder welke deze op geenerlei wijze Gode behagen en verdienstelijk zijn kunnen; waarom men gelooven moet, dat den gerechtvaardigden verder niets ontbreekt, waardoor zij geacht zouden worden het eeuwige leven, dat zij te zijner tijd beërven zullen, niet ten volle door hunne werken verdiend te hebben, voor zooverre zij in God gedaan zijn (Sess. vi: Cap. 16). f) Niet onze eigen gerechtigheid, als uit onszelf voortkomende, wordt bedoeld, want

hetgeen onze gerechtigheid genoemd wordt, die immers is van God, omdat God ze ons heeft doen invloeien door de verdienste van Christus; het zij dus verre van een Christenmensch op zich zelf te vertrouwen of zich zelf te roemen, en niet in den Heer, wiens goedheid jegens ons menschen zoo groot is, dat Hij wil, dat ons als verdienste worde toegerekend wat zijne geschenken zijn (Sess. vi: Cap. 16). g) Terwijl wij uit ons zelve, als uit ons zelve, niets vermogen, zoo vermogen wij alles door de medewerking van Hem, die ons kracht geeft; daarom heeft de mensch niets, waarop hij zich beroemen kan, maar al onze roem is in Christus, in wien wij leven, in wien wij verdienste hebben, in wien wij voldoen, voortbrengende vruchten der boete waardig, die door Hem kracht hebben, door Hem den Vader worden aangeboden, en om Zijnentwille door den Vader worden aangenomen (Sess. xiv: Cap. 8). h) Zoo iemand zegt, dat de mensch door zijn werken, welke òf door de kracht der menschelijke natuur, òf door de leer der wet geschieden, zonder de Goddelijke genade door Jezus Christus voor God gerechtvaardigd kan worden, die zij vervloekt (Sess. vi: Can. 1). i) Zoo iemand zegt, dat de mensch zonder voorafgaande ingeving en bijstand des Heiligen Geestes kan gelooven, hopen en liefhebben, (d.w.z. geloof, hoop en liefde hebben), zooals het behoort, opdat hem de genade der rechtvaardigmaking ten deel valle, die zij vervloekt (Sess. vi: Can. 2). k) Zoo iemand zegt, dat de mensch gerechtvaardigd wordt zonder de gerechtigheid van Christus, waarmede Hij voor ons verdienste verworven heeft, die zij vervloekt (Sess. vi: Can. 10); behalve meer plaatsen, in het bijzonder over de verbinding van het geloof en de naastenliefde of de goede werken en over de verdoemenis van de scheiding daarvan.

6. VAN DE VRIJE KEUZE. a) Dat de vrije keuze door de zonde van Adam volstrekt niet vernietigd is, hoewel zij in hare krachten verzwakt en gebogen werd (Sess. vi: Cap. 1). b) Zoo iemand zegt, dat de door God bewogen en opgewekte vrije keuze des menschen in niets kan medewerken door gehoor te geven aan God, die hem opwekt en roept, waardoor hij zich tot verkrijging van de genade der rechtvaardigmaking geschikt maakt en voorbereidt, noch dat hij zijne toestemming kan weigeren, zoo hij wil, maar dat hij zou zijn als een levenloos ding, geheel niets doende en uitsluitend zich passief houdende, die zij vervloekt (Sess. vi: Can. 4).

7. DE LEERSTELLINGEN DER ROOMSCH-KATHOLIEKEN OVER DE RECHTVAARDIGMAKING, VERZAMELD UIT DE BESLUITEN VAN HET CONCILIE VAN TRENTE ZIJN IN HOOFDZAAK EN IN VOLGORDE ALDUS: Dat de zonde van Adam overgedragen is op het gansche menschelijke geslacht, waardoor zijn toestand en dientengevolge ook die van alle menschen verkeerd en van

God vervreemd geworden is en zij alzoo tot vijanden en kinderen des toorns geworden zijn; dat daarom God de Vader uit genade Zijnen Zoon gezonden heeft, opdat Hij zou verzoenen, ontzondigen, tevredenstellen, voldoening geven en alzoo verlossen en wel daardoor, dat Hij Gerechtigheid werd. Dat Christus dit alles volbracht en vervuld heeft, doordat Hij zich aan God den Vader op het hout des kruises ten offer heeft gebracht, dus door Zijn lijden en Zijn bloed. Dat Christus alléén verdienste heeft en dat deze Zijne verdienste door God den Vader door middel van den Heiligen Geest aan den mensch, die het aanneemt, uit genade wordt toegerekend, toegekend, toebedeeld en hem ingeplant en dat alzoo de zonde van Adam van den mensch verwijderd wordt, hoewel de begeerte als aandrijver tot zonde blijft. Dat de rechtvaardigmaking de vergeving der zonden is, en dat er dientengevolge een vernieuwing van den inwendigen mensch geschiedt, waardoor de mensch van vijand een vriend wordt en van een kind des toorns een kind der genade, en dat alzoo een vereeniging met Christus tot stand komt en de wedergeborene een levend lid Zijns lichaams wordt.

8. Dat het geloof uit het gehoor komt, wanneer men als waar aanneemt wat op Goddelijke wijze geopenbaard is en de beloften Gods gelooft. Dat het geloof het begin is van het heil des menschen, de grondslag en de wortel van alle rechtvaardigmaking, zonder welke het onmogelijk is Gode te behagen en tot de gemeenschap Zijner kinderen te geraken. Dat de rechtvaardigmaking geschiedt door het geloof, de hoop en de liefde, en dat het geloof geen levend geloof is, maar een dood geloof, dat niet met Christus vereenigt, zoo de hoop en de liefde er niet mede verbonden zijn. Dat de mensch moet medewerken, dat hij kan toetreden en zich afkeeren, en dat hem anders niets geschonken zou kunnen worden, daar hij zou zijn als een zielloos lichaam. Daar de aanneming der rechtvaardigmaking den mensch vernieuwt en dit geschiedt door toevoeging der verdienste van Christus aan hem, onder medewerking des menschen, zoo volgt daaruit, dat de werken verdienstelijk zijn, maar dat, dewijl zij geschieden uit genade en door den Heiligen Geest en dewijl Christus alleen verdienste heeft, God Zijne gaven bij den mensch tot verdiensten maakt, waaruit volgt, dat niemand zich eenige verdienste toeschrijven kan.

De Leerstellingen der Protestanten over de Rechtvaardigmaking volgens de Formula Concordiae.

9. Het boek waaraan het volgende ontleend is, heet *FORMULA CONCORDIAE* en is opgesteld door mannen, die de Augsburgsche geloofsbelijdenis toegedaan waren; en daar hieruit de bladzijden opgegeven worden, waar de aangehaalde plaatsen te vinden zijn, diene men te weten, dat ik de uitgave gebruikt heb, gedrukt te Leipzig in het jaar 1756.

10. *OVER DE ERFZONDE VOLGENS DE FORMULA CONCORDIAE.* a) Dat na den val van Adam alle volgens de natuurwetten voortgebrachte menschen uit hem zondig geboren worden, welke zonde hen, die niet wedergeboren worden, verdoemt en hun den eeuwigen dood brengt, en dat de verdienste van Christus het eenige middel is, waardoor zij wedergeboren worden, dus het eenige geneesmiddel, waardoor zij genezen worden (blz. 9, 10, 52, 53, 55, 317, 641, 644, en Aanhangsel blz. 138, 139). b) Dat de erfzonde zulk een grondig verderf der menschelijke natuur is, dat er niets geestelijk gezonds in lichaam of ziel des menschen is, noch in zijne krachten (blz. 574). c) Dat zij de bron aller daadwerkelijke zonden is (blz. 317, 577, 639, 640, 642, Aanh. blz. 139). d) Dat zij een algeheele ontbering of berooving is van het beeld Gods (blz. 640). e) Dat men het onderscheid in het oog moet houden tusschen onze natuur, zooals zij door God geschapen is, en de erfzonde, die in de natuur woont (blz. 645). f) Bovendien wordt de erfzonde aldaar een werk des duivels, een geestelijk vergif, de wortel van alle kwaad, een bijkomende eigenschap en hoedanigheid genoemd; maar de natuur wordt aldaar genoemd Gods werk en schepping, des menschen persoonlijkheid, zelfstandigheid en wezen, en er wordt gezegd, dat het verschil hetzelfde is als tusschen een mensch, die door ziekte is aangedaan en de ziekte zelf.

11. *OVER DE RECHTVAARDIGMAKING DOOR HET GELOOF. DE ALGEMEENE BEGINSELEN* zijn deze: a) Dat door het Woord en de Sacramenten de Heilige Geest geschonken wordt, die het geloof voortbrengt waar en wanneer het Hem behaagt in degenen, die het Evangelie hooren. b) Dat achtereenvolgens komen de wroeging, de rechtvaardigmaking door het geloof, de vernieuwing en de goede werken; dat deze wèl van elkander zijn te onderscheiden, en dat de wroeging en de goede werken niets bijdragen tot het heil, maar alléén het geloof. c) Dat de rechtvaardigmaking door het geloof alléén bestaat in de vergeving der zonden, de vrij spraak van de verdoemenis, de verzoening met den Vader, de aanneming tot kinderen, en dat dit geschiedt door de toerekening van de verdienste of de gerechtigheid van Christus. d) Dat dus

het geloof zelf die gerechtigheid is, waardoor wij voor God als rechtvaardig aangemerkt worden, en dat het vertrouwen op genade en verzekerdheid is. e) Dat de vernieuwing, welke volgt, de levendmaking is, de wedergeboorte en de heiligmaking. f) Dat op deze vernieuwing de goede werken volgen, welke vruchten des geloofs zijn en op zich zelf werken des Geestes. g) Dat dit geloof verloren gaat door ernstige zonden. DE ALGEMEENE BEGINSELEN AANGAANDE DE WET EN HET EVANGELIE zijn deze: h) Dat men wel onderscheid moet maken tusschen Wet en Evangelie en tusschen de werken der Wet en de werken des Geestes, die vruchten des geloofs zijn. i) Dat de Wet de leer is, welke aantoont, dat de mensch in zonde is en dus onder de verdoemenis en onder den toorn Gods en dat zij dus verschrikt, en dat het Evangelie de leer van de verzoening der zonden en der verdoemenis is door Christus en dat het dus vertroost. k) Dat de wet drieërlei nut heeft: de goddeloozen in den band te houden, de menschen tot erkenning der zonden te brengen en de wedergeborenen te onderwijzen in de regelen des levens. l) Dat de wedergeborenen in de wet zijn, doch niet onder de wet, maar onder de genade. m) Dat de wedergeborenen zich moeten oefenen in de wet, omdat zij, zoolang zij in de wereld leven, door het vleesch tot zonde geprikkeld worden, maar dat zij na den dood rein en volmaakt worden. n) Dat de wedergeborenen door den Heiligen Geest ook bestraft worden en op velerlei wijze te worstelen hebben, maar dat zij de wet vrijwillig volbrengen en alzoo als kinderen Gods in de wet leven. o) Dat bij hen, die niet wedergeboren zijn, het deksel van Mozes op hun aangezicht blijft en dat de oude Adam nog regeert, maar dat bij de wedergeborenen het deksel van Mozes weggenomen en de oude Adam gedood is.

12. OVER DE RECHTVAARDIGMAKING DOOR HET GELOOF ZONDER DE WERKEN DER WET. BIJZONDERHEDEN UIT DE FORMULA CONCORDIAE. a) Dat het geloof toegerekend wordt als gerechtigheid zonder de werken wegens de verdienste van Christus, welke het geloof zich toeëigent (blz. 78, 79, 80, 584, 689). b) Dat de naastenliefde het geloof, dat rechtvaardigt, volgt, maar dat het geloof niet rechtvaardigt, zooals de Pauselijken zeggen, inzoover het uit de naastenliefde gevormd is (blz. 81, 89, 94, 117, 688, 691, Aanh. 169). c) Dat noch de voorafgaande wroeging, noch de volgende vernieuwing en heiliging, noch de goede werken daarna iets te maken hebben met de rechtvaardigheid des geloofs (blz. 688, 689). d) Dat het dwaas is te droomen, dat de werken van de tweede tafel der Tien Geboden voor God rechtvaardig maken, omdat wij daarbij alleen met menschen, niet met God zelf te doen hebben, en in de rechtvaardigmaking hebben wij met God te doen en Zijnen toorn te stillen

(blz. 102). e) Indien dus iemand gelooft vergiffenis van zonden te zullen verkrijgen, omdat hij de liefde heeft, die doet Christus smaad aan, omdat het vertrouwen op eigen gerechtigheid goddeloos en ijdel is (blz. 87, 89). f) Dat de goede werken geheel en al buitengesloten moeten worden, wanneer het gaat om de rechtvaardigmaking en het eeuwig leven (blz. 589). g) Dat de goede werken niet noodzakelijk zijn als verdienstelijke oorzaak des heils en geen verband hebben met de handeling der rechtvaardigmaking (blz. 589, 590, 702, 704, Aanh. blz. 173). h) Dat de stelling te verwerpen is, dat de goede werken voor het heil noodzakelijk zijn, want dit neemt den troost des Evangelies weg en geeft gelegenheid tot twijfel aan de genade Gods en vestigt het idee der eigen gerechtigheid; en ook, omdat zij door de Papisten aangenomen worden om een slechte zaak te ondersteunen (blz. 704). i) Verworpen en veroordeeld wordt de uitspraak, dat de goede werken voor het heil noodig zijn (blz. 591). k) Dat de uitspraken van de noodzakelijkheid der goede werken voor het heil niet geleerd en verdedigd, maar veeleer door de kerken als valsch afgekeurd en verworpen moeten worden (blz. 705). l) Dat de werken, die niet uit het ware geloof voortkomen in waarheid zonde voor God, d.w.z. met zonde bevekt zijn, omdat een kwade boom geen goede vruchten kan voortbrengen (blz. 700). m) Dat het geloof en het heil niet bewaard, noch vastgehouden kunnen worden door de goede werken, omdat zij slechts een getuigenis zijn, dat de Heilige Geest tegenwoordig is en in ons woont (blz. 590, 705, Aanh. blz. 174). n) Dat met recht het besluit van het Concilie van Trente verworpen moet worden, dat de goede werken het heil bewaren, of dat de verworven gerechtigheid des geloofs of het geloof zelf behouden en bewaard worden door onze werken, hetzij geheel, hetzij slechts ten deele (blz. 707).

13. VAN DE VRUCHTEN DES GELOOFS. BIJZONDERHEDEN UIT DE FORMULA CONCORDIAE. a) Dat er onderscheid gemaakt moet worden tusschen de werken der Wet en de werken des Geestes en dat de werken, die de wedergeborene uit vrijen en gewilligen geest doet, geen werken der Wet, maar werken des Geestes zijn, d.i. vruchten des geloofs, omdat de wedergeborenen niet onder de Wet zijn, maar onder de Genade (blz. 589, 590, 721, 722). b) Dat de goede werken vruchten der boete zijn (blz. 12). c) Dat de wedergeborenen door het geloof een nieuw leven ontvangen, nieuwe neigingen en nieuwe werken en dat deze voortkomen uit het geloof, in de boete (blz. 134). d) Dat de mensch na de bekeering en de rechtvaardigmaking een vernieuwing ondergaat, aanvankelijk in het gemoed en daarna in het verstand, en dat ook daarbij zijn wil in de dagelijksche oefeningen der boete niet onwerkzaam is (blz. 582, 673, 700). e) Dat men boete moet doen, zoowel wegens de erfzonde

als wegens de werkelijke zonden (blz. 321, Aanh. blz. 159). f) Dat de boete bij de Christenen tot aan hun dood voortduurt, omdat zij gedurende hun gansche leven moeten worstelen met de zonde, die in het vleesch overgebleven is (blz. 327). g) Dat de wet der Tien Geboden in ons een begin moet nemen en meer en meer moet vorderen (blz. 85, 86). h) Dat de wedergeborenen, hoewel verlost van den vloek der wet, zich toch voortdurend in de Goddelijke wet moeten oefenen (blz. 718). i) Dat de wedergeborenen niet zonder de wet zijn en toch niet onder de wet, want zij leven naar de wet des Heeren (blz. 722). k) Dat de wet voor de wedergeborenen de norm van den godsdienst zijn moet (blz. 596, 717, Aanh. blz. 156). l) Dat de wedergeborenen de goede werken doen, niet gedwongen, maar uit eigen beweging en vrijwillig, alsof zij geen gebod ontvangen, geen bedreiging gehoord en geen belooning verwacht hadden (blz. 596, 701). m) Dat het geloof bij dezulken altijd werkende is, en dat hij, die alzoo het goede niet doet, ook het ware geloof niet heeft, want waar het geloof is, daar zijn ook goede werken (blz. 701). n) Dat de liefde en de goede vruchten op het geloof en de wedergeboorte volgen (blz. 121, 122, 171, 188, 692). o) Het geloof en de werken stemmen goed overeen en zijn onafscheidelijk verbonden, maar allèen het geloof verwerft den zegen zonder de werken en toch is het niet alleen; vandaar dat het geloof zonder de werken dood is (blz. 692, 693). p) Dat dit ware en levende geloof, nadat de mensch door het geloof gerechtvaardigd is, door de liefde werkzaam is, want de goede werken volgen altijd het rechtvaardigmakende geloof en gaan er zeer zeker altijd mede samen; want het geloof is nooit alleen zonder de liefde en de hoop bij zich te hebben (blz. 586). q) Wij belijden dat, waar de goede werken niet volgen, het geloof niet waar, maar valsch is (blz. 336). r) Dat het even onmogelijk is om de goede werken van het geloof te scheiden, als warmte en licht van het vuur (blz. 701). s) Dat, daar de oude Adam altijd in de natuur zelve vastgeworteld blijft, de wedergeborenen altijd de voortdurende vermaning der wet, de leer, bedreigingen en ook tuchtigingen noodig hebben, want zij worden berispt en vermaand door den Heiligen Geest door middel van de wet (blz. 719, 720, 721). t) Dat de wedergeborenen moeten worstelen met den ouden Adam en het vleeschelijke ten onder gehouden moet worden door vermaningen, bedreigingen en kastijdingen, omdat de vernieuwing des levens door het geloof in dit leven slechts begint (blz. 595, 596, 724). u) Dat er een voortdurende strijd tusschen het vleesch en den geest in de uitverkorenen en waarlijk wedergeborenen blijft (blz. 675, 679). x) Dat Christus vergeving der zonden door goede werken belooft, is, omdat deze op de verzoening volgen en ook, omdat de goede vruchten noodzakelijk volgen moeten, en omdat zij

teekenen der belofte zijn (blz. 116, 117). y) Dat het zaligmakend geloof in hen niet is, in wie de liefde niet is, want de liefde is de vrucht, die het ware geloof ongetwijfeld en noodwendig volgt (blz. 688). z) Dat de goede werken noodig zijn op velerlei wijze, maar niet als verdienstelijke oorzaak (blz. 11, 17, 64, 95, 133, 589, 590, 702, Aanh. 172). aa) Dat de wedergeborene moet samenwerken met den Heiligen Geest door de nieuwe krachten en gaven, die hij ontvangen heeft, maar op bepaalde wijze (blz. 582, 583, 674, 675, Aanh. 144). bb) In de NEDERLANDSCHE GELOFSBELIJDENIS (CONFESSIO ECCLESiarUM BELGICARUM), aangenomen door de SYNODE VAN DORDRECHT, leest men het volgende: Het heilig geloof kan in den mensch niet onwerkzaam zijn, want het geloof is krachtig door de liefde; en de werken, die voortkomen uit den echten wortel des geloofs, zijn goed en aangenaam voor God, als de vruchten van een goeden boom; want wij zijn aan God verplicht tot goede werken, maar niet God aan ons, aangezien God deze in ons bewerkt.

14. OVER DE VERDIENSTE VOLGENS DE FORMULA CONCORDIAE. a) Dat het een dwaling is, dat onze werken de vergeving der zonden verdienen, een dwaling dat de menschen voor rechtvaardig gehouden worden door de gerechtigheid der rede en een dwaling, dat de rede uit eigen kracht God kan liefhebben boven alle dingen en de wet Gods volbrengen (blz. 64). b) Dat het geloof niet om die reden rechtvaardigt, alsof het op zich zelf zulk een goed werk of zulk een uitnemende deugd zou zijn, maar omdat het volgens de belofte des Evangelies zich de verdienste van Christus verwerft (blz. 76, 684). c) Dat de belofte van de vergeving der zonden en van de rechtvaardigmaking om Christus wille niet in zich sluit de voorwaarde der verdienste, omdat zij om niet aangeboden wordt (blz. 67). d) Dat de mensch als zondaar voor God gerechtvaardigd of van zijne zonden en van het oordeel der zeer gerechte verdoemenis vrijgesproken wordt, en aangenomen wordt onder het getal der kinderen Gods, zonder eenige verdienste onzerzijds en zonder eenige voorafgaande, tegenwoordige of navolgende werken van onzen kant, uit louter genade, enkel om de eenige verdienste van Christus, welke ons als gerechtigheid toegerekend wordt (blz. 684). e) Dat op het geloof, de vergeving der zonden en de wedergeboorte de goede werken volgen en wat daarin bevekt en onvolkomen is, niet als zonde en gebrek gerekend wordt, en wel om de verdienste van Christus, en dat aldus de geheele mensch, zoowel wat zijn persoon, als wat zijne werken aangaat, rechtvaardig en heilig is en genoemd wordt, uit louter genade en barmhartigheid in Christus over ons uitgestort, verbreid en vermeerderd, zoodat wij ons niet op verdienste beroemen kunnen (blz. 74, 92, 93, 336). f) Wie zich erop verlaat door Zijne werken verdienste

te hebben, die veracht de verdienste en de genade van Christus en zoekt zonder Christus door menselijke kracht den weg ten hemel (blz. 16, 17, 18, 19). g) Zoo iemand de goede werken wil vermengen met de stelling der rechtvaardigmaking en de genade Gods daardoor verdienen wil, voor zulk een mensch zijn de werken niet slechts nutteloos, maar verderfelijk (blz. 708). h) De werken der Tien Geboden worden opgesomd en verscheidene andere, die men doen moet, welke God met belooningen kroont (blz. 176, 198). i) Wij leeren (docemus), dat de goede werken verdienstelijk zijn, niet met betrekking tot de zondenvergeving, de genade en de rechtvaardigmaking, maar tot andere lichamelijke en ook geestelijke belooningen in dit leven en hiernamaals, omdat Paulus zegt: “Een ieder zal loon ontvangen, naardat hij gearbeid heeft”, en Christus: “Uw loon zal groot zijn in de hemelen”, en omdat dikwijls gezegd wordt, dat een ieder loon zal ontvangen naar Zijne werken. Daarom bekennen wij, dat het eeuwige leven een loon is, omdat het verschuldigd is volgens de belofte en omdat God Zijne gaven kroont, maar niet om onze verdienste (blz. 96, 133, 134, 135, 136, 137, 138). k) Dat de goede werken in de geloovigen, zoo zij uit de ware beweeggronden geschieden en met het ware doel, zooals God ze van de wedergeborenen vordert, teekenen zijn der eeuwige zaligheid, en dat God de Vader ze aanneemt en ze Hem aangenaam zijn om Christus wille en Hij hun heerlijke belooningen voor dit en het toekomende leven belooft (blz. 708). l) Dat de goede werken, wel is waar belooningen verdienen, maar niet de zondenvergeving of de heerlijkheid des eeuwigen levens, noch om hun waarde, noch om hun geschiktheid (blz. 96, 135, 139, Aanh. blz. 174). m) Dat Christus in het jongste gericht oordeelen zal over de goede en booze werken als de eigen uitkomsten en getuigenissen van het geloof der menschen (blz. 134, Aanh. blz. 187). n) Dat God de goede werken beloont, maar dat het uit genade is, zoo Hij Zijne gaven kroont (NEDERLANDSCHE GELOOFSBELIJDENIS).

15. OVER DE VRIJE KEUZE VOLGENS DE FORMULA CONCORDIAE. a) Dat de mensch in geestelijke dingen volkomen onmachtig is (blz. 15, 18, 219, 318, 579, 656 en volg. blz., Aanh. blz. 141). b) Dat de mensch vanwege den val der eerste voorouders zoo geheel en al verdorven is, dat hij in geestelijke dingen, die de bekeering en het heil betreffen, van nature blind is en het Woord Gods voor dwaasheid acht, en dat hij een vijand Gods is en blijft, tot hij door de kracht des Heiligen Geestes, door middel van het gepredikte en gehoorde Woord, uit louter genade, zonder eenige medewerking van zijn kant, bekeerd, met het geloof begiftigd, wedergeboren en vernieuwd wordt (blz. 656, 657). c) Dat de mensch geheel verdorven en dood voor het goede is, zoodat in de

natuur des menschen na den val en voor de wedergeboorte geen enkel vonkje geestelijke kracht overgebleven is of standhoudt, waardoor hij tot de genade Gods voorbereid kan worden, of de aangeboden genade kan aannemen, of uit zich zelf en door zich zelf voor die genade ontvankelijk kan zijn, of in geestelijke zaken iets kan begrijpen, gelooven, omhelzen, denken, willen, aanvangen, volbrengen, doen, werken, medewerken, of zich voor die genade geschikt maken of aanpassen, of iets tot bekeering, hetzij geheel, hetzij voor de helft of voor het geringste deel uit zich zelf kan bijdragen (blz. 656, 658). d) Dat de mensch in geestelijke en goddelijke dingen, welke betrekking hebben op het zieleheil, als de zoutpilaar van Lot's vrouw is en gelijk een blok hout of een levenlooze steen, welke geen gebruik van oogen, noch mond, noch van eenig ander zintuig hebben (blz. 661, 662). e) Dat de mensch wel is waar macht heeft om zich te verplaatsen, of dat hij de uitwendige ledematen kan besturen, dat hij naar openbare vergaderingen kan gaan en het Woord en het Evangelie hooren, dat hij dit evenwel in zijn onuitgesproken gedachten als een dwaasheid veracht, en hierin erger is dan een blok hout, tenzij de Heilige Geest in hem werkzaam is (blz. 662, 671, 672, 673). f) Dat het bij de bekeering evenwel met den mensch niet zoo toegaat als wanneer een standbeeld uit steen gehouwen of een zegel in was gedrukt wordt, welke geen kennis, noch gevoel, noch wil hebben (blz. 662, 681). g) Dat de mensch bij de bekeering alleen passief, niet actief is (blz. 662, 681). h) Dat de mensch bij de bekeering in het geheel niet samenwerkt met den Heiligen Geest (blz. 219, 579, 583, 672, 676, Aanh. blz. 143, 144). h) Dat de mensch na den val de kracht behouden heeft en nog bezit om de natuurlijke dingen te kennen, zoo ook de vrije keuze om eenigermate het natuurlijk en burgerlijk goede te kiezen (blz. 14, 218, 641, 664, Aanh. blz. 142). i) Dat de uitspraken van eenige kerkvaders en nieuwere godgeleerden, dat God den mensch trekt, maar met zijnen wil, niet in overeenstemming zijn met de Heilige Schrift (blz. 582, 583). k) Dat de wedergeboren mensch door de kracht des Heiligen Geestes medewerkt, hoewel op zeer zwakke wijze, door de nieuwe krachten en gaven, die de Heilige Geest eerst bij de bekeering in hem gelegd heeft, evenwel niet gedwongen, maar vrijwillig (blz. 582, enz. 673, 674, 675, Aanh. blz. 144). i) Dat in de wedergeborenen niet alleen de gaven Gods wonen, maar ook Christus door het geloof, als in hun tempels (blz. 695, 697, 698, Aanh. blz. 130). m) Er is een geweldig verschil tusschen gedoopte en ongedoopte menschen, want, daar het volgens de leer van Paulus is, dat allen, die gedoopt zijn, Christus hebben aangedaan, en in waarheid wedergeboren zijn, hebben zij reeds een bevrijden wil, d.w.z. zij zijn weder vrij gemaakt zooals Christus

betuigt, daarom hooren zij niet slechts het Woord Gods, maar zij kunnen ook, hoewel niet zonder veel zwakheid, er in toestemmen en het zich in het geloof toeëigenen (blz. 675).

Men houde wel in het oog, dat het voorafgaande ontleend is aan het boek genaamd, FORMULA CONCORDIAE, dat geschreven is door mannen, die de Augsburgsche Confessie toegedaan waren, maar dat niettemin dergelijke leerstellingen aangaande de RECHTVAARDIGMAKING DOOR HET GELOOF ALLEEN ook door de Hervormden in Engeland en in Holland aangeprezen en geleerd worden; daarom is hetgeen hierna volgt bedoeld voor allen; zie ook hierachter nrs. 17 en 18.

Schets Van De Leerstellingender Nieuwe Kerk.

16. Er volgt nu een beknopte uiteenzetting van de leer der Nieuwe Kerk, die met het Nieuwe Jeruzalem in de Openbaring, hoofdstuk 21 en 22, bedoeld wordt. Deze leer, die niet alleen een leer des geloofs, maar ook des levens is, zal in het werk zelf in drie deelen ingedeeld worden.

HET EERSTE DEEL zal handelen: I. *Over den Heer God Heiland en de Goddelijke Drieëenheid in Hem.* II. *Over de Heilige Schrift en haar tweevoudigen Zin, den Natuurlijken en den Geestelijken, en over haar daaruit voortvloeiende Heiligheid.* III. *Over de Liefde tot God en over de Liefde jegens den Naaste en de overeenstemming van beide.* IV. *Over het Geloof en zijne Verbinding met deze twee Soorten van Liefde.* V. *De Leer des Levens volgens de Voorschriften der Tien Geboden.* VI. *Over de Omvorming en de Wedergeboorte.* VII. *Over de Vrije Keuze en de Samenwerking des Menschen met den Heer daardoor.* VIII. *Over den Doop.* IX. *Over het Heilig Avondmaal.* X. *Over den Hemel en de Hel.* XI. *Over de Verbinding van de Menschen met beide, en over hun Staat des Levens na den Dood in overeenstemming met die Verbinding.* XII. *Over het Eeuwige Leven.*

HET TWEEDE DEEL zal handelen: I. *Over de Voleinding der Eeuw of het Einde der Hedendaagsche Kerk.* II. *Over de Wederkomst des Heeren.* III. *Over het Laatste Oordeel.* IV. *Over de Nieuwe Kerk, welke het Nieuwe Jeruzalem is.*

Het Derde Deel zal aantoonen DE GESCHILPUNTEN van de leerstellingen der hedendaagsche kerk en der Nieuwe Kerk. Maar hierbij zullen wij nu even blijven stilstaan, om reden, dat geestelijken en leeken gelooven, dat de huidige kerk in het eigenlijke licht des Evangelies is en in zijn waarheden, welke niet verzwakt, ontwricht of aangevochten kunnen worden, zelfs niet door een engel, zoo er een uit den hemel nederdaalde. De kerk ziet heden ten dage ook niets anders, omdat zij het verstand van het geloof gescheiden heeft en niettemin de leerstellingen door een soort van zien, lager dan het verstand,

bevestigd heeft, alwaar valschheden zoo zeer bevestigd kunnen worden, dat het waarheden schijnen, en de aldaar bevestigde valschheden verspreiden een bedriegelijk licht, waarbij het licht der waarheden als duisternis verschijnt. Om deze reden zullen wij hier even blijven stilstaan, terwijl wij de geschilpunten aangeven en ze door korte opmerkingen in het licht stellen, opdat zij voor het verstand, dat niet door een blind geloof gesloten is, als in de ochtendschemering gezien mogen worden en daarna als in het morgenlicht en eindelijk in het werk zelf, in het daglicht. De geschilpunten zijn in het algemeen de volgende:

I.

17. De kerken, welke zich door de Hervorming van de Roomsche-Katholieke kerk afgescheiden hebben, wijken in velerlei opzicht van elkander af; maar zij stemmen allen overeen in de artikelen aangaande de Drieëenheid der personen in de Godheid, den oorsprong der zonde uit Adam, de toerekening der verdienste van Christus en de rechtvaardigmaking door het geloof alleen.

Korte Verklaring.

18. De kerken, die zich door de Hervorming van de Roomsche-Katholieke kerk hebben afgescheiden, bestaan uit degenen, die zich Evangelischen en Hervormden noemen, tezamen Protestanten, of naar hunne leiders Lutheranen en Calvinisten, waartusschen de Engelsche kerk het midden houdt; over de Grieksche kerk, die reeds van ouds van de Roomsche-Katholieke kerk gescheiden was, wordt hier niet gesproken. Dat de kerken der Protestanten in velerlei opzicht van elkander afwijken, vooral wat betreft het Heilig Avondmaal, den Doop, de uitverkiezing en den persoon van Christus, is velen bekend; maar dat zij allen in de artikelen aangaande de Drieëenheid der personen in de Godheid, de erfzonde, de toerekening der verdienste van Christus en de rechtvaardigmaking door het geloof alleen overeenstemmen, is niet algemeen bekend; de oorzaak is, dat weinigen zich er op toelagen om de verschillen tusschen de leerstellingen der kerken en bijgevolg evenmin de overeenstemmingen na te speuren; de geestelijken alleen verdiepen zich in de leerbegrippen hunner kerk, maar de leken zelden wat betreft het innerlijke daarvan, en dus ook niet wat betreft de geschilpunten. Dat zij echter in die vier artikelen in het algemeen en in de meeste bijzonderheden overeenstemmen, blijkt uit hunne boeken, zoo men die raadpleegt en uit hunne preeken, wanneer men ze hoort. Dit evenwel wordt vooraf gezegd met het oog op hetgeen volgt.

II.

19. De Roomsch-Katholieken hadden vóór de Hervorming geheel hetzelfde geleerd aangaande de vier bovengenoemde artikelen als de Hervormden daarna, namelijk, hetzelfde aangaande de Drieëenheid der personen in de Godheid, hetzelfde aangaande de erfzonde, hetzelfde aangaande de toerekening der verdienste van Christus en hetzelfde aangaande de rechtvaardigmaking door het geloof daarin; alleen met dit onderscheid, dat zij ditzelfde geloof verbonden met de naastenliefde of de goede werken.

Korte Verklaring.

20. Dat er zulk een overeenstemming bestaat tusschen de Protestanten en de Roomsch-Katholieken in deze vier artikelen, dat er nauwelijks een verschil van eenige beteekenis is, behalve dan dat dezen het geloof met de naastenliefde verbonden en genen ze onderscheiden hebben, is nauwelijks aan iemand bekend; ja, zoo onbekend is het, dat zelfs de geleerden zich over deze uitspraak verwonderen zullen. De oorzaak van deze onwetendheid is, dat de Roomsch-Katholieken zich zelden richten tot God, onzen Heiland, maar in zijne plaats tot den Paus als den stedehouder en ook tot de Heiligen, vandaar dat zij hun leerstellingen aangaande de toerekening der verdienste van Christus en van de rechtvaardigmaking door het geloof in diepen slaap hebben gebracht; dat deze echter wel onder hun leerstellingen opgenomen en erkend zijn, blijkt duidelijk uit de besluiten van het Concilie van Trente, welke boven onder de nrs. 3, 4, 5, 6, 7, 8 aangehaald en ook door Paus Pius IV bekrachtigd zijn (nr. 2). Wanneer men deze vergelijkt met de in nrs. 9, 10, 11 en 12 aangehaalde leerstellingen der Augsburgsche Confessie en der Formula Concordiae, kan men zien, dat de bestaande verschillen meer in de woorden, dan in de zaak zelve liggen. De leeraren der kerk kunnen nu wel is waar uit lezing en vergelijking van deze plaatsen inzien, dat ze overeenkomen, maar toch niet in het volle licht. Opdat nu echter dezen en ook de minder geleerden en zelfs de leeken het mogen zien, zal nog in hetgeen volgt iets ter toelichting bijgevoegd worden.

III.

21. *De leidende hervormers, Luther, Melancton en Calvijn, hebben alle leerstellingen aangaande de Drieëenheid der personen in de Godheid, de erfzonde, de toerekening van de verdienste van Christus en de rechtvaardigmaking door het geloof, zooals zij toen bij de Roomsch-Katholieken waren en geweest waren, vastgehouden, maar zij hebben de naastenliefde of de goede werken van dit geloof gescheiden en verklaard, dat gene niet tevens zaligmakend zijn, en dit met het doel om te breken met de Roomsch-Katholieken in hetgeen het eigenlijke wezen der kerk uitmaakt, d.i. het geloof en de naastenliefde.*

Korte Verklaring.

22. Dat de bovengenoemde vier artikelen, zooals zij heden ten dage in de Hervormde kerken geleerd worden, niet nieuw waren en niet eerst door die drie leiders uitgedroefd zijn, maar dat ze sedert den tijd van het Concilie van Nicea en door de schrijvers na dien tijd overgeleverd werden en vandaar in de Roomsch-Katholieke kerk behouden zijn, blijkt uit de werken over de kerkgeschiedenis. Dat de Roomsch-Katholieken en de Hervormden in het artikel aangaande de Drieëenheid der personen in de Godheid overeenstemmen, komt omdat zij beiden de drie geloofsbelijdenissen, de Apostolische, de Niceaansche en de Athanasiaansche erkennen, waarin een Drieëenheid geleerd wordt. Dat zij in het artikel aangaande de toerekening van de verdienste van Christus overeenstemmen, blijkt uit de uittreksels uit het Concilie van Trente, nrs. 3 tot 8, vergeleken met de uittreksels uit de Formula Concordiae, nrs. 10 tot 15. Dat dit ook het geval is in het artikel aangaande de rechtvaardigmaking, zal nu nader worden toegelicht.

23. Het Concilie van Trente leert over het rechtvaardigmakend geloof het volgende: De Katholieke kerk is voortdurend eenstemmig geweest, dat het geloof de aanvang is van des menschen heil, de grondslag en de wortel van alle rechtvaardigmaking, zonder welke het onmogelijk is Gode te behagen en tot de gemeenschap zijner kinderen te geraken (zie boven nr. 5a). Verder dat het geloof uit het gehoor is van het Woord Gods (nr. 4c). Dat echter dit Roomsch-Katholieke Concilie het geloof en de naastenliefde of het geloof en de goede werken verbonden heeft, kan uit de bovenaangehaalde plaatsen nrs. 4, 5, 7 en 8 duidelijk gezien worden. Dat evenwel de Hervormde kerken, op aanstichting hunner leiders, deze gescheiden hebben, doordien zij verklaarden, dat de zaligmakende kracht in het geloof ligt en niet tevens in de naastenliefde of de goede werken, met het doel om te breken met de

Roomsch-Katholieken in hetgeen het eigenlijke wezen der kerk uitmaakt, d.i. het geloof en de naastenliefde, heb ik van de bovengenoemde leiders zelf eenige malen gehoord; zoo ook, dat zij deze scheiding bevestigden door het volgende: dat niemand het goede, dat tot het heil medewerkt, uit zich zelf kan doen, noch ook de wet kan vervullen, en ook met het doel, dat niet hierdoor eenige verdienste des menschen met het geloof zou gemengd worden. Dat zij tengevolge van deze beginselen en met dit doel het goede der naastenliefde van het geloof en dus ook van het heil gescheiden hebben, staat vast uit de onder nr. 12 hierboven aangehaalde plaatsen uit de Formula Concordiae, waaronder ook deze zijn: Dat het geloof niet rechtvaardig maakt in zoo-verre het door de naastenliefde geformeerd is, zooals de Pauselijken zeggen (nr. 12b). Dat de stelling verworpen dient te worden, dat de goede werken noodig zijn voor het heil, om verschillende redenen en ook daarom, omdat zij door de Papisten aangenomen worden om een slechte zaak te ondersteunen (nr. 12h). Dat met recht het besluit van het Concilie van Trente verworpen moet worden, dat de goede werken het heil en het geloof bewaren en behouden (nr. 12n), behalve nog meer in die plaats. Dat nochtans de Hervormden toch het geloof en de naastenliefde tot één tegelijk zaligmakende kracht verbinden, met het eenige verschil in de hoedanigheid der werken, zal in het volgende artikel gezien worden.

IV.

24. Nochtans hebben de leidende Hervormers aan hun geloof de goede werken toegevoegd en ze ook daar mee verbonden, maar in den mensch als in een passief persoon, de Roomsch-Katholieken daarentegen in den mensch als in een actief persoon; en nochtans bestaat tusschen dezen en genen een werkelijke overeenstemming wat betreft het geloof, de werken en de verdienste.

Korte Verklaring.

25. Dat de leidende Hervormers, hoewel zij het geloof en de naastenliefde gescheiden hebben, ze toch weer samengevoegd en ten slotte verbonden hebben, maar niet willen, dat ze één zouden uitmaken, zoodat ze beide tezamen zaligmakend zouden zijn, blijkt uit hun boeken, preeken en mondelinge verklaringen; want, nadat zij ze gescheiden hebben, verbinden zij ze weer; ja, zij drukken deze verbinding uit in besliste en ondubbelzinnige woorden, namelijk aldus: dat het geloof na de rechtvaardigmaking nooit alleen is, of het brengt de naastenliefde of de goede werken met zich mede en zoo niet, dan is het geloof niet levend, maar dood (zie boven nr. 130, p, q, r, y, bb). Ja, dat zij het geloof noodwendig volgen moeten (nr. 13x, y, z); verder, dat de wedergeborene uit de nieuwe krachten en gaven met den Heiligen Geest samenwerkt (nr. 13aa). Dat de Roomsch-Katholieken geheel hetzelfde leeren, blijkt uit de uittreksels uit het Concilie van Trente (nrs. 4, 5, 6, 7, 8).

26. Dat de Hervormers over de verdienste der werken bijna hetzelfde leeren als de Roomsch-Katholieken, blijkt uit de navolgende stellingen ontleend aan de Formula Concordiae: dat de goede werken vergolden worden uit kracht der belofte en uit genade en dat zij daarom lichamelijke en ook geestelijke belooningen verdienen (nr. 14i, k, l, n); en dat God Zijne gaven kroont met belooning (nr. 14h, n). Iets dergelijks wordt in het Concilie van Trente gezegd, namelijk: dat God uit genade Zijne gaven tot verdienste maakt (nr. 5f); en bovendien dat het heil voortkomt, niet uit de werken, maar uit de belofte en de genade, omdat God ze uitwerkt door den Heiligen Geest (nr. 5e, f, g, h, i, k).

27. Volgens deze en de vorige stellingen schijnt het op het eerste gezicht, alsof er volkomen overeenstemming bestaat, maar om dit te ontgaan, maakten de Hervormers onderscheid tusschen de werken der wet, die uit eigen voornemen en wil voortvloeien, en de werken des geestes, die uit het geloof als uit een vrije en spontane bron ontspringen, en deze goede werken hebben zij vruchten des geloofs genoemd (zie boven nrs. 11h, i en 13a, i, i en 15k).

Onderzoekt en vergelijkt men deze stellingen nauwkeurig, dan bemerkt men geen onderscheid in de werken zelf, maar alleen in hun aard, in zooverre namelijk deze uit den mensch als uit een passief persoon, gene echter als uit een actief persoon voortkomen, gene dus als vanzelf uit het verstand des menschen voortkomende en niet tegelijk uit zijnen wil; dit wordt gezegd, omdat het onmogelijk is, dat de mensch zich niet bewust is van de werken, terwijl zij gedaan worden omdat hij ze doet, en de bewustwording uit het verstand voortkomt. Daar echter de Hervormden ook boetedoening en den strijd met het vleesch prediken (nr. 13d, e, f, g, h, k), en deze door den mensch niet anders gedaan kunnen worden, dan naar zijn voornemen en wil en zoo door hem als uit zichzelf, zoo volgt hieruit, dat nochtans in werkelijkheid overeenstemming bestaat.

28. Wat echter den vrijen wil in de bekeering of in het werk der rechtvaardigmaking aangaat, zoo schijnt het alsof zij geheel uiteengaan; maar dat zij niettemin overeenkomen, kan men zien, wanneer men de aan het Concilie van Trente, nr. 6a en b, ontleende stellingen behoorlijk overweegt en vergelijkt met die, ontleend aan de Formula Concordiae, nr. 15m; want in de Christenheid zijn allen gedoopt en dus in den bevrijden wil, zoodat zij niet alleen het Woord Gods kunnen hooren, maar er ook in kunnen toestemmen en het in geloof omhelzen; bijgevolg is daar niemand als een blok hout.

29. Hieruit kan men duidelijk de waarheden zien, uitgesproken in nrs. 19 en 21, dat de Hervormers hun leerstellingen aangaande de Drieëenheid der personen in de Godheid, de erfzonde, de toerekening van de verdienste van Christus en de rechtvaardigmaking door het geloof van de Roomsche Katholieken overgenomen hebben. Deze dingen zijn aangehaald met het doel om den oorsprong hunner leerstellingen in het licht te stellen, in het bijzonder den oorsprong van de scheiding van het geloof en de goede werken, of de leer van het geloof alléén, en dat dit enkel geschiedde om te breken met de Roomsche Katholieken, en dat toch dit verschil meer in woorden dan in wezen bestaat. Uit het boven aangehaalde blijkt duidelijk op welken grondslag het geloof der Hervormde kerken is opgebouwd en uit welke ingeving het is ontstaan.

V.

30. *De gansche theologie der hedendaagsche Christelijke wereld is gegrond op de voorstelling van drie goden, welke ontstaat uit de leer der Drieëenheid van personen.*

Korte Verklaring.

31. Eerst zal iets gezegd worden over den oorsprong of de bron waaruit de voorstelling eener Drieëenheid van personen in de Godheid en dientengevolge van drie goden is voortgekomen. Er zijn drie geloofsbelijdenissen, die de Apostolische, de Niceaansche en de Athanasiaansche genoemd worden, welke in 't bijzonder de Drieëenheid leeren; de Apostolische en de Niceaansche de Drieëenheid zelve, doch de Athanasiaansche de Drieëenheid van personen. Deze drie geloofsbelijdenissen staan in vele psalmboeken; de Apostolische in een psalm die gezongen wordt, de Niceaansche na de Tien Geboden en de Athanasiaansche afzonderlijk. De Apostolische geloofsbelijdenis is na den tijd der Apostelen geschreven; de Niceaansche geloofsbelijdenis in het te Nicea, een stad in Bithynië, gehouden Concilie, waartoe door Keizer Constantijn in het jaar 325 ²⁾ alle bisschoppen van Azië, Afrika en Europa bijeengeroepen waren. De Athanasiaansche geloofsbelijdenis echter is na dat Concilie door een of meer personen opgesteld om de Arianen geheel te verslaan en is later door de kerken eveneens als oecumenisch aangenomen. Uit de eerste twee geloofsbelijdenissen treedt de belijdenis der Drieëenheid duidelijk aan het licht, uit de derde of Athanasiaansche echter volgde de belijdenis eener Drieëenheid van personen; dat vandaar de voorstelling van drie goden komt, zal men zien in hetgeen nu volgt.

32. Dat er een Goddelijke Drieëenheid is, blijkt duidelijk uit de woorden des Heeren in Mattheus: *Jezus zeide: Gaat henem, onderwijst al de volken, dezelve doopende in den naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes* (hoofdst. 28: 19) en uit het volgende bij denzelfde: *Toen Jezus gedoopt was, zie, de hemelen werden Hem geopend en Hij zag den Geest Gods nederdalen gelijk een duif en op Hem komen, en zie, eene stem uit de hemelen, zeggende: Deze is Mijn Zoon, Mijn Geliefde, in welken Ik Mijn welbehagen heb* (hoofdst. 3: 16, 17). Dat de Heer de discipelen uitzond om te doopen in den naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes had zijnen grond daarin, dat in Hem, nu Hij verheerlijkt was, een Goddelijke Drieëenheid was, want Hij

2 Het oorspronkelijke Latijn heeft 318.

zegt in het voorafgaande 18de vers: *Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde*, en in het volgende 20ste vers: *Ziet Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der eeuw*, dus Hij spreekt van Zich alléén, en niet van drie; en in Johannes: *De Heilige Geest was nog niet, overmits Jezus nog niet verheerlijkt was* (hoofdst. 7: 39); het eerst aangehaalde zeide Hij na de verheerlijking, en de verheerlijking was de volkomen vereeniging met Zijnen Vader, welke het Goddelijke Zelf in Hem was uit de ontvanging; en de Heilige Geest was het Goddelijke, dat van Hem uitging, nadat Hij verheerlijkt was (Joh. 20: 22).

33. Dat de voorstelling van drie goden voornamelijk voortkwam uit de Athanasiaansche geloofsbelijdenis, waarin een Drieëenheid van personen geleerd wordt, komt daarvan, dat het woord persoon deze voorstelling voortbrengt, en ook omdat de volgende woorden uit deze geloofsbelijdenis haar inplanten: *Een andere is de persoon des Vaders, een andere des Zoons, en een andere des Heiligen Geestes*, en verder: *De Vader is God en Heer, de Zoon is God en Heer, en de Heilige Geest is God en Heer*, in het bijzonder echter de volgende woorden: *Gelijk wij door de Christelijke waarheid gehouden zijn iedere persoon in het bijzonder als God en Heer te erkennen, zoo is het ons tevens door den Katholieken godsdienst verboden te zeggen, dat er drie goden of drie heeren zijn*, uit welke woorden volgt, dat men volgens de Christelijke waarheid drie goden en heeren moet belijden en erkennen, dat het echter volgens den Katholieken godsdienst niet geoorloofd is drie goden en heeren te noemen en uit te spreken; dus men mag wel de voorstelling van drie goden en heeren hebben, maar men mag ze niet mondeling belijden. Dat echter desniettegenstaande de leer over de Drieëenheid der Athanasiaansche geloofsbelijdenis met de waarheid overeenstemt, zoodra men slechts daarin de Drieëenheid van personen vervangt door een Drieëenheid van één persoon, welke in God, den Heiland Jezus Christus is, kan men zien in DE LEER VAN HET NIEUWE JERUZALEM OVER DEN HEER in het jaar 1763 te Amsterdam uitgegeven (nrs. 55 tot 61).

34. Merk op, dat in de Apostolische geloofsbelijdenis gezegd wordt: *Ik geloof in God den Vader, in Jezus Christus en in den Heiligen Geest*; in de Niceaansche geloofsbelijdenis: *Ik geloof in ééne God, den Vader, in eenen Heer Jezus Christus en in den Heiligen Geest*, dus alleen in ééne God, daarentegen in de Athanasiaansche geloofsbelijdenis: *In God den Vader, God den Zoon en God den Heiligen Geest*, dus in drie goden. Wijl echter de opstellers en aanhangers van deze belijdenis duidelijk zagen, dat uit het daarin gezegde onvermijdelijk de voorstelling van drie goden voorkomt, zoo zeiden zij om dit goed te maken, dat deze drie èèn substantie of essentie hebben, doch daaruit

volgt geen andere voorstelling, dan dat er drie eensgezinde en eendrachtige goden zijn, want wanneer *één* eenige en ondeelbare substantie of essentie aan drie toegekend wordt, dan heft dit de voorstelling van drie niet op, maar verwacht ze, omdat dit een metaphysische uitdrukking is, en deze wetenschap kan met al hare kunst uit drie personen, van welke ieder in het bijzonder God is, niet *één* maken; zij kan er *één* uit maken in den mond, maar nooit in de voorstelling.

35. Dat de geheele Christelijke theologie heden ten dage op de voorstelling van drie goden gegrond is, blijkt duidelijk uit de leer der rechtvaardigmaking, welke het voornaamste deel van de leer der kerk vormt bij de Christenen, zoowel Roomsch-Katholieken als Protestanten. Deze leer beweert, dat God de Vader Zijnen Zoon gezonden heeft om de menschen te verlossen en zalig te maken, en dat Hij den Heiligen Geest geeft om dit te bewerken. Ieder mensch, die dit hoort, leest of zegt, moet noodwendig in zijn denken, d.w.z. in zijn voorstelling, God in drieën deelen en meenen, dat de eene God den anderen gezonden heeft en door den derden werkt. Dat dit zelfde denkbeeld omtrent een Goddelijke Drieeenheid, die in drie personen onderscheiden is, waarvan ieder voor zich God is, ook in de overige leerstellingen der hedendaagsche kerk is doorgedrongen, als uit het hoofd in zijn lichaam, zal op de betreffende plaatsen aangetoond worden. Raadpleeg intusschen het voorafgaande over de rechtvaardigmaking, en raadpleeg de theologische leerstellingen in het algemeen en in het bijzonder, en raadpleeg tevens uzelfen wanneer gij in de kerken naar de preeken luistert, of thuis bidt, of gij u iets anders voorstelt en daaruit over iets anders denkt dan over drie goden; en vooral, wanneer gij tot *één* daarvan in het bijzonder bidt of zingt en dan weer afzonderlijk tot twee andere, zooals dit dikwijls geschiedt? Hiermede is de waarheid van de stelling bevestigd, dat de geheele theologie der hedendaagsche Christenheid gegrond is op de voorstelling van drie goden.

36. Dat een Drieeenheid van goden in strijd is met de Heilige Schrift, is bekend, want men leest: *Ben Ik het niet, Jehovah? en er is geen God meer behalve Mij, een rechtvaardig God en een Heiland is er niet behalve Mij* (Jes. 45: 21, 22). *Ik ben Jehovah uw God, daarom zoudt gij geen God kennen, dan Mij alleen, want er is geen Heiland dan Ik* (Hos. 13: 4). *Zoo zegt Jehovah, de Koning van Israël en zijn Verlosser, Jehovah Zebaoth: Ik ben de Eerste en de Laatste, en behalve Mij is er geen God* (Jes. 44: 6). *Jehovah Zebaoth is Zijn naam, en de Heilige Israëls is uw Verlosser; Hij zal de God des ganschen aardbodems genaamd worden* (Jes. 54: 5). *Te dien dage zal Jehovah tot Koning over de gansche aarde*

zijn; te dien dage zal Jehovah één zijn en Zijn naam één. (Zach. 14: 9), behalve nog meer andere plaatsen.

37. Dat een Drieëenheid van goden tegen de verlichte rede is, kan uit vele dingen blijken: welk mensch met gezond verstand kan het aanhooren, dat drie goden de wereld geschapen hebben, of wie kan het aanhooren, dat de schepping en instandhouding, de verlossing en zaligmaking, de omvorming en de wedergeboorte het werk van drie goden en niet van één God zijn? En omgekeerd, welk mensch met gezond verstand wil niet hooren, dat de God, die ons geschapen heeft, ons ook verlost heeft en ons tot wedergeboorte brengt en ons zalig maakt? Omdat dit laaste en niet het eerste met de rede overeenkomt, is er ook op den ganschen aardbol geen volk, dat godsdienst en gezond verstand heeft, hetwelk niet één God erkent. Dat de Mohammedanen en eenige volken in Azië en Afrika het Christendom verafschuwen, omdat zij gelooven, dat daarin drie goden vereerd worden, is bekend en tevens dat de Christenen op dit verwijt alleen antwoorden, dat die drie één wezen hebben, en dat er dus één God is. Ik kan betuigen, dat ik uit de mij geschonken rede zien kan, dat noch de wereld, noch de engelenhemel, noch de kerk, noch eenig ding in hen, zou hebben kunnen ontstaan en blijven bestaan dan door éenen God.

38. Hieraan wil ik nog iets toevoegen, dat ontleend is aan de Nederlandsche Geloofsbelijdenis, die op de Synode Van Dordrecht aangenomen is, namelijk: Ik geloof in éenen God, die één enig Wezen is, in hetwelk drie Personen zijn, van eeuwigheid af in waarheid en inderdaad onderscheiden, in niet mededeelbare eigenschappen, ³⁾ te weten, de Vader, de Zoon en de Heilige Geest; de Vader is de oorzaak, oorsprong en het begin van alle dingen, zoowel zichtbare als onzichtbare; de Zoon is het Woord, de Wijsheid en het Beeld des Vaders; de Heilige Geest is de eeuwige Kracht en Macht, die van den Vader en den Zoon uitgaat. Evenwel moet men erkennen, dat deze leer de bevatting van het menschelijk verstand verre te boven gaat, maar wij verwachten de volkomen kennis daarvan in de hemelen.

3 De Latijnsche tekst geeft tengevolge van een drukfout *communicabilibus* in plaats van *incommunicabilibus*.

VI.

39. *De leerstellingen dezer theologie blijken valsch te zijn, zoodra het denkbeeld eener drieëenheid van personen en dus van drie goden verworpen is, en het denkbeeld van één God, in wien de Goddelijke Drieëenheid is, in plaats daarvan is aangenomen.*

Korte Verklaring.

40. Dat de leerstellingen der hedendaagsche kerk, die gegrond zijn op de voorstelling van drie goden, voortvloeiende uit de leer der drieëenheid van personen opgevat zooals ze letterlijk luidt, valsch blijken te zijn, zoodra het denkbeeld van één God, in wien een Drieëenheid is, in plaats daarvan is aangenomen, komt, omdat die dwaling niet eerder gezien kan worden; want het is er mede als met iemand, die alleen in den nacht bij het licht van enkele sterren allerlei dingen ziet, voornamelijk schimmen (simulacra) en geloofd, dat het levende menschen zijn; of als iemand, die in de schemering voor zonsopgang te bed liggend, in de lucht als 't ware spookgestalten (larvas) ziet en geloofd, dat het engelen zijn; of als iemand, die bij het dwaallicht der fantasie allerlei dingen ziet en meent, dat het werkelijke voorwerpen zijn. Het is bekend, dat dergelijke dingen zich niet zoo voordoen en niet zoo waargenomen worden, als zij werkelijk zijn, voordat de mensch in het licht van den dag komt, d.i. in het licht van het ontwaakte verstand. Evenzoo is het met de geestelijke dingen der kerk, die onjuist en valsch opgevat en ook bevestigd zijn, — wanneer de waarheden zelve in hun eigen licht, dat het licht des hemels is, zichtbaar worden. Wie kan niet inzien, dat alle leerstellingen, die gegrond zijn op de voorstelling van drie goden, van binnen uit onjuist en valsch zijn? Er wordt gezegd “van binnen uit”, omdat de voorstelling van God doordringt in alle dingen van kerk, godsdienst en eeredienst, en omdat in den menschelijken geest de theologische dingen hun zetel hebben boven alle andere, en omdat de voorstelling van God daarin de hoogste plaats inneemt, zoodat dan ook, wanneer deze valsch is, alles wat volgt, door het beginsel, waaruit het voortvloeit, valsch of vervalscht is; want het hoogste, dat tevens het meest innerlijke is, maakt het eigenlijke wezen uit van hetgeen volgt en het wezen, evenals de ziel, vormt dit tot een lichaam naar zijn evenbeeld en wanneer het in zijn nederdalen waarheden ontmoet, zoo steekt het deze ook aan met zijn mismaaktheid en dwaling. De voorstelling van drie goden in de theologie, kan vergeleken worden met een ziekte, zetelende in het hart of in de longen, waarbij de zieke meent, dat hij gezond is, omdat de arts,

die dit niet weet, het hem wijs maakt; kent de arts de ziekte echter wel en doet hij hem nochtans gelooven [dat hij gezond is], dan is hij met recht van verregaande boosheid te beschuldigen.

VII.

41. *Alsdan wordt het werkelijk zaligmakend geloof, dat is het geloof in één God, vereenigd met goede werken, erkend en aangenomen.*

Korte Verklaring.

42. Dat dit geloof, d.i. het geloof in één God, als werkelijk zaligmakend erkend en aangenomen wordt, zoodra het vorige geloof, namelijk dat in drie goden, verwijderd is, komt omdat het laatste niet eerder in zijn ware gedaante kan gezien worden; want het hedendaagsche geloof wordt als het alleen zaligmakende gepredikt, omdat het een geloof in één God en een geloof in den Heiland is; maar nochtans heeft dit geloof twee gedaanten, de eene innerlijk en de andere uiterlijk; de innerlijke is gevormd uit de voorstelling van drie goden; wie stelt het zich anders voor of denkt het zich anders? Laat een ieder zich dit afvragen. De uiterlijke echter, uit de belijdenis van één God; wie belijdt en spreekt anders? Laat een ieder zich dit afvragen. Deze twee gedaanten zijn geheel verschillend van elkander, zoozeer, dat de uiterlijke niet door de innerlijke erkend, noch de innerlijke door de uiterlijke gekend wordt. Uit deze tweespalt en uit de verwijdering van de eene uit het gezicht van de andere is een verwarde voorstelling ontvangen en geboren aangaande de heilbrengende waarheden in de kerk. Anders is het er mee, wanneer de innerlijke en de uiterlijke gedaanten samenstemmen en elkander wederkeerig zien en erkennen als één eensgezind ding; dat dit geschiedt, wanneer één God, in wien een Goddelijke Drieenheid is, niet alleen in het gemoed erkend, maar ook met den mond beleden wordt, is vanzelf duidelijk. Dat dan de stelling van de vervreemding des Vaders van het menschelijk geslacht en dientengevolge ook de stelling van zijn verzoening afgeschaft wordt, en een gansch andere leer aangaande de toerekening, de vergeving der zonden, de wedergeboorte, en dus ook van de verlossing daaruit volgt, zal in het werk zelf, in het licht van het door de goddelijke waarheden uit de Heilige Schrift verlichte verstand, duidelijk gezien worden. Er wordt gezegd, het geloof vereenigd met de goede werken, omdat het geloof in één God zonder vereeniging daarmede onbestaanbaar is.

VIII.

43. *En dit geloof is in God, den Heiland Jezus Christus, en is in zijn eenvoudigen vorm aldus: I. Dat er één God is, in wien een Goddelijke Drieëenheid is, en dat Deze is de Heer Jezus Christus. II. Dat het zaligmakend geloof is te gelooven in Hein. III. Dat men het booze moet vlieden, omdat het van den duivel en uit den duivel is. IV. Dat men het goede moet doen, omdat het van God en uit God is. V. En dat dit gedaan moet worden door den mensch als uit zichzelf, maar dat men moet gelooven, dat het van den Heer, bij hem en door hem is.*

Korte Verklaring.

44. Dit is het geloof der Nieuwe Kerk in zijn eenvoudigen vorm; uitvoeriger zal men het vinden in het Aanhangsel en in den breede in het werk zelf, in zijn eerste deel, waarin gehandeld zal worden over den Heer God, den Zaligmaker en de Drieëenheid in Hem, over de liefde tot God en de liefde jegens den naaste, en over het geloof en zijne verbinding met deze beide soorten van liefde, en ook in het overige, wat daar in samenhang volgt. Het is echter van belang om deze voorloopige schets van dat geloof hier in het kort toe te lichten; en Het Eerste hiervan nl. dat er één God is, in wien een Goddelijke Drieëenheid is, en dat Hij de Heer Jezus Christus is, wordt door het volgende in het kort toegelicht. Het is een zekere en vaststaande waarheid, dat God één is en Zijn Wezen ondeelbaar, en dat er een Drieëenheid bestaat; is echter God één en Zijn Wezen ondeelbaar, zoo volgt daaruit, dat God één Persoon is en daar Hij één Persoon is, dat de Drieëenheid in deze is. Dat Hij de Heer Jezus Christus is, blijkt daaruit, dat Hij ontvangen is van God den Vader (Luk. 1: 34, 35), en dat Hij dus naar ziel en leven God Zelf is; en dat dus, naar Hij Zelf zeide, de Vader en Hij één zijn, (Joh. 10: 30); dat Hij in den Vader en de Vader in Hem is (Joh. 14: 10, 11); dat wie Hem ziet en kent, den Vader ziet en kent (Joh. 14: 7, 9); dat niemand den Vader ziet en kent, dan Hij, die in den schoot des Vaders is (Joh. 1: 18); dat alles, wat de Vader heeft van Hem is (Joh. 3: 35 en 16: 15); dat Hij de Weg, de Waarheid en het Leven is, en dat niemand tot den Vader komt, dan door Hem (per Ipsum) (Joh. 14: 6), dus uit Hem (ab Ipso), omdat Hij in Hem is en Hij die Zelf is, en volgens Paulus, dat de gansche volheid der Godheid lichamelijk in Hem woont (Kol. 2: 9); en volgens Jesaja: Een Kind is ons geboren, een Zoon is ons gegeven, en men noemt Zijnen naam God, VADER DER EEUWIGHEID (Jes. 9: 5); enbovendien, dat Hij macht heeft over alle vleesch (Joh. 17: 2), en dat Hij alle macht heeft in hemel en op aarde (Matth. 28: 18); waaruit volgt, dat Hij de

God des hemels en der aarde is. HET TWEEDE, dat het zaligmakend geloof het geloof in Hem is, wordt door het volgende toegelicht: Jezus zeide: Wie in Mij gelooft, zal niet sterven in der eeuwigheid, maar hij zal leven (Joh. 11: 25, 26). Dit is de wil des Vaders, dat ieder, die in den Zoon gelooft, het eeuwige leven hebbe (Joh. 6: 40). Alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijnen eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe (Joh. 3: 15, 16). Wie in den Zoon gelooft, heeft het eeuwige leven, wie echter niet in den Zoon gelooft, zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem (Joh. 3: 36). DE DRIE OVERIGE PUNTEN, namelijk dat men het booze vlieden moet, omdat het des duivels is en van den duivel komt, en dat men het goede doen moet, omdat het van God is en van God komt, dat men echter gelooven moet, dat het van den Heer bij den mensch en door den mensch is, — die drie punten nader toe te lichten en te bewijzen is niet noodig, want de gansche Heilige Schrift van het begin tot het einde bewijst het. Er wordt daarin in hoofdzaak niets anders geleerd dan het booze te vlieden en het goede te doen en in den Heer God te gelooven; en bovendien is er geen godsdienst zonder deze drie punten, want de godsdienst is een zaak van het leven en het leven is het booze te vlieden en het goede te doen en het eerste te vlieden en het laatste te doen, kan de mensch niet anders dan als uit zichzelf; verwijdert gij dus deze drie dingen van de kerk, zoo verwijdert gij van haar de Heilige Schrift en verwijdert van haar ook den godsdienst, en zijn deze verwijderd, dan is de kerk geen kerk. Buitendien zie men over het geloof der Nieuwe Kerk in zijn algemeenen en in zijn bijzonderen vorm hierachter nrs. 116, 117, hetgeen alles in het werk zelf bewezen zal worden.

IX.

45. Het hedendaagsche geloof heeft de kerk gescheiden van den godsdienst, welke bestaat in de erkenning van éénen God en in de vereering van Hem uit het geloof der naastenliefde.

Korte Verklaring.

46. Welke natie, met godsdienst en gezond verstand, bestaat er op den ganschen aardbodem, die niet weet en gelooft, dat er één God is, en dat het doen van het booze tegen Hem is, en het doen van het goede vòòr Hem; en dat de mensch het eerste moet laten en het laatste doen uit zijn ziel, uit zijn hart en met al zijn kracht, hoewel dit alles invloeit uit God, en dat daarin de godsdienst bestaat? Wie ziet dus niet, dat het belijden van drie personen in de Godheid en de verklaring, dat de goede werken tot het heil niets bijdragen, is den godsdienst scheiden van de kerk? Want dat de goede werken hiertoe niets bijdragen, wordt verklaard in deze woorden, dat het geloof zonder de werken rechtvaardigt (nr. 12a, b); dat de werken niet noodig zijn tot het heil noch tot het geloof, omdat het heil en het geloof door de goede werken noch bewaard, noch behouden worden (nr. 12 g, h, m, n); dat er dus geen band van vereeniging bestaat van het geloof met de goede werken, al wordt dan achteraf gezegd, dat de goede werken toch vanzelf uit het geloof volgen, zooals de vruchten uit den boom (nr. 13 I, n); wie doet ze dan, ja, wie denkt er aan en wie zal er uit zichzelf toe gebracht worden, terwijl hij weet en gelooft, dat ze niets tot het heil bijdragen en nog bovendien, dat niemand iets goeds tot het heil uit zichzelf kan doen en zoo verder? Zegt men, dat zij toch het geloof met de goede werken verbonden hebben, zoo is toch deze verbinding, innerlijk beschouwd, geen verbinding (conjunctio) maar een toevoeging (adjunctio) en dat wel als een los aanhangsel (sicut appendix adjecta), dat niet anders samenhangt noch eraan hangt, dan als de schaduw op een schilderij aangebracht, waardoor het schilderij meer op de werkelijkheid gelijkt; en omdat de godsdienst zaak is van het leven en dit bestaat in goede werken in overeenstemming met de waarheden des geloofs, zoo is het duidelijk, dat het leven de godsdienst zelf is en niet zulk een aanhangsel; ja, voor velen is het als een paardestaart, die, omdat hij tot niets dient, naar believen afgehouden wordt. Wie komt redelijkerwijs tot een andere slotsom, wanneer hij het volgende opvat, zooals het letterlijk luidt: Dat het dwaas is om te droomen, dat de werken der tweede tafel van de Tien Geboden voor God rechtvaardigen (nr. 12 d), en verder: Dat, indien iemand gelooft de zaligheid

hierdoor te verwerven, dat hij naastenliefde heeft, hij Christus smaad aandoet (nr. 12 e). Zoo ook dit: Dat de goede werken volstrekt uitgesloten moeten worden, wanneer het gaat om de rechtvaardigmaking en het eeuwige leven (nr. 12 f), behalve hetgeen daar verder vermeld is. Wie slaat er dus nog acht op, indien hij later leest, dat de goede werken noodwendig op het geloof volgen, dat, zoo ze niet volgen, het geloof valsch is en niet waar (nr. 13 p, q, y) en dergelijke meer; en zoo hij er acht op slaat, doet hij dit dan wel bewust? Welnu, het goede, dat van den mensch uitgaat zonder bewustheid is levenloos, alsof het uitging van een standbeeld. Vorsche men echter dieper naar de oorzaak van die leer, dan schijnt het, alsof de leiders der hervorming eerst het geloof alléén als norm hebben aangenomen, om zich, zooals boven (nr. 21, 22, 23) reeds opgemerkt is, van de Roomsch-Katholieken los te maken en dat ze naderhand de werken der naastenliefde toegevoegd hebben, opdat het niet tegen de Heilige Schrift zou zijn, dat het zou schijnen, alsof het godsdienst was en dat zoo de zaak gezond zou zijn.

X.

47. Het geloof der hedendaagsche kerk kan met de naastenliefde niet verbonden worden, noch eenige vruchten voortbrengen, die goede werken zijn.

Korte Verklaring.

48. Voordat dit nader aangetoond wordt, zal eerst aan het verstand duidelijk gemaakt worden, vanwaar en wat naastenliefde is, vanwaar en wat het geloof is en dus ook vanwaar en wat de goede werken zijn, die vruchten genoemd worden. Geloof is waarheid, derhalve is de leer des geloofs de leer der waarheid; en de leer der waarheid is zaak van het verstand, dus van het denken, en vandaar zaak van het spreken; vandaar, dat zij leert, wat men willen en doen moet, dus, dat men boosheden vlieden moet en welke boosheden, en dat men het goede doen moet en welk goed. Wanneer de mensch bijgevolg het goede doet, dan verbindt zich het goede met waarheden, omdat de wil zich vereenigt met het verstand, want het goede is zaak van den wil en het ware is zaak van het verstand; uit deze verbinding ontstaat een neiging tot het goede, die in haar wezen naastenliefde is, en een neiging tot het ware, die in haar wezen geloof is, en deze twee vereenigd maken een huwelijk uit. Uit dit huwelijk worden goede werken geboren als vruchten uit een boom, en er zijn bijgevolg vruchten van het goede en vruchten van het ware; deze worden in het Woord door druiven, gene door olijven aangeduid.

49. Uit dit ontstaan der goede werken blijkt, dat het geloof alléén geenszins eenige werken, die vruchten genoemd worden, kan voortbrengen of baren, evenmin als een vrouw alleen zonder een man eenig kroost kan voortbrengen of baren; vruchten des geloofs is dus een leeg gezegde en een leeg woord. Bovendien is in de gansche wereld nooit iets voortgebracht, noch wordt voortgebracht, dan uit een huwelijk, waarin het eene deel betrekking heeft op het goede en het andere op het ware, of in het tegenovergestelde, het eene op het booze en het andere op het valsche; bijgevolg kan geen enkel werk ontvangen of geboren worden, dan door een huwelijk van die beide; de goede werken uit een huwelijk van het goede met het ware en de booze werken uit een huwelijk van het booze met het valsche.

50. Dat met het geloof der hedendaagsche kerk de naastenliefde niet kan verbonden worden en dus ook niet uit eenig huwelijk een goed werk kan geboren worden, komt omdat de toerekening alles insluit, de zonden vergeeft, rechtvaardigt, tot wedergeboorte brengt, heiligt, het leven des hemels en alzoo de zaligheid verschaft en dit om niet, zonder eenige werken des menschen.

Wat is dan de naastenliefde, die met het geloof een huwelijk behoorde aan te gaan anders dan iets overtolligs en ijdel, wat anders dan een bijzaak en een toegift op de toerekening en rechtvaardigmaking, die toch nergens toe dient? Bovendien is het geloof, gegrond op het denkbeeld van drie goden, vals, zooals boven (nrs. 39, 40) aangetoond werd; en met een vals geloof kan naastenliefde, die in zichzelf naastenliefde is, niet verbonden worden. Men gelooft, dat er geen band tusschen dit geloof en de naastenliefde bestaat, om twee redenen: ten eerste, omdat zij hun geloof geestelijk maken, maar de naastenliefde natuurlijk-zedelijk, meenende, dat er geen verbinding bestaat van het geestelijke met het natuurlijke; ten tweede, opdat er in hun alleenzaligmakend geloof niet iets van den mensch en bijgevolg iets van verdienste zou invloeden. Bovendien bestaat er ook werkelijk geen band tusschen naastenliefde en dat geloof, maar die bestaat met het nieuwe geloof, hetwelk gij hierachter (nrs. 116, 117) kunt zien.

XI.

51. Uit het geloof der hedendaagsche kerk ontspringt een godsvereering met den mond in plaats van een godsvereering door het leven, terwijl toch de vereering met den mond den Heer aangenaam is naar gelang van de vereering door het leven.

Korte Verklaring.

52. Dit betuigt de ondervinding; hoevelen leven heden ten dage naar de voorschriften der Tien Geboden en der overige geboden des Heeren uit godsdienst, en hoevelen willen heden ten dage hunne boosheden in het gezicht zien en inderdaad boete doen en zoo met de godsvereering door het Leven een begin maken? Wie van hen, die naar vroomheid trachten, doet een andere boete dan met den mond en met woorden, belijdende, dat hij een zondaar is en biddende, naar de leer der kerk, dat God de Vader uit barmhartigheid, om de wille Zijns Zoons, die voor zijne zonden aan het kruis heeft geleden, haar verdoemenis weggenomen en met Zijn bloed er voor geboet heeft, hem zijne misdaden moge vergeven, opdat hij onbevlekt voor den troon Zijns gericht moge staan? Wie ziet niet, dat deze godsvereering alleen van de longen is en niet van het hart, dus uiterlijk, niet innerlijk? Want hij bidt om de vergeving der zonden en kent toch geen enkele zonde, die bij hem is; en indien hij ze kende, zou hij ze omhullen met welwillendheid en toegeeflijkheid of met het geloof, dat reinigt en vrijspreekt zonder zijne werken. Maar het is hiermede als met een knecht, die rondloopt met een gezicht en kleederen, besmeerd met roet en mest, en voor zijnen meester zou komen en zeggen: “Heer, wasch mij af”. Zal de meester niet tot hem zeggen: “Gij dwaze dienstknecht, wat zegt gij? Zie, hier is water, zeep en een handdoek. Hebt gij geen handen en macht om ze te gebruiken? Wasch u zelf af!” God de Heer echter zal zeggen: “De middelen ter reiniging zijn van Mij en ook uw willen en kunnen is van Mij, gebruik alzoo deze Mijne geschenken en gaven als de uwe en gij zult gereinigd worden”. Nog een voorbeeld ter verduidelijking. Wanneer gij duizendmaal thuis en in de kerk zoudt bidden, dat God de Vader, om Zijns Zoons wil, u moge behoeden voor den duivel, en gij behoedt u zelf niet voor het booze, d.i. voor den duivel, uit de vrijheid, waarin gij bestendig door den Heer gehouden wordt, zoo zult gij ook niet door legioenen engelen, van den Heer gezonden, behoed kunnen worden, want de Heer kan niet tegen Zijn Goddelijke orde handelen en Zijn orde is, dat de mensch zichzelf onderzoeken, zijn boosheden zien en ze wederstaan zal en dit als uit zich zelve, maar toch uit den Heer. Dit schijnt wel is waar heden ten dage niet volgens het Evangelie te zijn, maar

nochtans is het zoo, want het Evangelie is zalig gemaakt te worden door den Heer. Dat de godsvereering met den mond den Heer aangenaam is al naar gelang van de vereering door het leven, komt hiervandaan, dat de spraak des menschen voor God en de engelen klinkt overeenkomstig de neiging van zijne liefde en geloof en deze beide zijn in den mensch overeenkomstig zijn leven. Daarom, als liefde tot en geloof in God in uw leven zijn, is uw stem als van een duif, maar als liefde tot en vertrouwen op u zelf in uw leven zijn, is uw stem als van een nachtuil, hoe gij ook uw stem zult buigen om de stem van een tortelduif na te bootsen; het geestelijke, dat binnen in den klank is, brengt dit teweeg.

XII.

53. De leer der hedendaagsche kerk is samengesteld uit vele paradoxen, die door het geloof omhelsd moeten worden; en daarom dringen hare leerstellingen alleen in het geheugen en geenszins in het verstand, dat daarboven staat, maar alleen in bevestigingen, die daar beneden staan.

Korte Verklaring.

54. De voorgangers der kerk staan er op, dat het verstand gevangen gehouden wordt onder de gehoorzaamheid des geloofs, ja zelfs, dat het geloof in het onbekende, dat een blind geloof is of een geloof van den nacht, eigenlijk het geloof is. Dit is de eerste paradox, want het geloof is zaak van het ware en het ware is zaak van het geloof; maar het ware moet, om zaak des geloofs te worden, in zijn licht zijn en moet gezien worden, anders kan men het valsche gelooven. De paradoxen, die uit zulk een geloof voortvloeien, zijn vele, b.v. dat God de Vader een Zoon van eeuwigheid voortgebracht heeft en dat de Heilige Geest van beiden uitgaat en dat ieder van hen een persoon op zichzelf en God is; dat de Heer zoowel naar de ziel als naar het lichaam uit de moeder is; dat deze drie personen, dus drie goden, het heelal geschapen hebben en dat een van hen nedergedaald is en het menselijke aangenomen heeft om den Vader te verzoenen en zoo de menschen te verlossen, en dat zij verlost worden door toerekening, toevoeging en overdracht zijner gerechtigheid aan degenen, die uit genade het geloof verwerven en die paradoxen gelooven; en dat de mensch bij het eerste ontvangen van dit geloof als een standbeeld, een stok of een steen is en dat het geloof invloeit door het enkele hooren van het Woord; en dat het geloof alléén, zonder de werken der Wet en niet uit naastenliefde gevormd, heilbrengend is en dat het de vergeving der zonden bewerkt zonder voorafgaand berouw; en dat alleen door deze vergeving der zonden de onboetvaardige gerechtvaardigd, wedergeboren en geheiligd wordt; en dat daarna van zelf de naastenliefde, de goede werken en de verandering des gemoeds volgen; en dergelijke dingen meer, die allen, evenals kinderen uit een onwettige verbintenis ontsproten, voortgevloeid zijn uit de leer, gegrond op de voorstelling van drie goden.

55. Welk wijs mensch ziet niet, dat dergelijke dingen alleen in het geheugen ingaan, maar niet in het verstand, dat daarboven staat, hoewel ze door spitsvondigheden, afgeleid uit schijnwaarheden en drogredenen, die beneden het geheugen staan, bevestigd kunnen worden; want het menscheijk verstand heeft tweeërlei licht, het eene uit den hemel, het andere uit de wereld; het licht

uit den hemel, dat geestelijk is, vloeit in den geest des menschen boven het geheugen, maar het licht uit de wereld, dat natuurlijk is, vloeit in daarbeneden; dat de mensch uit dit Licht alles, wat hij maar wil, bevestigen kan en wel valschheden evengoed als waarheden en dat hij na de bevestiging valschheden geheel en al als waarheden ziet, is aangetoond in een MEMORABILE, dat voorkomt in het kort geleden uitgegeven werk OVER DE ECHTELIJKE LIEFDE nr. 233.

56. Hieraan worde nog de volgende verborgenheid uit den hemel toegevoegd: al die paradoxen kleven den menschelijken geest aan naarmate van hunne bevestiging, samengevoegd als in een bundel, of ineengestremgeld als in een kluwen en dringen gezamenlijk door in iedere afzonderlijke uitspraak der kerkleer; b.v. wanneer er sprake is van het geloof of de naastenliefde of het berouw en meer nog, als er sprake is van de toerekening of rechtvaardigmaking, zij dringen in, in wat ge maar wilt; deze samenknopping of ineenvlechting van die paradoxen ziet de mensch zelf niet, wel echter zien de engelen ze bij den mensch en ze noemen dit MALUA d.w.z. verwarring en duisternis.

57. Ik voorzie, dat heden ten dage zeer velen, die doortrokken zijn van de paradoxen van dat geloof, zullen zeggen: Hoe kan de theologie met het verstand begrepen worden; zijn het geen geestelijke dingen, die het verstand te boven gaan? Open dus, zoo gij kunt, het mysterie der verlossing en rechtvaardigmaking, zoodat het verstand het moge zien en tot rust kome. Het moge derhalve aldus geopend worden: Wie weet niet, dat God één is en geen ander buiten Hem, en dat God de Liefde zelf en de Wijsheid zelf is, of, dat Hij het Goede zelf en het Ware zelf is; en dat deze God Zelf als het Goddelijk Ware, hetwelk het Woord is, nederdaalde en het Menschelijke aangenomen heeft om de hellen en zodoende de verdoemenis van de menschen te verwijderen en dat Hij dit volbracht heeft door bestrijding van en overwinning over den duivel, d.i. over al de hellen, welke toentertijd ieder mensch in de wereld komende benaauwden en geestelijk doodden; en dat Hij daarna Zijn Menschelijke verheerlijkte, doordat Hij daarin het Goddelijk Ware met het Goddelijk Goede vereenigde en zoo tot den Vader van wien Hij uitgegaan was terugkeerde? Heeft men dit begrepen, dan verstaat men ook dit bij Johannes: *Het Woord was bij God en God was het Woord; en het Woord is vleesch geworden* (hfdst. 1: 1, 14), en ook dit bij denzelfde: *Ik ben van den Vader uitgegaan en in de wereld gekomen, wederom verlaat Ik de wereld en ga heen tot den Vader* (hfdst. 16 : 28, 29). Hieruit blijkt ook, dat zonder de komst van den Heer in de wereld geen sterveling zalig had kunnen worden, en dat zij zalig worden, die in Hem gelooven en goed leven. Dit gelaat van het geloof

verschijnt voor het gezicht, dat door het Woord verlicht is als in het daglicht, en dit is het gelaat van het geloof der. Nieuwe Kerk; zie HET GELOOF VAN DEN NIEUWEN HEMEL EN VAN DE NIEUWE KERK IN DEN ALOEMEENEN EN IN DEN BIJZONDEREN VORM, hierachter, nrs. 116, 117.

XIII.

58. De leerstellingen der hedendaagsche kerk kunnen niet dan met groote moeite geleerd en zoo gevat worden, dat men ze niet meer verliest, en niet dan met veel zorgvuldigheid en voorzichtigheid gepredikt en geleerd worden, opdat hare naaktheid niet verschijne, om deze oorzaak, dat de ware rede ze niet begrijpt noch aanneemt.

Korte Verklaring.

59. Dat het verstand moet gevangen gehouden worden onder de gehoorzaamheid des geloofs, is als het ware een aankondiging, voorafgaande aan de leerstellingen der hedendaagsche kerk, ten teeken, dat de innerlijke dingen mysteriën of verborgenheden zijn, welke, daar zij het verstand te boven gaan, niet in het hoogere gebled van het verstand kunnen invloeien en dus niet begrepen kunnen worden (zie boven nr. 54). De dienaren der kerk, die wenschen uit te munten door een roep van wijsheid en gehouden willen worden voor orakels in geestelijke dingen, putten en verzwelgen op de hoogeschole vooral zulke dingen, die de bevassing van anderen te boven gaan en zij doen dit met begeerte, hoewel met moeite; en omdat zij deswege voor wijzen worden gehouden, en degenen, die door zulke verborgen schatten beroemd en rijk geworden zijn, met doctorshoeden en bisschopsmantels begiftigd worden, zoo overwegen zij in hunne gedachten en leeren op hunne leerstoelen nauwelijks iets anders dan mysteriën aangaande de rechtvaardigmaking door het geloof alleen en aangaande de goede werken als volgelingen daarvan; en in overeenstemming met hunne geleerdheid in deze beide dingen scheiden zij ze nu eens en verbinden zij ze dan weer op wonderlijke wijze; het is bij vergelijking alsof zij het bloote geloof in de eene hand hielden en de werken der naastenliefde in de andere; en nu eens breiden zij de armen uit en scheiden ze zoo van elkander, en dan weer brengen zij de handen bijeen en verbinden ze. Maar laten voorbeelden dit toelichten; zij leeren, dat de goede werken niet noodig zijn voor het heil, omdat ze verdienstelijk zijn, wanneer ze door den mensch gedaan worden, maar tevens, dat ze noodzakelijk op het geloof volgen, dat voor hen één is met het heil. Zij leeren, dat het geloof zonder de goede werken, als levend, rechtvaardigt, maar tevens, dat het geloof zonder de goede werken, als dood, niet rechtvaardigt. Zij leeren, dat het geloof niet bewaard en behouden wordt door de goede werken en tevens, dat deze uit het geloof voortkomen als de vruchten uit den boom, het licht uit de zon en de warmte uit het vuur. Zij leeren, dat de bijgevoegde goede werken het geloof

volledig maken en tevens, dat zij, verbonden als 't ware door een huwelijk of in éénen vorm, het geloof van zijn heilaanbrengend wezen berooven. Zij leeren, dat een Christen niet onder de wet is en tevens, dat hij in de dagelijksche uitoefening der wet is. Zij leeren, dat de goede werken, wanneer zij vermengd worden met het toebrengen des hells door het geloof, zooals in de vergeving der zonden, de rechtvaardigmaking, de wedergeboorte, de levendmaking, de zaligmaking, schadelijk zijn, zoo zij echter niet vermengd worden, nuttig zijn. Zij leeren, dat God Zijne gaven, welke goede werken zijn, met belooningen kroont, ook met geestelijke belooningen, niet echter met de zaligheid en het eeuwige leven, omdat Hij daarmede het geloof kroont zonder die goede werken. Zij leeren, dat dit geloof is als een koningin, die grootsch voortschrijdt, met de goede werken als dienstbaren in haar gevolg, maar zoo deze zich van aangezicht tot aangezicht met haar verbinden en haar kussen, dan wordt zij van den troon gestooten en eene overspeelster genoemd. Voornamelijk echter, wanneer zij het geloof en tegelijk de goede werken leeren, dan zien zij verdienste aan den eenen kant en geen verdienste aan den anderen kant en kiezen woorden en maken deze pasklaar in een dubbele beteekenis, de ééne voor de leeken, de andere voor de geestelijken; voor de leeken, opdat de naaktheid van het geloof niet te voorschijn kome en voor de geestelijken, zoodat zij wel te voorschijn komt. Overweeg, of iemand, die dergelijke dingen hoort, eenige leer, die tot het heil leidt, daaruit putten kan en of hij niet door een indruk als van tegenstrijdigheden blind wordt en daarna als iemand, die in den nacht wandelt, naar de dingen des heils tast. Wie weet uit zijne werken of hij eenig geloof heeft en of het beter is ze te doen uit vrees voor het verlies van het geloof, dan wel ze te laten uit vrees voor de verdienste? ⁴⁾ Maar gij, mijn vriend, ruk u los van dergelijke dingen en vlied het booze als zonde en doe het goede en geloof in den Heer en u zal de heilbrengende rechtvaardigmaking geschonken worden.

4 ac num praestet facere illa ex timore meriti, aut omittere illa ex timore jacturae fidei. De zin en samenhang schijnt te vragen, dat wij dit lezen als: ac num praestet facere illa ex timore jacturae fidei, aut omittere illa ex timore meriti. Door een zetfout in de origineele uitgave schijnen de uitdrukkingen “ex timore meriti” en “ex timore jacturae fidei” verwisseld te zijn.

XIV.

60. De geloofsleer der hedendaagsche kerk schrijft aan God menselijke eigenschappen toe, b.v. dat Hij de menschen met toorn aanziet, dat Hij verzoend wil worden, dat Hij verzoend wordt door de liefde tot den Zoon en door de tusschenkomst, en dat Hij door het zien van het lijden Zijns Zoons verzoend en zoo tot barmhartigheid bewogen wil worden en dat Hij den onrechtvaardige, die sineekt uit het geloof alléén, Zijne gerechtigheid toerekent, en dat Hij hem zoodoende van een vijand tot een vriend en van een kind des toorns tot een kind der genade maakt.

Korte Verklaring.

61. Wie weet niet, dat God de Barmhartigheid en de Goedertierenheid zelf is, omdat Hij de Liefde en het Goede zelf is en dat deze Zijn *Esse* (Zijn) of Zijn *Essentia* (Wezen) zijn, en wie ziet dus niet, dat het eel tegenstrijdigheid is om te zeggen, dat de Barmhartigheid zelf of het Goede zelf den mensch met toorn kan aanzien, zijn vijand worden en zich van hem afwenden en tot zijne verdoemenis besluiten en desniettegenstaande Zijn Goddelijk *Esse* (Zijn) of God blijven? Dergelijke dingen vinden nauwelijks opname in een rechtschapen mensch, wel echter in een slecht mensch, niet in een engel des hemels, maar in een engel der hel, en daarom is het afschuwelijk om zoo iets aan God toe te schrijven. Dat men Hem dit toegeschreven heeft, blijkt duidelijk uit de uitspraken veler kerkvaders en conciliën en dus der kerken van de eerste eeuwen of tot op heden, en ook uit de gevolgtrekkingen, die noodzakelijkerwijs voortgevloeid zijn uit een beginsel in afgeleide dingen of uit een oorzaak in het veroorzaakte, zooals van het hoofd in de ledematen, b.v. dat Hij verzoend wil worden, dat Hij verzoend wordt door de liefde voor den Zoon en door de tusschenkomst of de bemiddeling, dat Hij verzoend wil worden door het zien van Zijn uiterste lijden en zoo tot barmhartigheid bewogen en als 't ware gedwongen wil worden, opdat Hij van een vijand een vriend worde en de kinderen des toorns tot kinderen der genade aanneme. Dat het toerekenen van de gerechtigheid en de verdienste Zijns Zoons aan den onrechtvaardige, die uit het geloof alléén om genade smeekt, ook iets zuiver menschelijks is, zal men zien in de laatste uiteenzetting van dit werkje.

62. Zij, die zagen, dat deze zuiver menschelijke eigenschappen God onwaardig zijn, en toch • Hem toegeschreven worden, zeiden, om het eenmaal aangenomen stelsel der rechtvaardigmaking te beschermen en te omsluiëren door het een anderen schijn te geven, dat toorn, wraak, verdoemenis en andere

dergelijke dingen attributen Zijner gerechtigheid zijn en daarom in het Woord dikwijls genoemd en aan God toegeschreven werden. Doch door den toorn Gods wordt in het Woord het booze bij den mensch bedoeld, hetwelk, omdat het tegen God is, toorn Gods genoemd wordt, niet dat God op den mensch toorn, maar dat de mensch uit zijn boosheid tegen God toorn, en omdat het booze zijn straf in zich draagt, evenals het goede zijn belooning, zoo schijnt het, wanneer het booze hem straft, alsof God het doet. Het is daarmede, als wanneer een misdadiger aan de wet de schuld geeft, dat hij gestraft wordt, of aan het vuur, dat hij zich brandt, wanneer hij de hand er in steekt, of aan den uitgestrekten degen in de hand desgenen, die pareert, wanneer hij er in loopt; van dezen aard is de gerechtigheid Gods. Doch men kan hierover meer vinden in DE ONTHULDE OPENBARING aangaande de gerechtigheid en het gericht in God en van God (nr. 668), dat Hem toorn toegeschreven wordt (nr. 635), evenzoo wraak (nr. 658); dit echter in den letterlijken zin, omdat deze zin geschreven is overeenkomstig den schijn en in overeenstemmingen, evenwel niet in den geestelijken zin; daarin is de waarheid in haar eigen licht. Dit kan ik verzekeren, dat de engelen, wanneer zij iemand hooren zeggen, dat God uit toorn tot de verdoemenis van het menschelijke geslacht besloten heeft en dat Hij als vijand door den Zoon, als een anderen door Hem gegenereerden God, weder verzoend wordt, in den toestand geraken van hen, die door een heftige beweging van ingewanden en maag tot braken geprikkeld worden, zeggende: "Hoe kan men onzinniger van God spreken?"

63. De oorzaak, dat zij aan God menschelijke eigenschappen toegeschreven hebben, is deze, dat alle geestelijke gewaarwording en verlichting van den Heer alleen komt, want de Heer is het Woord of het Goddelijk Ware, en Hij is het ware Licht, dat ieder mensch verlicht (Joh. 1: 1, 9), en Hij zegt: *Ik ben tot een Licht in de wereld gekomen, opdat een ieder, die in Mij gelooft in de duisternis niet blijve* (Joh. 12: 46); en dit licht en de innerlijke gewaarwording daaruit vloeit alleen in bij degenen, die Hem erkennen als den God van hemel en aarde en zich tot Hem alleen wenden, en niet bij degenen, die de voorstelling van drie goden koesteren, hetgeen geschied is van het begin der stichting van de christelijke kerk af. Deze voorstelling neemt, daar zij slechts natuurlijk is, geen ander licht in zich op dan het natuurlijke en kan niet voor de toevloeiing en de opname van het geestelijk licht geopend worden; daarvan komt het, dat zij in God geen andere dan natuurlijke eigenschappen gezien hebben. Bovendien, indien zij gezien hadden, dat deze met het Goddelijk wezen onvereinigbaar zijn en indien zij deze uit het artikel der rechtvaardigmaking verwijderd hadden, zoo zouden zij daarmede den godsdienst, die van den

beginne af op de vereering van drie goden gegrond was, geheel verlaten hebben, dus vóór den tijd, die vastgesteld was voor de Nieuwe Kerk, wanneer de volheid en de herstelling zal zijn.

XV.

64. *Uit het geloof der hedendaagsche kerk zijn voortgekomen en kunnen nog voortkomen enorme misgeboorten als b.v. de oogenblikkelijke verlossing uit onmiddellijke barmhartigheid; de predestinatie; dat God niet op de handelingen des menschen, maar alleen op het geloof ziet; dat er geen verbinding is van naastenliefde en geloof; dat de mensch bij de bekeering als een boomstronk is, en zoo meer; ook met betrekking tot de sacramenten, den Doop en het Heilig Avondmaal, wat aangaat de redelijke beginselen van hun nut, afgeleid uit de leer van de rechtvaardigmaking door het geloof alleen; zoo ook wat den persoon van Christus aangaat. De ketterijen van de eerste eeuwen af tot op den dag van heden zijn uit niets anders ontsprongen dan uit de leer gegrond op de voorstelling van drie goden.*

Korte Verklaring.

65. Dat men heden aan geen andere verlossing gelooft dan aan een oogenblikkelijke uit onmiddellijke barmhartigheid, blijkt daaruit, dat het geloof des monds alleen en tevens het vertrouwen der longen (*fiducia pulmonaris*) en niet tegelijk de naastenliefde, — waaruit het geloof des monds een werkelijk geloof wordt en het vertrouwen der longen (*fiducia pulmonaris*) een vertrouwen des harten (*cardiaca*), — het geheele werk der verlossing volbrengt; want indien de medewerking weggenomen wordt, die door de uitoefening der naastenliefde van de zijde des menschen als van hemzelve geschiedt, dan wordt de vrijwillige medewerking, die op het geloof van zelf volgt, tot een passieve handeling, hetwelk eene zinlooze uitdrukking is, want wat is er dan verder nog noodig dan dit oogenblikkelijke en onmiddellijke: “God, verlos mij om de wille van het lijden Uws Zoons, die met Zijn bloed mij van zonden gewasschen en mij rein, rechtvaardig en heilig doet staan voor Uwen troon!” en dat deze uiting van den mond, in het uiterste sterfuur, zoo niet eerder, als zaad der rechtvaardigmaking, ook waarde heeft. Dat echter de oogenblikkelijke verlossing uit onmiddellijke barmhartigheid heden een vliegende vurige draak in de kerk is en dat daardoor de godsdienst vernietigd, een valsche zekerheid ingevoerd en de verdoemenis aan den Heer toegeschreven wordt, kan men zien in het werk *OVER DE GODDELIJKE VOORZIENIGHEID*, (nr. 340), uitgegeven te Amsterdam in het jaar 1764.

66. Dat de predestinatie een vrucht (foetus) van het geloof der hedendaagsche kerk is, komt omdat zij geboren wordt uit het geloof aan een oogenblikkelijke verlossing uit onmiddellijke barmhartigheid en uit het geloof, dat men in

geestelijke dingen volstrekt onvermogen is en geen vrije keuze heeft, waarover later (nr. 68). Dat uit het laatste het eerstgenoemde voortkomt, als de eene vurige draak uit den anderen, of de eene spin uit de andere, kan men boven zien. Daaruit en ook uit de als het ware ziellooze bekeering des menschen volgt, dat hij als een boomstronk is en dat hij vervolgens niet uit zijn geweten weet of die boomstronk door de genade levend gemaakt is, of niet; want er wordt gezegd, dat God door het hooren des Woords het geloof geeft wanneer en waar Hij wil (nr. 111), dus naar willekeur, en ook, dat de uitverkiezing geschiedt uit bloote genade Gods met uitsluiting van de daden des menschen, hetzij deze voortkomen uit de krachten der natuur of uit die der genade (Form. Conc. blz. 821, Aanh. blz. 182). De werken, die als getuigen op het geloof volgen, zijn voor het oog, dat ze beschouwt, gelijk aan de werken des vleesches, en de geest, die ze bewerkt, openbaart niet uit welken oorsprong zij zijn, maar maakt ze tot werken der genade en dus der willekeur, zooals het geloof zelf. Hieruit blijkt, dat uit het geloof der hedendaagsche kerk het dogma der predestinatie voortkwam, als een scheut uit den wortel; en ik kan zeggen, dat zij als een bijna onvermijdelijk gevolg uit dat geloof voortgevloeid is. Dat is het eerst gedaan door de Predestinatianen en vervolgens door Godeschalcus en daarna door Calvin en zijn aanhangers, en eindelijk is zij door de Synode van Dordrecht nadrukkelijk bevestigd en vandaar is zij door de supra- en infralapsariers in hun kerk gebracht als het palladium van den godsdienst of liever als het hoofd van Gorgo of Medusa op het schild van Pallas Athene gebeeldhouwd. Wat verderfelijkers kon er echter uitgebroid en wat wreeders aangaande God geloofd worden, dan dat eenigen uit het menschelijk geslacht uit predestinatie verdoemd waren? Want wreed zou het geloof zijn, dat de Heer, die de Liefde zelf en de Barmhartigheid zelf is, zou willen, dat een menigte menschen voor de het geboren zou worden, of dat myriaden van myriaden als vervloekten geboren zouden worden, d.i. dat zij geboren zouden worden als duivels en satans; en dat Hij naar Zijne Goddelijke Wijsheid, welke oneindig is, niet zou hebben voorzien noch zou voorzien, dat degenen, die goed Leven en God erkennen, niet in eeuwig vuur en kwelling zouden geworpen worden. De Heer is toch de Schepper en Heiland van allen en Hij alleen leidt allen, en wil den dood van niemand; wat kan er dus onmenschelijkers geloofd en gedacht worden, dan dat een menigte van natiën en volken onder Zijn bestuur en onder Zijne oogen, tengevolge der predestinatie den duivel ten buit zou overgeleverd worden en zijne vraatzucht zou voldoen? Maar dit is een vrucht van het geloof der hedendaagsche kerk; het geloof echter der Nieuwe Kerk verafschuwt ze als een monster.

67. Dat God niet op de handelingen des menschen, maar alleen op het geloof ziet, is een nieuwe ketterij, voortgesproten uit de twee vorige, waarvan boven (nrs. 64, 65) sprake was, en wat verwonderlijk is, zij is geboren uit het geloof alléén, — in zooverre dit geheel doorvorsch en uitgesponnen is, hetwelk door de scherpzinnigste mannen dezer eeuw is geschied, — als een derde kind uit een overspelige moeder, d.w.z. de predestinatie. Omdat zij echter krankzinnig, goddeloos en macchiavellistisch is, wordt zij, nog in de vruchtvliezen of de nageboorte, die na de geboorte uit de moeder afgegaan zijn, als het ware ingesloten gehouden, opdat hare wanstaltigheid niet openbaar worde; maar hare krankzinnigheid en goddeloosheid kan men beschreven en verworpen zien in DE ONTHULDE OPENBARING nr. 463.

68. Dat er geen band is tusschen de naastenliefde en het geloof, volgt uit de volgende stellingen in hun leer der rechtvaardigmaking: Dat het geloof als gerechtigheid toegerekend wordt zonder de werken (nr. 12a); dat het geloof niet rechtvaardig maakt voor zoover het door naastenliefde gevormd is (nr. 12b) ; dat de goede werken geheel buitengesloten moeten worden, wanneer er van de rechtvaardigmaking en het eeuwige leven sprake is (nr. 12 f); dat de goede werken niet noodwendig zijn voor het heil en dat de bewering barer noodwendigheid door de kerk volstrekt verworpen moet worden (nr. 12 g, h, i, k); dat het heil en het geloof niet behouden, noch bewaard worden door de naastenliefde en hare werken (nr. 12 m, n); dat de goede werken verderfelijk zijn, zoo zij met het werk der rechtvaardigmaking vermengd worden (nr. 14 g); dat de werken des geestes of der genade, welke op het geloof als zijn vruchten volgen, ook niets bijbrengen tot het heil (nr. 14 d) en elders; waaruit onvermijdelijk volgt, dat er geen enkele band is tusschen dit geloof en de naastenliefde, en als er een was, zou hij het heil verderf aanbrengen, omdat hij het geloof zou verderven, daar dit alsdan niet het eenige middel tot het heil zou zijn. Dat er ook werkelijk geen band tusschen de naastenliefde en dit geloof bestaan kan, is boven (nrs. 47, 48, 49, 50) aangetoond. Daarom kan men zeggen, dat het geschiedde uit voorziening en voorbeschikking, dat de Hervormers de naastenliefde en de goede werken uit hun geloof naar buiten en zoo ver weg geworpen hebben; want zoo zij die verbonden hadden, zou het geweest zijn, alsof zij een luipaard met een schaap en een wolf met een lam en een havik met een tortelduif saamverbonden hadden. Dat dit geloof in de Openbaring ook door een luipaard voorgesteld wordt, kan men zien in hfdst. 13: 2 en de uitlegging aldaar nr. 572. Wat echter de kerk zonder het geloof en het geloof zonder de naastenliefde, wat dus de kerk zonder de echtverbintenis

van geloof en, naastenliefde is, kan men zien in nr. 48. Dit huwelijk is de Kerk zelve en het is de Nieuwe Kerk, die nu door den Heer opgericht wordt.

69. Dat de mensch bij de bekeering als een boomstronk is, erkent het geloof der hedendaagsche kerk volmondig als haar eigen vrucht in deze stellingen: Dat de mensch in geestelijke dingen volkomen onmachtig is (nr. 15 a, b, c); dat hij in de bekeering als een boomstronk, een steen en een standbeeld is en zich niet eens tot het ontvangen der genade aanpassen en bereiden kan, zooals iets, dat geen gebruik der zinnen heeft (nr. 15 c, d); dat de mensch alleen de macht heeft om zich te begeven naar de bijeenkomsten, waar hij het Woord en het Evangelie hooren kan (nr. 15 e); dat echter de wedergeboren mensch door de kracht des Heiligen Geestes uit de nieuwe krachten en gaven in zekere mate medewerkt (nr. 15 k), en dergelijke meer. Deze beschrijving van den mensch in de bekeering en het berouw over zijn booze werken is ook een vrucht, voortgekomen uit hetzelfde ei of dezelfde moederschoot, namelijk uit het alléén rechtvaardigmakende geloof, uitgebroed met de bedoeling, dat de werken des menschen geheel uitgeroeid zouden worden en dat zij zich met het geloof niet zouden verbinden, niet eens met de geringste aanraking. Maar, daar deze stellingen in strijd zijn met de algemeene opvatting van alle menschen over bekeering en berouw des menschen, heeft men er dit aan toegevoegd: *Er is een zeer groot onderscheid tusschen gedoopte en ongedoopte menschen; want indien het is, zooals Paulus leert, dat allen, die gedoopt zijn, Christus aangedaan hebben en werkelijk wedergeboren zijn, dan hebben zij reeds een bevrijden wil, zoodat zij dus het Woord Gods niet alleen hooren, maar er ook in toestemmen en het in geloof omhelzen kunnen* (nr. 15 m) en in DE FORMULA CONCORDIAE, blz. 675. Ik beroep mij op de wijzen om te onderzoeken, of deze uitspraak op eenigerlei wijze te rijmen is met het voorafgaande en of het niet een tegenspraak is als gezegd wordt, dat elke Christen in den toestand van bekeering als een boomstronk en een steen is, zoodat hij tot aanneming der genade zich niet eenmaal kan aanpassen, terwijl toch ieder Christen gedoopt is en door den doop dit deelachtig is geworden, dat hij niet alleen het Woord Gods hooren, maar er ook in toestemmen en het in het geloof omhelzen kan. Daarom behoort dan ook de vergelijking van een Christelijk mensch met een boomstronk en een steen uit de Christelijke kerken verbannen te worden en vernietigd, zooals een schim in den slaap aan een mensch verschenen, bij het ontwaken verdwijnt; is er ook iets, dat meer in tegenstrijd is met de rede? Ter verduidelijking hoe De Nieuwe Kerk de bekeering des menschen leert, wil ik uit een zeker memorabile, voorkomende in DE ONTHULDE OPENBARING, het volgende aanhalen:

“Wie ziet niet in, dat ieder mensch de vrijheid heeft over God te denken en niet over Hem te denken en dat dus ieder vrijheid heeft, zoowel in geestelijke, als in burgerlijke en zedelijke dingen? De Heer geeft dit voortdurend aan allen; daarom wordt de mensch verantwoordelijk en schuldig overeenkomstig zijn denken. Een mensch is mensch uit dit vermogen en een beest is beest, omdat het dit niet kan. Daarom kan de mensch zich hervormen en wedergeboren worden als uit zichzelf, mits hij in zijn hart erkent, dat het uit den Heer is. Ieder, die boete doet, wordt hervormd en wedergeboren. De mensch moet het eene zoowel als het andere als uit zichzelf doen; en dit als uit zichzelf is ook uit den Heer, wiji de Heer het willen en kunnen geeft en dit nooit aan iemand ontnemt. Het is waar, dat de mensch niets daartoe bijdragen kan, evenwel is hij toch niet als standbeeld geschapen, maar als mensch, opdat hij het zou doen uit den Heer, als uit zichzelf. Dit is het eenige wederkeerige van liefde en geloof en dus van de verbinding, hetgeen de Heer volstrekt eischt, dat het Hem van den mensch gewordt. Met één woord, doet het uit u zelf en gelooft, dat het uit den Heer is; op deze wijze doet gij het als uit u zelf. Evenwel, dit te doen is den mensch niet van de schepping of ingeplant, want het doen uit zichzelf behoort alleen aan den Heer, maar het wordt voortdurend gegeven; en in zoover de mensch dan het goede doet en het ware leert als uit zichzelf is hij een engel des hemels; in zoover hij daarentegen het booze doet en daaruit het valsche bevestigt, hetgeen ook als uit hem zelf geschiedt, in zoo ver is hij een geest der hel. Dat ook dit geschiedt als uit hemzelf, blijkt uit de gebeden, dat hij voor den duivel bewaard worde, dat deze hem niet verleide en hem zijn boosheden niet ingeive. Maar ieder wordt schuldig, die gelooft, dat hij het uit zichzelf doet, hetzij het goede of het booze; niet schuldig wordt degene echter, die gelooft, dat hij het doet als uit zichzelf, want alles, wat de mensch gelooft te doen uit zichzelf, eigent hij zich toe; is het goed, zoo eigent hij het zich toe en maakt het tot het zijne, terwijl het toch van God en uit God is; is het boos, zoo eigent hij zich ook dit toe en maakt het tot het zijne, terwijl het toch van den duivel en uit den duivel is.”

Dat nog andere ketterijen, ook over de Sacramenten, den Doop en het Heilig Avondmaal, — wat betreft de redelijke beginselen van hun nut, — afgeleid uit de leer van de rechtvaardigmaking door het geloof alleen, alsook over den persoon van Christus, en nog vele andere ketterijen van de eerste eeuwen of tot op heden uit niets anders voortgesproten zijn dan uit de leer, gegrond op

het denkbeeld van drie goden, zullen wij nalaten in deze schets te bewijzen, maar zij zullen aangehaald en bewezen worden in het werk zelf.

XVI.

70. *Onder de voleinding der eeuw en de daarop volgende wederkomst des Heeren, bij Mattheus 24: 3, wordt de laatste staat der hedendaagsche kerk, wanneer haar einde gekomen is, verstaan.*

Korte Verklaring.

71. Men leest bij Mattheus: *Toen kwamen de discipelen tot Jezus om Hem de gebouwen des tempels te toonen en Jezus zeide tot hen: Voorwaar, Ik zeg u, hier zal niet één steen op den anderen steen gelaten worden, die niet afgebroken zal worden. En de discipelen zeiden tot Hem: Zeg ons wanneer zullen deze dingen zijn en welk is het teeken van UWE KOMST en van DE VOLEINDING DER EEUW?* (Matth. 24: 1, 2, 3). Onder de verwoesting des tempels wordt heden ten dage door geleerde geestelijken en ontwikkelde leeken zijn verwoesting door Vespasianus verstaan, en onder de Komst des Heeren en de voleinding der eeuw verstaat men het einde en den ondergang der wereld. Doch onder de verwoesting des tempels wordt niet alleen zijn verwoesting door de Romeinen, maar ook de verwoesting der tegenwoordige kerk verstaan, en onder de voleinding der eeuw en de daarop volgende Komst des Heeren wordt verstaan het einde dezer kerk en de oprichting eener Nieuwe Kerk door den Heer. Dat deze dingen er door verstaan worden, blijkt uit dat geheele hoofdstuk van het begin tot het einde, waar alleen gehandeld wordt over de achtereenvolgende afwijkingen en het bederf der Christelijke kerk tot aan haren ondergang, wanneer het einde daar is. Dat onder den tempel in engen zin de tempel te Jeruzalem verstaan wordt, in ruimen zin de kerk des Heeren, in ruimeren zin de hemel der engelen, en in den ruimsten zin de Heer naar Zijn Menschelijke, kan men zien in de Onthulde Openbaring nr. 529. Dat onder de voleinding der eeuw het einde der kerk verstaan wordt, hetwelk daar is, wanneer niets waars van de leer uit het Woord overgebleven is, dat niet vervalscht en zoo vernietigd (consummatum) is, zie nrs. 658, 676, 750 aldaar. Dat onder de wederkomst des Heeren Zijn wederkomst in het Woord verstaan wordt en dan de oprichting van een Nieuwe Kerk in plaats van de vorige, die vergaan (consummata) is, blijkt uit zijne woorden in hetzelfde hoofdstuk van vers 30 tot 34; verder uit de twee laatste hoofdstukken der Openbaring 21 en 22, waar ook dit staat: *Ik, Jezus, ben de wortel en het geslacht Davids, de blinkende Morgenster. En de Geest en de Bruid zeggen: Kom! En die het hoort, zegge: Kom! En die dorst heeft kome. Ja, Ik kom haastiglijk. Amen. Ja kom, Heer Jezus!* (Openb. 22: 16, 17, 20).

72. Dat het einde der kerk daar is, wanneer er geen waarheden des geloofs en vandaar niets van het goede der naastenliefde meer is, spreekt vanzelf. Dat de valscheden des geloofs de waarheden der leer uitblusschen, en de boosheden des levens de goedheden der naastenliefde verzengen, en dat, waar valscheden des geloofs zijn ook boosheden des levens zijn en waar boosheden des levens zijn ook valscheden des geloofs zijn, zal afzonderlijk bewezen worden in de verhandeling daarover. De reden, dat het tot nu toe verborgen was, dat onder de voleinding der eeuw het einde der kerk verstaan wordt, is, dat men, waar valscheden geleerd worden en de leer uit deze valscheden geloofd en als orthodox geerd wordt, in het geheel niet weten kan, dat de kerk tot haar einde komen moet. Want valscheden worden voor waarheden aangezien en waarheden voor valscheden en dan verwerpt het valsche het ware en maakt het zwart, zooals de inkt het heldere water of het roet het witte papier, want zij gelooven en door de geleerdste mannen dezer eeuw wordt het eenstemmig verkondigd, dat zij in het zuiverste licht van het Evangelie zijn, ofschoon zij zich met hun gansche aangezicht in de duisternis bevinden; zoo heeft een vlies (albugo) de pupil hunner oogen overtrokken.

73. Dat bij Mattheus in het 24ste hoofdstuk, bij Markus in het 13de en bij Lukas in het 21ste hoofdstuk, waar iets dergelijks staat, niet de verwoesting van den tempel en van Jeruzalem beschreven wordt, maar de opeenvolgende toestandsveranderingen van de Christelijke kerk in hun volgorde tot op de laatste toe, wanneer het einde is, zal men in het werk zelf zien, waar deze hoofdstukken verklaard zullen worden. Voorloopig diene hier het volgende uit bovengenoemde Evangelien: *Alsdan zal verschijnen het teeken van den Zoon des Menschen, dan zullen alle geslachten der aarde weeklagen; en zij zullen den Zoon des Menschen zien, komende op de wolken des hemels met groote kracht en heerlijkheid; en Hij zal Zijne engelen uitzenden met een bazuin van groot geluid en zij zullen Zijne uitverkorenen bijeenvergaderen van het eene uiterste des hemels tot het andere uiterste deszelven* (Matth. 24: 30, 31; Mark. 13: 26, 27; Lukas 21: 27). Dat iets dergelijks niet gezien, noch gehoord werd te Jeruzalem toen het verwoest werd, en dat men heden gelooft, dat dit geschieden zal ten tijde van het laatste oordeel, is bekend. Iets dergelijks leest men ook in de Openbaring, waarin van het begin tot het einde alleen over den laatsten staat der kerk gehandeld wordt en waar geschreven staat: *Zie, Jezus Christus komt met de wolken en alle geslachten der aarde zullen over Hem rouw bedrijven* (hfdst. 1: 5, 7), hetwelk men in DE ONTHULDE OPENBARING nrs. 24 tot 28 woord voor woord uitgelegd vindt en ook wat de geslachten der aarde en hunne weeklagen beteekenen (nrs. 27, 348, 349).

XVII.

74. *Onder de groote verdrukking, zooals van het begin der wereld niet geweest is, noch zijn zal, bij Mattheus 24: 21, wordt de aanvechting door valschheden en vandaar de uitroeiing (consummatio) van al het ware, of de verwoesting in de hedendaagsche Christelijke kerken verstaan.*

Korte Verklaring.

75. Dat de opeenvolgende afwijkingen en het bederf der Christelijke kerk bij Mattheus in het 24ste hoofdstuk door den Heer voorzgd en beschreven zijn, kan men hier boven zien onder nr. 73 en, nadat Hij aldaar gesproken heeft van de toekomstige valsche profeten en van den gruwel der verwoesting door hen veroorzaakt (vers 11, 15), zegt Hij: *Alsdan zal er een groote verdrukking zijn, hoedanige er niet geweest is van den aanvang der wereld af tot no toe, noch zijn zal* (vers 21), waaruit blijkt, dat onder die groote verdrukking, evenals ook hier en daar elders in het Woord de aanvechting van het ware door valschheden verstaan wordt, in zulk een mate, dat er geen enkele echte waarheid, ontleend aan het Woord, meer overgebleven is, die niet vervalscht en dus vernietigd is. Dit is veroorzaakt, doordat de kerken de Eenheid Gods in de Drieëenheid en Zijn Drieëenheid in de Eenheid niet in één persoon, maar in drie personen erkennen en dus de kerk in den geest gegrondvest hebben op een voorstelling van drie goden en in den mond op een belijdenis van één God, want zoo hebben zij zich van den Heer afgescheiden en ten slotte zoo zeer, dat zij geen voorstelling van de Goddelijkheid in Zijn Menschelijke natuur overhielden (men zie DE ONTHULDE OPENBARING nr. 294), terwijl toch de Heer naar Zijn Menschelijke het Goddelijk Ware zelf en het Goddelijke Licht zelf is, zooals Hij in Zijn Woord duidelijk leert; vandaar komt heden zulk een groote verdrukking. Dat deze hoofdzakelijk door de leer der rechtvaardigmaking en der toerekening door middel van het bloote geloof in die dingen veroorzaakt werd, zal men zien in hetgeen volgt.

76. Over deze verdrukking of aanvechting van het ware door valschheden wordt in de Openbaring in zeven hoofdstukken gehandeld. Zij is het, die verstaan wordt door het zwarte paard en het vale paard, voortkomende uit het boek, welks zegelen het Lam opende (hoofdstuk 6: 5—8); verder door het beest, opkomende uit den afgrond, dat krijg voerde met de twee getuigen en ze doodde (hoofdstuk 11: 7); zoo ook door den draak, die stond voor de barende vrouw, gereed om haren zoon te verslinden en die haar vervolgde in de woestijn en die uit zijn mond een stroom water wierp als een rivier

om haar te verdrinken (hoofdstuk 12); en ook door het beest uit de zee, dat naar het lichaam gelijk was aan een luipaard, naar de voeten aan een beer en naar den mond aan een leeuw (hoofdstuk 13: 2); verder door de drie geesten, kikvorschen gelijk, die uit den mond van den draak, uit den mond van het beest en uit den mond van den valschen profeet voortkwamen (hoofdstuk 16: 13) en bovendien doordat er een groote aardbeving ontstond, nadat de zeven engelen de fiolen van den toorn Gods, waarin de zeven laatste plagen waren, op de aarde, de zee, de rivieren en fonteinen, de zon, op den troon van het beest, in den Euphraat en ten laatste in de lucht uitgegoten hadden, een aardbeving, desgelijks er niet geweest was, sinds er menschen op aarde waren (hoofdstuk 16). De aardbeving beteekent de omkeering der kerk, welke geschiedt door valscheden en vervalschingen van het ware. Hetzelfde wordt verstaan door het volgende: De engel zond zijn sikkel en sneed de druiven of van den wijngaard der aarde en wierp ze in den grooten wijnpersbak des toorns Gods en de wijnpersbak werd getreden en er is bloed uit gekomen tot aan de toomen der paarden, duizend zeshonderd stadiën ver (hoofdstuk 14: 19, 20). Het bloed beteekent het ware, dat vervalscht is; behalve meerdere dingen in die zeven hoofdstukken. Ziet, als ge wilt, de verklaringen en de memorabilia aan het eind van die hoofdstukken.

XVIII.

77. *Dat er in de Christelijke kerk, in haar laatsten tijd, wanneer haar einde nabij is, noch liefde, noch geloof, noch eenig weten omtrent het Goede en Ware is, wordt in hetzelfde 24ste hoofdstuk bij Mattheus verstaan door deze woorden: En terstond na de verdrukking dier dagen zal de zon verduisterd worden en de maan zal haar schijnsel niet geven en de sterren zullen van den hemel vallen en de krachten der hemelen zullen bewogen worden (vers 29).*

Korte Verklaring.

78. In het profetische Woord wordt van zon, maan en sterren iets dergelijks gezegd als hier bij Mattheus 24: 29, b.v. bij Jesaja: *Zie de dag van Jehovah komt, gruwelijk, de sterren des hemels en zijn gesternten zullen haar licht niet laten lichten, de zon zal in haren opgang verduisterd worden en de maan zal haar licht niet laten schijnen (24: 21, 23);* bij Ezechiël: *Als Ik u zal uitblusschen, zal Ik den hemel bedekken en zijn sterren zwart maken; Ik zal de zon met een wolk bedekken en de man zal haar licht niet laten lichten en Ik zal duisternis over uw land maken (32: 7, 8);* bij Joël: *De dag van Jehovah komt, een dag van duisternis, de zon en de maan worden zwart, de sterren trekken haren glans in (2: 10);* bij denzelfden: *De zon zal veranderd worden in duisternis en de maan in bloed, eer dat de groote dag van Jehovah komt (2: 31); De dag van Jehovah is nabij in het dal des oordeels, de zon en de maan zijn zwart geworden (3: 14, 15);* in de Openbaring: *De vierde engel heeft gebazuind en het derde deel der zon werd geslagen en het derde deel der sterren en het derde deel van den dag heeft niet gelicht (8: 12)* en elders: *De zon werd zwart als een haren zak en de maan werd als bloed (6: 12).* In al deze plaatsen wordt gehandeld over den laatsten tijd der Joodsche Kerk, dat is, toen de Heer in de wereld kwam; op dezelfde wijze hier bij Mattheus en in de Openbaring, doch van den laatsten tijd der Christelijke Kerk, wanneer de Heer wederkomen zal, maar in het Woord, dat Hij Zelf is en waarin Hij Zelf is. Daarom volgt er onmiddellijk op de bedoelde woorden bij Mattheus 24: 29: *En alsdan zal verschijnen het teeken van den Zoon des Menschen, komende in de wolken des hemels (vers 30).* Onder de zon wordt op deze plaatsen verstaan de liefde, onder de maan het geloof en onder de sterren alle weten omtrent het goede en ware en onder de krachten der hemelen deze drie als grondvesten en steun der hemelen, waar de engelen zijn, en der kerken, waar de menschen zijn. Onder deze woorden, in één zin samengevat, wordt dus verstaan, dat in de Christelijke kerk in haar laatsten tijd, wanneer haar einde nabij is, noch liefde, noch geloof, noch eenig

weten omtrent het goede en ware meer overgebleven is. Dat de zon de liefde beteekent, is aangetoond in de Onthulde Openbaring (nrs. 53, 54, 413, 796, 831, 961), de maan het geloof (nrs. 53, 332, 413, 423, 533), de sterren alle weten omtrent het goede en ware (nrs. 51, 74, 333, 408, 419, 954, aldaar).

79. Dat er in de Christelijke kerken naar de profetie heden zulk een duisternis heerscht, dat er geen licht der zon over dag, noch licht der maan en der sterren gedurende den nacht is, komt enkel door DE LEER DER RECHTVAARDIGMAKING DOOR HET GELOOF ALLEEN; want deze leert het geloof als het eenige middel tot het heil, van welks invloeiing, voortgang, inwoning, werking en uitwerking nog nooit iemand een teeken gezien heeft en waaraan noch de wet der Tien Geboden, noch de naastenliefde, noch de goede werken, noch berouw, noch het streven naar een nieuw leven deelnemen, of daarmede op eenigerlei wijze in verband staan. Want zij beweren, dat deze dingen van zelf volgen, zonder bij te dragen tot het behoud van het geloof of tot het verwerven van het heil. Zij leert ook, dat dit geloof de wedergeborenen of hen, die het bezitten, met vrijheid (rude libertatis) begiftigt, zoodat zij niet onder de wet zijn en ook, dat Christus hunne zonden voor God den Vader bedekt, die ze vergeeft, alsof Hij ze niet gezien had, en hen kroont met vernieuwing, heiligheid en het eeuwige leven. Deze en meer dergelijke dingen vormen het inwendige van die leer; het uitwendige, dat niet in het inwendige treedt, bevat de kostbaarheden aangaande de naastenliefde, de goede werken, de boetedoening en de beoefening der wet; maar deze dingen zijn als slaven en dienaren, die hunne heerscheres, het geloof (*Dominam fidem*) volgen zonder samenhang. Evenwel, daar zij weten, dat de leeken deze dingen samen met het geloof als zaligmakend beschouwen, voegen zij ze aan hun preeken en gesprekken ijverig toe en zij doen het voorkomen, alsof zij ze samenvoegen en verbinden met de rechtvaardigmaking, maar zij doen dit alleen om de ooren van het volk te streelen en hunne profetische uitspraken te steunen, opdat ze niet raadselen zouden schijnen, of tooverspreuken.

80. Tot staving van hetgeen hierboven gezegd is, zal ik uit DE FORMULA CONCORDIAE, waarover boven (nr. 9), de volgende plaatsen aanhalen, opdat men niet meene, dat zij ten onrechte van zulke dingen beschuldigd zijn geworden. Het zijn de volgende: Dat de werken van de tweede tafel der Tien Geboden het burgerlijk leven betreffen en den uitwendigen godsdienst, welke de mensch volbrengen kan uit zichzelf en dat het een dwaasheid is om te droomen, dat deze werken rechtvaardig maken (blz. 84, 85, 102); dat de goede werken geheel en al uitgesloten moeten worden van het werk der rechtvaardigmaking door het geloof (blz. 589, 590, 591, 704 tot 708); dat de

goede werken in geenen deele treden in de rechtvaardigmaking (blz. 589, 702, Aanh. blz. 62, 173); dat de goede werken noch het heil, noch het geloof bewaren (blz. 590, 705, Aanh. blz. 174); dat de boetedoening evenmin treedt in de rechtvaardigmaking door het geloof (blz. 165, 320, Aanh. blz. 158); dat de boete alleen daarin bestaat, dat men God aanroept, het Evangelie belijdt, dank zegt, aan de overheid gehoorzaamt en zijn beroep dient (blz. 12, 198, Aanh. 158, 159, 172, 266); dat ook de vernieuwing des levens niet behoort tot de rechtvaardigmaking (blz. 585, 685, 688, 689, Aanh. blz. 170); dat ook het nastreven van een nieuwe gehoorzaamheid niet treedt in het geloof en niet rechtvaardigt (blz. 90, 91, 690, Aanh. blz. 167); dat de wedergeborenen niet zijn onder de wet, maar dat zij bevrijd zijn van hare slavernij en dat zij alleen in de wet en onder de genade zijn (blz. 722 en elders); dat de zonden der wedergeborenen door de verdienste van Christus bedekt worden (blz. 641, 686, 687, 719, 720) en dergelijke meer. Men wete, dat alle Protestanten, zoowel de Evangelischen als de Gereformeerden de rechtvaardig-making door het geloof alléén op dezelfde wijze leeren, zie boven (nrs. 17, 18).

81. Het is verwonderlijk, dat de leer der rechtvaardig-making door het geloof alléén heden in de geheele hervormde christenheid de eerste plaats inneemt, d.w.z. dat zij daar bij de geestelijkheid bijna als het eenige dogma heerscht. Zij is het, die alle jonge theologen op de gymnasia gretig bestudeeren, en in zich opnemen en naderhand, als door hemelsche wijsheid geïnspireerd, in de kerken leeren en in boeken verspreiden en waardoor zij den roep eener buitengewone geleerdheid en een beroemden naam nastreven, waardoor ook diploma's, voordeelen en belooningen verleend worden. En dit geschiedt, ofschoon alleen door deze leer heden de zon verduisterd is, de maan van zijn licht beroofd en de sterren van den hemel gevallen, d.i. vernietigd zijn. Dat de leer van het geloof aan een toe te rekenen gerechtigheid de gemoederen heden zoozeer verblind heeft, dat zij geen enkele Goddelijke waarheid in het licht der zon, noch in het licht der maan zien willen en daardoor als het ware niet zien kunnen, maar alleen in het licht van den haard bij nacht, is mij betuigd geworden, waarom ik ook voorspellen kan, dat wanneer de Goddelijke waarheden aangaande de verbinding der naastenliefde met het geloof, aangaande den hemel, aangaande den Heer en aangaande de daaruit voortspuitende eeuwige gelukzaligheid, ingegrift met zilveren letters uit den hemel neergelaten werden, de voorstanders van de leer der rechtvaardigmaking ze niet eens het lezen waard zouden achten; geheel anders daarentegen, zoo uit de hel een geschrift over de rechtvaardigmaking door het geloof alléén zou gebracht worden. Men leest ook in *DE FORMULA CONCORDIAE*, dat het artikel

over de rechtvaardigmaking door het geloof alléén of over de gerechtigheid des geloofs het voornaamste is in de geheele Christelijke leer en dat de werken der wet geheel en al van dit artikel uitgesloten moeten worden (blz. 17, 61, 62, 72, 89, 683, Aanh. 164).

XIX.

82. *Onder de bokken bij Daniël en bij Mattheus worden diegenen verstaan, die in het hedendaagsche geloof der rechtvaardigmaking zijn.*

Korte Verklaring.

83. Bij Daniël leest men het volgende: *En ik zag in een gezicht een ram, die twee hooge hoornen had, maar de hoogste kwam het laatste op en dat hij met den hoorn tegen het westen, het noorden en het zuiden stiet en zich groot maakte. Hierop zag ik een bok van het westen over het gezicht van de gansche aarde komen, die een hoorn tusschen de oogen had en dat hij op den ram aanliep in de grimmigheid zijner kracht en zijn beide hoornen brak en hem ter aarde wierp en vertrad; dat echter de groofe hoorn van den bok brak en in zijne plaats vier hoornen opkwamen en dat uit een daarvan een kleine hoorn voortkwam, welke uitnemend groot werd tegen het zuiden, tegen het oosten en tegen het sierlijke land en tot aan het heir des hemels en dat hij er sommigen van dat heir, namelijk van de sterren, ter aarde wierp en ze vertrad, ja, hij verhief zich tot aan den vorst des heirs en van denzelve werd weggenomen het gedurig offer en de woning zijns heiligdoms werd nedergeworpen, omdat hij de waarheid ter aarde wierp. En ik hoorde een heilige spreken: Tot hoe lang zal dat gezicht van het gedurig offer en van den verwoestenden afval zijn, dat het heiligdom en het heir ter vertreding zullen overgegeven worden? En hij zeide: Tot aan den avond, aan den morgen, dan zal het heiligdom gerechtvaardigd worden (hfdst. 8: 2—14).* Dat dit gezicht de toekomstige staten der kerk aankondigt, blijkt duidelijk, want er wordt gezegd, dat van den vorst des heirs het bestendig offer weggenomen, de woning zijns heiligdoms nedergeworpen is en dat de bok de waarheid ter aarde wierp; dan, dat de heilige zeide: Tot hoe lang zal dit gezicht zijn, dat het heiligdom en het heir ter vertreding overgegeven worden en dat dit duren zal tot aan den avond, aan den morgen, wanneer het heiligdom zal gerechtvaardigd worden; want onder avond en morgen wordt het einde der oude kerk verstaan, wanneer de nieuwe begint.

84. Bij Mattheus leest men het volgende: *Dan zal de Zoon des Menschen zeggen tot de bokken, die aan Zijn linkerhand zijn: Gaat weg van Mij, want Ik was hongerig en gij hebt Mij niet te eten gegeven, Ik was dorstig en gij hebt Mij niet te drinken gegeven, Ik was een vreemdeling en gij hebt Mij niet geberbergd, Ik was naakt, en gij hebt Mij niet gekleed, Ik was krank en in de gevangenis en gij hebt Mij niet bezocht, en deze zullen gaan in de eeuwige pijn.* Dat onder de bokken en de schapen hier niemand anders verstaan wordt dan die, welke

onder den bok en den ram bij Daniël te verstaan zijn, blijkt duidelijk. Dat onder de bokken diegenen verstaan worden, die in het hedendaagsche geloof der rechtvaardigmaking zijn, blijkt daaruit, dat bij de schapen de werken der naastenliefde opgesomd worden en gezegd wordt, dat zij die gedaan hebben, terwijl bij de bokken dezelfde werken der naastenliefde opgesomd worden en gezegd wordt, dat zij die niet gedaan hebben en dat ze daarom verdoemd worden. Want zij, die in het hedendaagsche geloof der rechtvaardigmaking zijn, laten de werken na, omdat ze loochenen, dat daarin iets zou zijn, dat betrekking heeft op de zaligheid en op de kerk. Wanneer de naastenliefde op deze wijze verwijderd wordt, dan verdwijnen de goede werken, die tot de naastenliefde behooren uit het gemoed en worden zoozeer uitgewischt, dat men ze zich nooit meer herinnert, noch eenige poging doet, om ze uit de Wet der Tien Geboden in het geheugen terug te roepen. Een algemeen regel van den godsdienst is deze, dat in zooverre iemand het goede niet wil en dientengevolge ook niet doet, in zooverre wil hij het booze en doet het dus, en ook omgekeerd, dat in zooverre iemand het booze niet wil en dientengevolge ook niet doet, in zooverre wil hij het goede en doet het dus; deze zijn de schapen, gene echter de bokken. Indien alle boozen hier onder de bokken verstaan waren, zoo zouden niet de werken der naastenliefde, die zij niet gedaan hebben, opgenoemd zijn, maar het booze, dat zij wel gedaan hebben.

85. Dat onder de bokken geen anderen dan deze verstaan worden, is mij ook gebleken uit ondervinding in de geestelijke wereld. In deze wereld verschijnen alle dingen, die in de natuurlijke wereld zijn. Daar verschijnen huizen en paleizen, er verschijnen paradijzen en tuinen en daarin boomen van allerlei soort, daar verschijnen akkers en braakland, dan ook velden en weiden en ook kudden van groot en klein vee, alles op dezelfde wijze als op onze aarde. En er bestaat geen ander onderscheid, dan dat deze van natuurlijken, gene echter van geestelijken oorsprong zijn. Daar heb ik meermalen schapen en bokken gezien en ook gevechten tusschen hen, gelijk aan dat gevecht, dat beschreven wordt bij Daniël (hfdst. 8). Ik heb bokken gezien met voorwaarts gebogen en met achterwaarts gebogen hoornen en hoe zij zich vol woede op de schapen stortten; ik zag bokken met twee en met vier hoornen, waarmede zij de schapen heftig stieten en toen ik toezag, wat dat zijn mocht, zag ik eenigen met elkaar strijden over het geloof, dat met de naastenliefde verbonden is en over het geloof, dat hiervan gescheiden is; waaruit bleek, dat het hedendaagsche rechtvaardigmakende geloof, dat in zichzelf beschouwd een van de naastenliefde gescheiden geloof is, de bok is en dat het met de naastenliefde verbonden geloof het schaap is.

86. Dezelfden worden ook onder de bokken verstaan bij Zacharia: Tegen de herders is mijn toorn ontbrand en over de bokken heb Ik bezoeking gedaan (10: 3) en bij Ezechiël: Ziet Ik zal richten tusschen klein vee en klein vee, tusschen de rammen en de bokken. Is het u te weinig, dat gij de goede weide afweidt? Zult gij nog het overige uwer weide met uwe voeten vertreden? Met uwe hoornen stoot gij alle zwakke schapen tot gij ze verstrooid hebt, daarom zal Ik Mijne kudde verlossen, dat zij niet meer ten roof zij (34: 17, 18, 22 en volgende verzen).

XX.

87. In de Openbaring worden onder den draak en zijn twee beesten en onder de sprinkhanen diegenen verstaan, die zich in het hedendaagsche rechtvaardig-makende geloof bevestigd hebben en onder de groote stad aldaar, welke geestelijk genoemd wordt Sodom en Egypte, waar de twee getuigen gedood werden, zoo ook onder den put des afgronds, waaruit sprinkhanen te voorschijn kwamen, wordt dit geloof zelf verstaan, in zooverre het bevestigd is.

Korte Verklaring.

88. Dat in zeven hoofdstukken van de Openbaring de bedorven staat der kerk bij de Hervormden behandeld wordt en in twee de bedorven staat der kerk bij de Roomsch-Katholieken en dat de staat van beide kerken, zooals die heden zijn, verdoemd is, is in de verklaring daarvan, die *DE ONTHULDE OPENBARING* genoemd wordt, niet op grond van losse vermoedens, maar door volkomen overtuigende bewijzen, aangetoond. Dat onder *DEN DRAAK*, van welken in het twaalfde hoofdstuk sprake is, diegenen in de Kerk der Hervormers verstaan worden, die God tot drie en den Heer tot twee maken en die de naastenliefde van het geloof scheiden, doordat zij hun geloof voor geestelijk en zaligmakend verklaren en niet de naastenliefde, zie aldaar (nrs. 532—565 en het daarbij gevoegde *MEMORABILE* nr. 566). Dat door de twee beesten, het eene opkomende uit de zee en het andere uit de aarde, waarvan in hoofdstuk 13 sprake is, de bovengenoemden verder beschreven worden, zie aldaar (nrs. 567—610 en het *MEMORABILE* nr. 611). Zoo ook door de sprinkhanen, welke uit den put des afgronds voortkwamen, waarvan in hoofdstuk 9 sprake is (zie nrs. 419—442). Dat dit zelfde geloof, in zooverre het bevestigd is, bedoeld wordt met de groote stad, die geestelijk genoemd wordt Sodom en Egypte, waar de twee getrouwe getuigen gedood werden, van welke in hoofdstuk 11 gehandeld is zie nrs. 485—530, voornamelijk nrs. 500—503 en het *MEMORABILE* nr. 531. Evenzoo door den put des afgronds, waaruit rook opging als van een grooten oven, waardoor de zon en de lucht verduisterd werden en waaruit vervolgens sprinkhanen voortkwamen (hoofdstuk 9, zie nrs. 421—424).

89. Opdat ik ervan verzekerd zou zijn en volkomen ervan overtuigd mocht worden, dat onder den put des afgronds niets anders te verstaan is dan dat drakengeloof, d.i. het geloof, voortkomend uit de voorstelling van drie goden en zonder eenig idee van de Goddelijkheid der Menschelijke Natuur

van Christus, hetwelk het alleen rechtvaardigmakend, tot wedergeboorte brengend, levendmakend, heiligend en zaligmakend geloof genoemd wordt, zoo is het mij vergund geworden in dien afgrond te zien en met degenen, die daar zijn, te spreken en ook de sprinkhanen te zien, die daaruit opkwamen; dus uit eigen aanschouwing is die put en die afgrond in DE ONTHULDE OPENBARING (nr. 421) door mij beschreven en daar een beschrijving uit eigen aanschouwing de juistheid betuigt, zal ik ze hier overnemen. Zij luidt daar als volgt:

“Die put, die zich voordoet als de mond van een oven, verschijnt in de zuidelijke streek en de afgrond daaronder breidt zich ver naar het oosten uit. Zij hebben daar licht, maar indien er licht uit den hemel toegelaten wordt, ontstaat er duisternis; daarom is die put van boven gesloten. In den afgrond verschijnen hutten, als uit baksteen, vol gaten, die verdeeld zijn, cel aan cel en in elk is een tafel, waarop papieren met eenige boeken liggen. Iedereen zit aan zijn eigen tafel; iedereen die in de wereld de rechtvaardigmaking en de zaligmaking door het geloof alleen bevestigd had, terwijl hij de naastenliefde tot een bloot natuurlijk-moreele handeling en hare werken alleen tot werken van het burgerlijk leven maakte, waardoor de menschen belooningen in de wereld verkrijgen kunnen; maar als men die zou doen ter wille van het heil, veroordeelen zij ze, en sommigen streng, omdat de menschelijke rede en wil daarin zijn. Allen, die in dezen afgrond zijn, waren in de wereld geleerden en ontwikkelden en onder hen eenige metaphysici en scholastici, die daar boven anderen in aanzien waren. Hun lot is echter het volgende: Wanneer zij daar voor het eerst ingeleid worden, zitten zij in de eerste cellen; zoodra zij echter het geloof bevestigen met uitsluiting van de werken der naastenliefde, verlaten zij de eerste plaatsen en gaan in de meer naar het oosten liggende cellen en zoo verder en verder tot aan het einde, waar diegenen zijn, die deze leerstellingen uit het Woord bevestigen en omdat zij dan niet anders kunnen dan het Woord vervalschen, zoo verdwijnen hunne hutten en zij zien zichzelf in een woestijn. Er is ook een afgrond onder dezen afgrond, waar zij zijn, die op dezelfde wijze de rechtvaardigmaking en zaligmaking door het geloof alléén bevestigd hebben, maar in hun geest God geloochend en in hun hart om de heilige dingen der kerk gelachen hebben. Zij doen daar niets dan twisten, hunne kleederen verscheuren, op de tafels klimmen, schoppen met de voeten en elkander met scheldwoorden bestoken en

omdat het niet geoorloofd is een ander kwaad te doen, dreigen zij met den mond en met de vuisten.”

90. Opdat ik ook ervan verzekerd en overtuigd zou worden, dat zij, die zich in het hedendaagsche rechtvaardigmakende geloof bevestigd hebben, ook met den draak bedoeld worden, werd het mij gegeven vele duizenden van hen in een groep vergaderd te zien en toen verschenen zij uit de verte als een draak met een langen staart, die met stekels als van een doornstruik bezet scheen, welke de valscheden beteekenden. Eens werd ook een nog grooter draak gezien, die met gekromden rug zijn staart tot aan den hemel ophief in de poging om de sterren van daar naar beneden te trekken; de sterren beteekenen hier de waarheden.

XXI.

91. *Door de woorden: “Indien deze dagen niet verkort werden, zoo zou geen vleesch behouden kunnen worden” (Matth. 24: 22), wordt verstaan, dat, tenzij de Nieuwe Kerk door den Heer gesticht wordt, niemand zalig kan worden.*

Korte Verklaring.

92. Met het verkorten van die dagen wordt bedoeld, een einde maken aan de hedendaagsche kerk en een nieuwe grondvesten, want, zooals boven gezegd werd, is bij Mattheus in het 24ste hoofdstuk sprake van de opeenvolgende afwijkingen en graden van bederf der Christelijke kerk tot aan de voleinding en haar einde en van de wederkomst des Heeren, die dan plaats vindt. Dat, indien deze dagen niet verkort werden, geen vleesch behouden kon worden, komt omdat het geloof der hedendaagsche kerk gegrond is op het denkbeeld van drie goden en niemand met dit denkbeeld den hemel kan binnengaan, dus ook niet met dat geloof, omdat dit geloof in zijn geheel en in zijn bijzonderheden van dit denkbeeld doortrokken is en bovendien dit geloof geen Leven uit de werken der naastenliefde in zich heeft. Dat dit geloof ook niet met de naastenliefde verbonden kan worden en eenige vruchten kan voortbrengen, die goede werken zijn, is boven (nrs. 47–50) aangetoond. Twee dingen zijn het, die in den mensch den hemel vormen, de waarheden des geloofs en het goede der naastenliefde; de waarheden des geloofs bewerken de tegenwoordigheid des Heeren en wijzen den weg naar den hemel, en het goede der naastenliefde bewerkt verbinding met den Heer en leidt den hemel binnen, en een ieder wordt in het licht aldaar ingeleid naar zijn neiging tot het ware en in de warmte aldaar naar zijn neiging tot het goede. Dat de neiging tot het ware het geloof is in zijn wezen en de neiging tot het goede de naastenliefde is in haar wezen en dat het huwelijk van beiden de kerk uitmaakt, zie boven (nr. 48). De kerk en de hemel zijn één. Dat heden ten dage in de kerken, gegrond op het geloof alleen, deze drie dingen niet bestaan, is in het voorafgaande duidelijk aangetoond.

93. Ik sprak in de geestelijke wereld eenige malen met voorstanders van de rechtvaardigmaking der menschen door het geloof alleen en zeide tot hen, dat hun leer een dwaling is en ook onzinnig en dat zij een valsche zekerheid, blindheid, slaap en nacht in geestelijke dingen medebrengt en dus den dood aan de ziel en vermaande hen die leer te laten varen, maar kreeg ten antwoord: “Wat laten varen? Hangt het niet daarvan af, dat de geestelijken boven de leeken uitmunten in geleerdheid?” Ik antwoordde echter, dat zij dus niet het

hell der zielen, maar hun eigen voortreffelijkheid op het oog hadden en dat zij door de waarheden van het Woord op hunne valsche beginselen toe te passen en gene dus te schenden, engelen des afgronds geworden zijn, die Abaddons en Apollyons genoemd worden (Openb. 9: 11), waaronder de verdervers der kerk door algeheele vervalsching van het Woord verstaan worden; men zie de uitlegging aldaar (nr. 440 en HET MEMORABILE nr. 566). Zij antwoordden echter: “Hoe nu? Zijn wij geen orakels door de wetenschap der geheimen dier leer en geven wij niet daaruit, als uit het binnenste heiligdom antwoorden? Daarom zijn wij niet Apollyons, maar Apollo’s.” Verontwaardigd antwoordde ik hun: “Zoo gij Apollo’s zijt, zijt gij ook Leviathans, de voornaamsten onder u kronkelende Leviathans en de anderen langwerpige Leviathans, die God met zijn hard en groot zwaard bezoeken zal (Jes. 27: 1). Doch zij lachten erom. Wat het bezocht worden met en het omkomen door het zwaard beteekent, zie men in DE ONTHULDE OPENBARING (nr. 52).

94. De groote verborgenheid, waarom geen vleesch behouden zal kunnen worden, indien niet de Nieuwe Kerk door den Heer gegrond wordt, is deze: Zoolang de draak met zijn bende in de wereld der geesten vertoeft, waarheen hij uit den hemel geworpen werd, zoolang kan niets van het Goddelijk Ware, vereenigd met het Goddelijk Goede, van den Heer tot de menschen op aarde doordringen zonder vernietigd of verdraaid te worden en daarom is er geen heil. Het is dit, wat in de Openbaring verstaan wordt onder het volgende: *En de draak is op de aarde geworpen en zijne engelen zijn met hem geworpen. Wee dengenen, die de aarde en de zee bewonen, want de duivel is tot hen afgekomen en heeft grooten toorn. En hij vervolgde de vrouw, die het kind gebaard had* (hfdst. 12: 9, 12, 13). Nadat de draak echter in de hel geworpen was (hfdst. 20: 10), zag Johannes een nieuwen hemel en een nieuwe aarde en hij zag het Nieuwe Heilige Jeruzalem nederdalen van God uit den hemel (Openb. 21: 1, 2 en volgende verzen). Wat de draak en de draken zijn, zie boven (nr. 87).

XXII.

95. *Onder de volgende woorden in de Openbaring: Degene, die op den troon zat, zeide: Zie, Ik maak alle dingen nieuw! en Hij zeide: Schrijf, want deze woorden zijn waarachtig en getrouw (hfdst. 21: 5), wordt de blootlegging en verwerping van de leerstellingen van het geloof der hedendaagsche kerk en de openbaring en aanneming der leerstellingen van het geloof der Nieuwe Kerk verstaan.*

Korte Verklaring.

96. Dit zeide Hij, die op den troon zat, dat is de Heer tot Johannes, toen deze het Nieuwe Jeruzalem van God uit den hemel zag nederdalen. Dat onder het Nieuwe Jeruzalem de Nieuwe Kerk verstaan wordt, zal in de volgende paragraaf bewezen worden. Dat de valscheden der leerstellingen van het geloof der hedendaagsche kerk eerst blootgelegd en verworpen moeten worden, vóór de waarheden der leerstellingen van de Nieuwe Kerk geopenbaard en aangenomen kunnen worden, heeft zijn grond daarin, dat zij in geen enkel punt of onderdeel overeenkomen; want de leerstellingen der hedendaagsche kerk zijn gegrond op een geloof, waarvan men niet weet, of er iets van het wezenlijke der kerk in is. De wezenlijke dingen der kerk, die zich met het geloof aan één God verbinden, zijn naastenliefde, goede werken, berouw en een Leven overeenkomstig de Goddelijke wetten en omdat deze tegelijk met het geloof, den wil en het denken des menschen aandoen en bewegen, verbinden zij den mensch met den Heer en den Heer met den mensch; en daar geen van deze wezenlijke dingen in het geloof der hedendaagsche kerk bij zijn begin indringt, welk begin zij het werk der rechtvaardigmaking noemen, zoo kan men ook op geenerlei wijze te weten komen, of dit geloof in den mensch is of niet, dus of het iets werkelijks is of misschien slechts iets denkbeeldigs; want zij zeggen, dat de mensch in die handeling [der rechtvaardigmaking] als een boomstam is of als een steen en dat hij voor het ontvangen daarvan volstrekt niets willen, denken en meewerken kan, ja zelfs, dat hij er niet eens naar streven, noch zich daarbij aanpassen kan (zie boven nr. 15c, d). Daar dus niemand vermoeden en nog minder weten kan, of dit geloof in hem is en dus of het als een geschilderde bloem bij hem of als een veldbloem in hem is, of het is als een vogel, die hem voorbij vliegt of als een vogel, die in hem zijn nest heeft gebouwd, zoo wordt gevraagd aan welke teekenen of kenmerken hij het weten kan. Als zij antwoorden: “Uit de naastenliefde, de goede werken, het berouw en de beoefening der wet, die op dit geloof volgen”, — ofschoon dit geloof geen verband daarmede heeft, — dan laat ik het aan

de scherpzinnigen over om te onderzoeken of iets, dat met dit geloof geen verband heeft, een overtuigend kenmerk daarvan kan zijn; want dit geloof wordt door de bovengenoemde dingen noch bewaard, noch behouden (zie boven nr. 12m, n). Uit dit alles volgt, dat in het hedendaagsche geloof niets is van hetgeen de kerk uitmaakt, dat dus dit geloof niet iets wezenlijks is, maar alleen iets denkbeeldigs. Daar het nu met dit geloof zoo gesteld is, verdient het niet anders dan verworpen te worden, ja, het verwerpt zich zelf als iets, dat geen enkel kenmerk der kerk in zich heeft.

97. Het tegenovergestelde echter is het geval bij de dogma's of leerstellingen der Nieuwe Kerk. Zij zijn alle wezenlijke dingen en in elk daarvan is de hemel en de kerk en het doel, dat zij beoogen, is, dat de mensch in den Heer en de Heer in den mensch zij, naar Zijne woorden bij Johannes (hfdst. 14: 20 en hfdst. 15: 4, 5, 6) en de Christelijke Kerk is niets anders dan deze verbinding. Uit dit weinige kan men duidelijk zien, wat onder deze woorden des Heeren te verstaan is: *En die op den troon zat, zeide: Zie, Ik maak alle dingen nieuw! En Hij zeide: Schrijf, want deze woorden zijn waarachtig en getrouw.*

98. Dat de Christelijke wereld tot EEN GELOOF vervallen is, dat alle waarheden en al het goede van den hemel en van de kerk van zich verwijderd heeft tot volkomen afscheiding toe, heeft zijn eenige oorzaak daarin, dat men de Godheid in drieën deelde en niet geloofde, dat de Heer God Heiland één is met God den Vader, en dus zich niet onmiddellijk tot Hem wendde, terwijl toch alleen Hij naar Zijn Menschelijke het Goddelijk Ware zelf is, *hetwelk het Woord is, dat God bij God was, en het ware Licht, dat ieder mensch verlicht, en die vleesch geworden is* (Joh. 1: 1, 2, 9, 14). Dat Hij de Waarheid zelf en dus het Licht zelf is, betuigt Hij ook elders, want Hij zegt: *Ik ben het Licht der wereld* (Joh. 8: 12 en 9: 5) ; en elders: *Zoolang gij het Licht hebt, geloof in het Licht, opdat gij kinderen des Lichts zijn moogt. Ik ben een Licht in de wereld gekomen, opdat een iegelijk, die in Mij geloof in de duisternis niet blijve* (Joh. 12: 36, 46). In de Openbaring: *Ik ben de Alpha en de Omega, het Begin en het Einde, de Eerste en de Laatste, de blinkende Morgenster* (hfdst. 22: 13, 16). En bij Mattheus: *Toen Jezus veranderd werd van gedaante, blonk Zijn aangezicht gelijk de zon en Zijne kleederen werden wit, gelijk het licht* (hfdst. 17: 1, 2). Hieruit wordt de oorzaak duidelijk, waardoor dit waangeloof in de wereld kwam, namelijk omdat men zich niet tot den Heer wendde, en ik kan uit mijn gansche ondervinding, dus krachtens getuigenis uit den hemel verzekeren, dat het onmogelijk is om een enkele theologische waarheid, die werkelijk echt is, uit een andere bron te nemen dan uit den Heer alleen, en dat het even onmogelijk is om ze uit een andere bron te nemen als van Engeland

of Holland naar de Pleyaden te zeilen, of te paard te rijden van Duitschland naar den Orion in den hemel.

XXIII.

99. *De Nieuwe Kerk, die door den Heer gesticht zal worden, is het Nieuwe Jeruzalem, waarover in de Openbaring, Hoofdstuk 21 en 22 gehandeld wordt en dat daar de Bruid en de Vrouw des Lams genoemd wordt.*

Korte Verklaring.

100. De reden, waarom met het Nieuwe Jeruzalem, dat van God uit den hemel nederdaalt (Openb. 21) een Nieuwe Kerk bedoeld wordt, is, dat Jeruzalem de hoofdstad was van het land Kanaän en de tempel en het altaar zich aldaar bevonden en ook de offeranden daar verricht werden, dus de eigenlijke Goddelijke eeredienst, welken iedere mannelijke Israëliet driemaal per jaar moest bijwonen; verder dat de Heer te Jeruzalem was en in Zijn tempel leerde en daar Zijn Menschelijke later verheerlijkte. Dit is de reden waarom Jeruzalem de Kerk beteekent. Dat onder Jeruzalem de Kerk verstaan wordt blijkt duidelijk uit de profetieën in het Oude Testament over een Nieuwe Kerk, die door den Heer zal worden opgericht en welke aldaar Jeruzalem genoemd wordt. Slechts die plaatsen zullen hier aangehaald worden, waaruit een ieder, die met innerlijke rede begiftigd is, kan zien, dat daarmede een kerk bedoeld wordt. Laat ik daarom alleen de volgende plaatsen aanhalen: *Ziet, Ik schep EEN NIEUWEN HEMEL EN EEN NIEUWE AARDE en de vorige dingen zullen niet meer gedacht worden; ziet, IK SCHEP JERUZALEM een verheuging en haar volk een vroolijkheid en Ik zal Mij verheugen over Jeruzalem en vroolijk zijn over Mijn volk. De wolf en het lam zullen te zamen weiden. Zij zullen geen kwaad doen op den ganschen berg Mijner heiligheid* (Jes. 65: 17, 18, 19, 25). *Om Zions wil zal ik niet zwijgen en om JERUZALEMS wil zal ik niet stil zijn, totdat hare gerechtigheid voortkomen zal als een glans en haar heil brandt als een fakkel. Dan zullen de heidenen uwe gerechtigheid zien en alle koningen uwe heerlijkheid; en gij zult met een nieuwen naam genoemd worden, welke de mond van Jehovah verkondigen zal. En gij zult een sierlijke kroon zijn en een rijksdiadeem in de hand uws Gods. Jehovah heeft een lust aan u en uw land zal getrouwd worden. Zie uw heil komt; zie, Zijn loon is met Hem en zij zullen hen noemen het volk der heiligheid, de verlostten van Jehovah en gij zult genoemd worden de gezochte stad, die niet verlaten is* (Jes. 62: 1-4, 11, 12). *Waak op, waak op, trek uwe sterkte aan, o Zion! trek uwe sierlijke kleederen aan, O JERUZALEM, gij heilige stad! want in u zal voortaan geen onbesnedene, noch onreine meer komen; schud u nit het stof, maak u op, zit neder, O JERUZALEM! Het volk zal in dien dag Mijnen naam kennen; want Ik ben het Zelf, die spreekt: Zie, hier ben Ik.*

Jehovah heeft Zijn volk getroost, Hij heeft Jeruzalem verlost (Jes. 52: 1, 2, 6, 9). Juich, gij dochter Zions! Wees blijde van ganser harte, gij dochter Jeruzalems; de Koning Israëls is in het midden van u, vrees het kwaad niet meer. Hij zal over u vroolijk zijn met blijdschap, Hij zal rusten in uwe liefde, Hij zal zich over a verheugen met gejuich; Ik zal ulieden zetten tot een naam en tot een lof voor alle volken der aarde (Zef. 3: 14–17, 20). Alzoo zegt Jehovah, uw Verlosser, tot Jeruzalem zegt Hij: Gij zult bewoond worden (Jes. 44: 24, 26). Alzoo zegt Jehovah: Ik zal wederkeeren tot Zion en Ik zal in het midden van Jeruzalem wonen, daarom zal Jeruzalem geheeten worden een stad der Waarheid en de berg van Jehovah Zebaoth, een berg der heiligheid (Zach. 8: 3, 20–23). Dan zult gij weten, dat Ik Jehovah uw God ben, wonende op Zion, den berg der heiligheid en Jeruzalem zal een heiligheid zijn; en het zal te dien dage geschieden, dat de bergen van zoeten wijn zullen druipen en de heuvelen van melk vlieten en Jeruzalem zal tronen van geslacht tot geslacht (Joël 3: 17–21). Te dien dage zal de spruit van Jehovah zijn tot sieraad en tot heerlijkheid en het zal geschieden, dat de overgeblevene in Zion en de overgelatene in Jeruzalem zal heilig genoemd worden, een iegelijk, die geschreven is ten leven in Jeruzalem (Jes. 4: 2, 3). In het laatste der dagen zal de berg van het huis van Jehovah vastgesteld zijn op den top der bergen; want nit Zion zal de leer uitgaan en het Woord van Jehovah uit Jeruzalem (Micha 4: 1, 2, 8). Te dien tijde zullen zij Jeruzalem noemen den troon van Jehovah en at de heidenen zullen tot Jeruzalem vergaderd worden om des naams wit van Jehovah en zij zullen niet meer wandelen naar de bevestiging van hun boos hart (Jer. 3: 17). Aanschouw Zion, de stad onzer bijeenkomsten. Uw oogen zullen Jeruzalem zien, een geruste woonplaats, een tent, die niet terneder geworpen zal worden, welker pinnen in der eeuwigheid niet zullen uitgetogen worden, noch hare touwen verbroken (Jes. 33: 20). Zoo ook in andere plaatsen als Jes. 24: 23; hoofdst. 37: 32; hoofdst. 66: 10–14; Zach. 12: 3 en 6–10; hoofdst. 14: 8, 11, 12, 21; Maleachi 3: 2, 4; Ps. 122: 1–7; Ps. 137: 4, 5, 6). Dat aldaar onder Jeruzalem verstaan wordt de door den Heer te stichten kerk en niet het door de Joden bewoonde Jeruzalem, blijkt uit de bijzonderheden van zijn beschrijving in de aangehaalde plaatsen, b.v. dat Jehovah God een nieuwen hemel en een nieuwe aarde scheppen zal en dan ook Jeruzalem en dat het dan zal zijn een sierlijke kroon en een rijksdiadeem; dat het genoemd zal worden een heiligheid, de stad der waarheid en Jehovah's troon, de zekere woning en de tent, die niet verstoord zal worden, dat aldaar de wolf en het lam tezamen weiden zullen en er wordt gezegd, dat de bergen aldaar van wijn druipen zullen en de heuvelen van melk vlieten en dat het tronen zal van geslacht tot geslacht, behalve meer, ook over het yolk aldaar, dat het heilig is, een

ieder ten leven ingeschreven, dat zij verlost van Jehovah genoemd zullen worden. Bovendien wordt in al deze plaatsen gehandeld over de komst des Heeren en in het bijzonder over Zijn tweede komst, op welken tijd het met Jeruzalem alzoo zijn zal als hier beschreven is; want voor dien tijd was het niet in den echt verbonden, dat is bruid en vrouw des Lams geworden, zooals dit van het Nieuwe Jeruzalem in de Openbaring gezegd wordt. De vorige of hedendaagsche kerk wordt verstaan onder Jeruzalem bij Daniël en haar begin wordt als volgt beschreven: *Weet dan en versta van den uitgang des Woords tot op het herstel en den wederopbouw van JERUZALEM, tot op Messias, den Vorst, zijn zeven weken, daarna zal het in twee en zestig weken hersteld worden, de straat en de gracht zal gebouwd worden, doch in benauwdheid der tijden* (hfdst. 9: 25). Haar einde wordt daar echter met deze woorden beschreven: *Ten slotte zal over den vogel der gruwelen verwoesting zijn, ook tot de voleinding en beslissing toe, die zal uitgestort worden over de vernietiging* (vers 27 aldaar). Het is dit laatste, wat bedoeld wordt met de volgende woorden des Heeren bij Mattheus: *Wanneer gij dan zult zien den gruwel der verwoesting, die voorzien is door Daniël, den profet, staande in de heilige plaats, die het leest, die merke daarop* (hfdst. 24: 15). Dat in de boven aangehaalde woorden met Jeruzalem niet bedoeld wordt het door de Joden bewoonde Jeruzalem, kan blijken uit die plaatsen in het Woord, waar van hetzelfde gezegd wordt, dat het geheel verdorven is en verwoest moet worden, zooals Jerem. 5: 1; hfdst. 6: 6, 7; hfdst. 7: 17, 18 en vervolg; hfdst. 8: 6, 7, 8 en vervolg; hfdst. 9: 10, 11, 13 en vervolg; hfdst. 13: 9, 10, 14; hfdst. 14: 16; Klaagl. 1: 8, 9, 17; Ezech. 4: 1 tot het einde; hfdst. 5: 9 tot het einde; hfdst. 12: 18, 19; hfdst. 15: 6, 7, 8; hfdst. 16: 1 tot 63; hfdst. 23: 1-40; Matth. 23: 37, 38; Luk. 19: 41-44; hfdst. 21: 20, 21, 22; hfdst. 23: 28, 29, 30 en bovendien in vele andere plaatsen en ook daar, waar het een Sodom genoemd wordt: Jes. 3: 9; Jerem. 23: 14; Ezech. 16: 46, 48 en elders.

101. Dat de Kerk van den Heer is en dit uit kracht eener geestelijke echtverbintenis, welke die van het Goede en het Ware is, dat de Heer Bruidegom en Man en de Kerk Bruid en Vrouw genoemd wordt, is den Christenen uit het Woord bekend, vooral uit de volgende plaatsen aldaar: Johannes zegt van den Heer, *Die DE BRUID heeft, is DE BRUIDEGOM, maar de vriend DES BRUIDEGOMS is degene, die staat en Hem hoort en die Zich verheugt over de stem DES BRUIDEGOMS* (Joh. 3: 29). *Jezus zeide: Zoolang DE BRUIDEGOM bij hen is, kunnen DE BRUILOFTSKINDEREN niet vasten* (Matth. 9: 15; Mark. 2: 19, 20; Luk. 5: 34, 35). *Ik zag de heilige stad, het Nieuwe Jeruzalem, nederdalende van God uit den hemel, toebereid als EEN BRUID, DIE VOOR HAREN MAN VERSIERD IS* (Openb. 21: 2). *De Engel zeide tot Johannes: Kom,*

en ik zal u toonen DE BRUID, DE VROUW DES LAMS, en hij toonde mij van den berg de heilige stad Jeruzalem (Openb. 21: 9). De tijd van DE BRUILOFT DES LAMS is gekomen en ZIJNE VROUW heeft zichzelf bereid: zalig zijn degenen, die geroepen zijn tot HET AVONDMAAL VAN DE BRUILOFT DES LAMS (Openb. 19: 7, 9). Ik ben de wortel en het geslacht Davids, de blinkende Morgenster; DE GEEST EN DE BRUID zeggen: Kom! en die het hoort, zegge: Kom! en die dorst heeft, kome, en die wil, neme het water des levens om niet (Openb. 22: 16, 17).

XXIV.

102. Het geloof der Nieuwe Kerk kan volstrekt niet samen gaan met het geloof der vorige kerk en wanneer zij samen gaan, ontstaat er zulk een botsing en strijd, dat al hetgeen tot de kerk behoort bij den mensch te gronde gaat.

Korte Verklaring.

103. De reden, waarom het geloof der Nieuwe Kerk volstrekt niet kan samen gaan met het geloof der vorige, dat is der hedendaagsche kerk, is, dat zij niet voor een derde, ja niet eens voor een tiende deel overeenstemmen. Het geloof der vorige kerk wordt in de Openbaring, hfdst. 12, door den draak en het geloof der Nieuwe Kerk door de vrouw uitgebeeld, die omgeven is door de zon en op wier hoofd een kroon van twaalf sterren was, welke de draak vervolgde en naar welke hij water uitwierp als een rivier om haar te verzwelgen (zie boven nrs. 87–90). Deze twee kunnen niet in eene stad te zamen zijn, nog minder in een huis en bijgevolg niet in een gemoed; en wanneer zij bijeen waren, dan kan het niet anders, of de vrouw zou voortdurend blootgesteld zijn aan den toorn en de woede van den draak en in vreeze, dat hij haren zoon verslinden zou, want er wordt in de Openbaring, hfdst. 12, gezegd, dat de draak vóór de vrouw stond, die in barensnood was, om hare vrucht te verslinden en dat de vrouw, nadat zij gebaard had, in de woestijn vluchtte (verzen 1, 4, 6, 14–17). Het geloof der vorige kerk is een geloof van den nacht, want de menschelijke rede begrijpt niets daarvan; waarom men ook zegt, dat het verstand zich gevangen moet geven onder zijne gehoorzaamheid. Ja, men weet niet eens, of het in den mensch of buiten hem is, omdat niets van den wil en de rede van den mensch zich daarmede verbindt, zelfs ook niet de naastenliefde, de goede werken, het berouw, de wet der Tien Geboden en nog meer dingen, die werkelijk in het gemoed van den mensch bestaan; dat het zoo is, zie boven (nrs. 79, 80 en nrs. 96, 97, 98). Het geloof der Nieuwe Kerk echter gaat met at die dingen een echtelijke verbintenis aan en verbindt zich daarmede en omdat het dus in de warmte des hemels is, is het ook in het licht daarvan en is een geloof des lichts. En een geloof van den nacht en een geloof des lichts kunnen niet anders samen zijn dan als een nachtuil en een duif in één nest, want dan zou de nachtuil hare eieren leggen en de duif de hare en na het broeden zouden de jongen uitkomen, en dan zou de nachtuil de jongen van de duif verscheuren en aan hare jongen te eten geven, want de nachtuil is een roofvogel. De reden, dat het geloof der vorige kerk en het geloof der Nieuwe Kerk niet samen kunnen gaan is ook, dat zij heterogeen zijn; want het

geloof der vorige kerk is geboren uit het denkbeeld van drie goden (zie boven nrs. 30–38), het geloof der Nieuwe Kerk daarentegen uit het denkbeeld van één God en omdat dientengevolge tusschen beide een verschil in aard bestaat, kan het niet anders, of er zou, wanneer zij samen waren, zulk een botsing en strijd ontstaan, dat al hetgeen tot de kerk behoort zou te gronde gaan, dat wil zeggen, dat de mensch in geestelijke dingen of tot delirium, of tot bezwijming vervallen zou, zoozeer, dat hij nauwelijks zou weten wat de kerk is en of er een kerk is. Hieruit volgt, dat degenen, die het geloof der oude kerk bij zich bevestigd hebben, slechts met gevaar van hun geestelijk leven het geloof der Nieuwe Kerk kunnen omhelzen, indien zij niet het vorige geloof met zijn vruchten of eieren, dat is leerstellingen, vooraf stuk voor stuk verworpen en uitgeroeid hebben; hoedanig die zijn is aangetoond in het voorafgaande, voornamelijk nrs. 64–69.

104. Hetzelfde zou geschieden, wanneer iemand het geloof der Nieuwe Kerk zou omhelzen en het geloof der oude kerk aangaande de toerekening der gerechtigheid of verdienste des Heeren zou behouden; want hieruit zijn al hare leerstellingen voortgekomen als spruiten uit een wortel. Indien dit geschiedde, zoo zou het vergelijkenderwijze zijn, alsof iemand zich losrukte van drie koppen van den draak om in de vier overige zich te verstrikken, of wanneer iemand vluchtte voor een luipaard en een leeuw ten prooi zou vallen, of als iemand, die uit een kuil klimt, waarin geen water is en vallen zou in een kuil met water, waarin hij zou ondergaan. Dat dit alzoo is, zal men zien na de uiteenzetting van de volgende paragrafen, waar iets over de toerekening zal worden gezegd.

XXV.

105. *De Roomsche-Katholieken weten heden ten dage niets van de toerekening van de verdienste van Christus en van de rechtvaardigmaking door het geloof in die verdienste, waarop hun kerk is gegrondvest, omdat dit geloof geheel verborgen is onder de talrijke uiterlijkheden van den eeredienst. Daarom kunnen zij, wanneer zij zich eenigszins los maken van de uiterlijkheden van hun eeredienst en zich tot God den Zaligmaker Jezus Christus wenden en ook beide bestanddeelen in het Heilig Avondmaal aannemen, eerder dan de Hervormden in het Nieuwe Jeruzalem, dat is in de Nieuwe Kerk des Heeren ingeleid worden.*

Korte Verklaring.

106. Dat de primaten en voorgangers der Roomsche Kerk, wanneer zij tot hun ambt gewijd worden, zweren op de besluiten van het concilie van Trente, blijkt uit de bul van den Roomschen paus Pius IV, gegeven den 13den November 1564 over de eedsformule van de geloofsbelijdenis, waarin staat: *“Ik geloof vast en belijd in zijn geheel en in zijn bijzonderheden hetgeen vervat is in de geloofsbelijdenis, waarvan de heilige Roomsche Kerk zich bedient en hetgeen in de heilige canons en de algemeene conciliën en IN HET BIJZONDER HETGEEN IN HET HOOGHEILIGE CONCILIE VAN TRENTÉ overgeleverd en verklaard is; dat neem ik zonder twijfel aan, zoo waarlijk helpe mij God”*. Dat zij ook zich door een eed verbinden, datgene te gelooven en te belijden, wat het concilie van Trente over de toerekening van de verdienste van Christus en over de rechtvaardigmaking door het geloof daarin vastgesteld heeft, blijkt uit de volgende woorden in dezelfde bul: *“Al hetgeen over de erfzonde en over de rechtvaardigmaking op het hoogheilige concilie van Trente bepaald en verkondigd is, aanvaard ik en neem het aan”*. Wat dit is, kan gezien worden uit de uittreksels uit dit concilie (boven, nrs. 3, 4, 5, 6, 7, 8). Uit deze grondbeginselen in dat concilie vastgesteld zijn deze gevolgtrekkingen gemaakt, namelijk:

“Dat de Roomsche-Katholieken vòòr de Reformatie precies hetzelfde hebben geleerd als de Protestanten daarna, aangaande de toerekening van de verdienste van Christus en de rechtvaardigmaking door het geloof daarin, met “dit onderscheid alleen, dat zij ditzelfde geloof hebben verbonden met de naastenliefde en de goede werken (zie boven, nrs. 19 en 20). Verder, dat de leidende Hervormers, Luther, Melanchton en Calvijn alle leerstellingen over de toerekening van de verdienste van Christus en over de rechtvaardigmaking door het geloof daarin, zooals zij toentertijd bij de Roomsche-Katholieken waren en

geweest waren, overgenomen hebben, dat zij echter de naastenliefde en de goede werken van dat geloof gescheiden en voor niet zaligmakend verklaard hebben, en dit met het doel om te breken met de Roomsche Katholieken in hetgeen het eigenlijke wezen der kerk uitmaakt, te weten, het geloof en de liefde (zie boven nrs. 21, 22, 23). Voorts, dat evenwel de bovengenoemde leidende Hervormers de goede werken aan hun geloof hebben toegevoegd en er ook mede verbonden, maar in den mensch als een passief persoon, terwijl daarentegen de Roomschen ze in den mensch verbonden hebben als in een actief persoon, en dat er toch nog tusschen de eersten de laatstgenoemden in zake het geloof, de werken, de verdienste werkelijke overeenstemming bestaat”, (zie boven nrs. 24—29).

Uit het aangetoonde blijkt ook, dat dat geloof het plechtig bezworen geloof is bij de Roomsche Katholieken, evenals bij de Hervormden.

107. Evenwel is dat geloof heden ten dage bij de Roomsche Katholieken zoo zeer in vergetelheid geraakt, dat zij er nauwelijks een jota van weten, niet dat het door een pauselijk decreet zou verworpen zijn, maar omdat het schuil is gegaan onder de uiterlijkheden van den eeredienst, welke in het algemeen zijn: de aanbidding van den stedehouder van Christus, de aanroeping der heiligen, de beeldendienst en bovendien zulke dingen, die de zinnen als heilig aandoen, zooals missen in een onbegrepen taal, gewaden, lichten, wierook, plechtige processies en de mysterien van de eucharistie. Door deze en meer dergelijke dingen is het geloof in de rechtvaardigmaking door de toerekening der verdienste van Christus, hoewel dit het oorspronkelijk geloof der Roomsche kerk is, even zoo uit het gezicht verwijderd en uit de herinnering verdreven, als iets, dat in de aarde begraven en met een steen bedekt is, waarbij door monniken wachters gesteld zijn, opdat dit geloof niet weer opgegraven en teruggeroepen zou worden; want indien het teruggeroepen zou worden, zoo zou het geloof aan hunne bovennatuurlijke macht om de zonden te vergeven en dus te rechtvaardigen, te heiligen en te verlossen, verdwijnen en daarmede hunne heiligheid, hunne verhevenheid en hunne rijke bronnen van inkomsten.

108. Dat de Roomsche Katholieken in het Nieuwe Jeruzalem, dat is de Nieuwe Kerk, eerder dan de Hervormden kunnen worden ingeleid, daarvan is DE EERSTE OORZAAK, dat het geloof in de rechtvaardigmaking door toerekening van de verdienste van Christus, hetwelk een valsch geloof is, dat niet kan samengaan niet het geloof der Nieuwe Kerk (zie boven nrs. 102—104), bij hen uitgewischt is, ja in het geheel uitgewischt moest worden; bij de Hervormden

daarentegen is het als ingegrift, omdat het een grondbeginsel hunner kerk is. DE TWEEDE OORZAAK is, dat bij de Roomsch-Katholieken meer dan bij de Hervormden het denkbeeld bestaat van de Goddelijke majesteit in het Menschelijke des Heeren, zooals duidelijk blijkt uit hun zeer heilige vereering van de hosties. DE DERDE OORZAAK is, dat zij de naastenliefde hebben, de goede werken, het berouw en het streven naar een nieuw leven, de wezenlijke dingen van het heil, en deze zijn tevens de wezenlijke dingen van de Nieuwe Kerk. Anders echter is het bij de Hervormden, die zich in het geloof alleen bevestigd hebben; bij hen verbinden zij zich noch als wezenlijke, noch als formeele dingen met het geloof en dragen dus niets bij tot het heil. Dit zijn de drie oorzaken, waarom de Roomsch-Katholieken wanneer zij zich niet middellijk, maar onmiddellijk tot God, den Heiland Zelf wenden en ook beide bestanddeelen in het Heilig Avondmaal aannemen, vòòr die Hervormden een levend geloof kunnen ontvangen in plaats van een dood geloof en door den Heer, door middel van de engelen, tot de poorten van het Nieuwe Jeruzalem, of de Nieuwe Kerk, gebracht en met vreugde en gejuich daar binnen geleid kunnen worden.

* * *

109. De toerekening der gerechtigheid of der verdienste van Christus doordringt heden ten dage als de ziel de geheele theologie in de Christelijke, hervormde wereld; het geloof, dat daar het eenige middel des heils is, wordt uit kracht van toerekening genoemd gerechtigheid voor God (zie boven nr. 11 d); en de mensch bekleedt zich uit kracht van de toerekening door dat geloof met de gaven der gerechtigheid, evenals een koning na zijn verkiezing met de toekenen zijner waardigheid. Maar toch werkt de toerekening door de enkele bewering, dat men rechtvaardig is, niets uit, want zij gaat alleen in de ooren en werkt niet in den mensch, indien de toerekening der gerechtigheid niet tevens een toevoeging der gerechtigheid is door mededeeling en dus door overdracht; dit volgt uit hare uitwerking, die genoemd wordt de vergeving der zonden, de wedergeboorte, de hernieuwing, heiliging en dus de verlossing; en nog meer, want er wordt gezegd, dat door dit geloof Christus in den mensch woont en de Heilige Geest in hem werkt, en daarom worden zij niet alleen rechtvaardig genoemd, maar ze zijn ook rechtvaardig. Dat door het geloof in hen, die wedergeboren zijn, niet alleen de gaven Gods wonen, doch ook Christus zelf, ja de geheele heilige Drieëenheid, als in hun tempels, zie boven nr. 15, en dat de mensch, zoowel wat zijn persoon, als wat zijn werken aangaat,

rechtvaardig is en genoemd wordt, zie boven nr. 14e, waaruit ontwijfelbaar volgt, dat onder de toerekening der gerechtigheid van Christus verstaan wordt de toeëigening en hierdoor hare inplanting, waardoor de mensch haar deelachtig wordt. Daar nu de toerekening de wortel, het beginsel en de grondslag van het geloof en van al zijn werkingen tot het heil en dus heden ten dage in de Christelijke tempels als het heilige en het allerheiligste is, daarom is het van belang hier over DE TOEREKENING nog iets als aanhangsel toe te voegen; maar dit zal geschieden artikelsgewijs in deze volgorde: I. Aan een ieder wordt na den dood het booze toegerekend, waarin hij is en evenzoo het goede. II. De overdracht van het goede van een mensch in een ander is onmogelijk. III. Het geloof in de toerekening of toeëigening der gerechtigheid of verdienste van Christus is een waangelooft, omdat het onmogelijk is.

110. I. AAN EEN IEDER WORDT NA DEN DOOD HET BOOZE TOEGEREKEND, WAARIN HIJ IS EN EVENZOO HET GOEDE. Dit zal, opdat het met eenige duidelijkheid blijke, in de volgende indeeling toegelicht worden. 1. Een ieder heeft zijn eigen leven. 2. Aan een ieder blijft zijn eigen leven bij na den dood. 3. Den booze wordt alsdan het booze en den goede het goede zijns levens toegerekend. TEN EERSTE, *dat een ieder een eigen leven heeft*, dus een leven onderscheiden van dat van een ander, is bekend; want er bestaat een voortdurende verscheidenheid en niets is gelijk aan iets anders, dus heeft een ieder zijn eigen wezen. Dit blijkt duidelijk uit de gezichten der menschen, want het gezicht van den een is nooit geheel gelijk aan dat van een ander, noch kan dit in der eeuwigheid voorkomen, omdat er geen twee gelijke gemoederen bestaan, en het gezicht komt voort uit het gemoed, want het gezicht is, zooals men zegt, de gelijkenis van het gemoed en het gemoed ontleent zijn oorsprong en vorm aan het leven. Indien de mensch geen eigen leven had, zooals hij een eigen gemoed en een eigen gezicht heeft, dan zou hij na den dood geen leven hebben onderscheiden van dat van een ander. Ja, dan zou er ook geen hemel zijn, want de hemel bestaat uit verscheidenheden zonder ophouden; zijn vorm ontstaat alleen uit de verscheidenheid der zielen en gemoederen, die in zulk een orde samengevoegd zijn, dat zij één uitmaken, en zij maken één uit door den Eénen, Wiens leven daar in allen en in ieder is, zooals de ziel is in den mensch. Indien dit niet zoo was, zou de hemel te niet gaan, daar zijn vorm opgelost zou worden. De Eéne, uit Wien allen en een ieder het leven hebben en door Wien de vorm samenhangt, is de Heer. TEN TWEEDE, *dat aan een ieder na den dood zijn eigen leven bijblijft* is in de kerk bekend door het Woord en wel uit de volgende plaatsen aldaar: De Zoon des Menschen zal komen en een iegelijk vergelden naar zijn doen (Matth. 16: 27). Ik zag de boeken

geopend en allen werden geoordeeld naar hunne werken (Openb. 20: 12, 13). In den dag des gericht's zal God een ieder vergelden naar zijn werken (Rom. 2: 6; 2 Kor. 5: 10). De werken, naar welke een ieder vergolden zal worden, zijn het leven, omdat het leven die uitmaakt en omdat zij overeenkomstig het leven zijn. Omdat het mij gegeven werd vele jaren achtereen met de engelen samen te zijn en met de nieuw aangekomenen uit de wereld te spreken, zoo kan ik met zekerheid getuigen, dat van een ieder aldaar onderzocht wordt hoedanig zijn leven geweest is en dat het leven, dat ieder in de wereld zich eigen gemaakt heeft, hem in der eeuwigheid bijblijft. Ik sprak met hen, die eeuwen geleden geleefd hebben, wier leven mij uit de geschiedenis bekend was en bevond, dat het overeenstemde met de beschrijving. Ik hoorde ook van de engelen, dat het leven van niemand na den dood veranderd kan worden, omdat het gevormd is overeenkomstig zijn liefde en geloof en dus overeenkomstig zijn werken en dat, wanneer het veranderd werd, die vorm vernietigd zou worden, wat nooit gebeuren kan, en verder dat de verandering der vorm alleen in het stoffelijke lichaam mogelijk is en dat het volstrekt onmogelijk is in het geestelijke lichaam, nadat het eerstgenoemde afgelegd is.

TEN DERDE, *dat den booze alsdan liet booze van zijn leven en den goede zijn goede toegerekend wordt.* De toerekening van het booze na den dood is niet een verwijt, aanklacht, beschuldiging en vonnis zooals in de wereld, maar het booze doet dit zelf. Want de boozen scheiden zich vrijwillig af van de goeden, omdat zij niet samen kunnen zijn. De genoegens der liefde van het booze zijn vijandig aan de genoegens der liefde van het goede en de genoegens van een ieder ademen een sfeer uit, evenals geuren komen uit alles wat op aarde leeft, want zij worden niet, zooals te voren door een stoffelijk lichaam opgenomen en verborgen, maar zij stroomen vrij uit hun liefde in de geestelijke atmosfeer. En omdat het booze hier als door zijn lucht waargenomen wordt, zoo is het dit, wat aanklaagt, verwijt, beschuldigt en veroordeelt, niet voor den een of anderen rechter, maar voor een ieder, die in het goede is, en dit is het, wat onder toerekening verstaan wordt. De toerekening van het goede geschiedt op dezelfde wijze. Zij heeft plaats bij diegenen, die in de wereld erkend hebben, dat al het goede in hen van den Heer was en is, en niets van henzelfen. Deze worden, nadat zij voorbereid zijn, in de innerlijke genoegens van hun goede geleid en dan wordt hun de weg naar den hemel geopend naar het gezelschap, waar gelijksoortige genoegens heerschen; dit geschiedt door den Heer.

III. II. DE OVERDRACHT VAN HET GOEDE VAN DEN EEN OP EEN ANDER IS ONMOGELIJK. Dat dit vanzelf spreekt, kan aldus achtereenvolgens aangetoond worden: 1. Ieder mensch wordt in het booze geboren. 2. Hij wordt door den

Heer door middel van de wedergeboorte in het goede ingeleid. 3. Dit geschiedt door het geloof in den Heer en door een leven naar Zijne Geboden. 4. Daarom kan het goede van den een niet door toevoeging in een ander overgebracht en hem alzoo toegerekend worden. TEN EERSTE: *Dat ieder mensch in het booze geboren wordt*, is in de kerk bekend. Men zegt, dat dit booze als erfzonde van Adam afkomstig is; doch het komt van de ouders. Van hen erft ieder een zekere inborst, dat wil zeggen een neiging. Dat dit zoo is, bewijzen ondervinding en rede, want de gelijkenis der ouders wat gelaat, karakter en gewoonte betreft met de kinderen en hun nakomelingen is bekend. Daaraan worden families door velen herkend en daarnaar wordt ook over hun gemoed geoordeeld. Hierdoor wordt het booze, dat de ouders zichzelf toegeëigend hebben, als een neiging daartoe overgebracht op de nakomelingschap door overplanting. Vandaar komt het booze, waarin de menschen geboren worden. TEN TWEEDE: *Hij wordt door den Heer door middel van de wedergeboorte in het goede ingeleid*. Dat er een wedergeboorte is, en dat, tenzij iemand wedergeboren wordt, hij den hemel niet kan binnengaan, blijkt duidelijk uit de woorden des Heeren bij Johannes 3: 3, 5. Dat de wedergeboorte een reiniging van het booze is en dus een vernieuwing des levens, kan in de Christelijke wereld niet verborgen zijn, want ook de rede ziet dat, wanneer zij erkent, dat een ieder in het booze geboren wordt en dat het booze niet gelijk vuil door zeep en water, maar door een verandering der gezindheid afgewassen en verwijderd kan worden. TEN DERDE: *Dit geschiedt door het geloof in den Heer en door een leven naar Zijne Geboden*. Er zijn vijf geboden der wedergeboorte (zie boven, nrs. 43, 44), waaronder deze: dat men het booze moet schuwen, omdat het des duivels is en van den duivel komt; dat men het goede doen moet, omdat het van God is en van God komt; en dat men zich tot den Heer wenden moet, opdat Hij ons leide om zoo te doen. Laat ieder zich zelve vragen en overwegen of de mensch uit een andere bron het goede kan hebben; heeft hij echter het goede niet, zoo is er ook geen heil voor hem. TEN VIERDE: *Daarom kan het goede van den een niet door toevoeging in een ander overgebracht en hem alzoo toegerekend worden*. Uit het bovengezegde volgt, dat de mensch door de wedergeboorte naar den geest vernieuwd wordt en dat dit geschiedt door het geloof in den Heer en tevens door een leven naar Zijne Geboden. Wie ziet niet in, dat deze vernieuwing slechts langzamerhand geschieden kan, bijna niet anders als een boom uit het zaad geleidelijk wortel schiet en groeit en gevormd wordt. Zij, die de wedergeboorte en de vernieuwing anders opvatten, weten niets van den staat des menschen, noch iets van het booze en het goede, dat deze twee geheel tegenovergesteld zijn en dat het goede niet

kan worden ingeplant, behalve voor zoover het booze verwijderd wordt. Ook weten zij niet, dat zoolang iemand in het booze is, hij een afkeer heeft van het goede, dat in zichzelf goed is. Daarom ook, wanneer het goede van den een werd overgebracht en dus ingeplant in iemand, die in het booze is, zoo zou het zijn, alsof een lam aan een wolf werd voorgeworpen, of alsof een parel gehecht werd aan een varkenssnuit. Hieruit blijkt, dat de inplanting van het goede van den een in een ander onmogelijk is.

112. III. HET GELOOF AAN DE TOEREKENING OF TOEVOEGING DER GERECHTIGHEID OF DER VERDIENSTE VAN CHRISTUS IS, DAAR DIT EEN ONMOGELIJKHEID IS, EEN WAANGELOOF. Dat aan een ieder het booze, waarin hij verkeert, toegerekend wordt en evenzoo het goede, is boven (nr. 110) aangetoond. Daaruit volgt, dat, zoo onder toerekening wordt verstaan toeëigening en dus overplanting van het goede van den een in den ander, dit een waangedachte is. In de wereld kunnen de verdiensten door de menschen als het ware overgedragen worden, dat is ten goede komen aan de kinderen ter wille van de ouders of aan de vrienden van een gunsteling als een gunstbewijs. Doch het goede der verdienste kan niet in hun zielen ingeschreven, maar alleen uiterlijk toegevoegd worden. Evenmin is hetzelfde mogelijk bij de menschen wat betreft hun geestelijk leven, dit moet, zooals boven aangetoond werd, ingeplant worden en zoo het niet ingeplant wordt door een leven naar de boven aangehaalde geboden des Heeren, dan blijft de mensch in het booze, waarin hij geboren is. Voordat dit geschied is, kan niets goeds hem bereiken en indien het hem bereikt, wordt het onmiddellijk teruggestooten en het springt terug, evenals een veerkrachtige bal, die op een steen valt, of het verzinkt als een diamant, die in een moeras geworpen wordt. Een mensch, die naar zijn geest niet hervormd is, is als een panter of als een nachtuil en kan vergeleken worden met een doornstruik en een brandnetel; de wedergeboren mensch echter is als een schaap of als een duif en kan met een olijfboom en een wijnstok vergeleken worden. Overweeg, vraag ik, zoo gij wilt, hoe een mensch, die een panter is, veranderd kan worden in een mensch, die een schaap is, of een nachtuil in een duif, of een doornstruik in een olijfboom, of een brandnetel in een wijnstok door eenige toerekening, als daarmede een overdracht bedoeld wordt? Moet niet, opdat deze verandering gebeure, eerst de wildheid van den panter en van den nachtuil of het schadelijke van den doornstruik en van de brandnetel weggenomen en zoo het waarachtig menschelijke en onschadelijke ingeplant worden? Hoe dit geschiedt leert ook de Heer in Johannes, hfdst. 15: 1—7.

113. Hieraan zal nog het volgende toegevoegd worden. In de kerk wordt gezegd, dat niemand de wet kan vervullen, en des te minder, omdat wie één voorschrift der Tien Geboden overtreedt, ze alle overtreedt. Doch deze spreekwijze is anders te verstaan dan zij luidt, want men moet dit zoo verstaan, dat hij, die met opzet of met voorbedachten rade tegen één gebod handelt, ook tegen de overige handelt, omdat met opzet of met voorbedachten rade handelen zeggen wil, dat men geheel ontkent, dat het zonde is, en wie ontkent, dat het zonde is, hem is het onverschillig, als hij ook tegenover de overige geboden handelt. Wie weet niet, dat hij, die een hoereerder is, daarom nog niet een moordenaar, een dief en een valsche getuige is en het ook niet zijn wil; wie echter een echtbreker is met opzet en met voorbedachten rade, hem is alles onverschillig wat tot den godsdienst behoort, dus ook moord, diefstal en valsche getuigenis en hij onthoudt zich daarvan niet, omdat het zonden zijn, maar omdat hij de wet vreest en het oordeel der menschen.

Evenzoo is het, wanneer iemand met opzet of met voorbedachten rade tegen een ander voorschrift der Tien Geboden handelt, dat hij ook tegen de overige handelt, omdat hij niets voor zonde houdt. Geheel hetzelfde vindt plaats bij degenen, die in het goede van den Heer zijn; wanneer deze uit hun wil en verstand, dat is met opzet en met voorbedachten rade, zich onthouden van één boosheid, omdat het zonde is, dan onthouden zij zich ook van alle, en nog meer, zoo zij zich van verscheidene boosheden onthouden. Want zoodra iemand met opzet of met voorbedachten rade zich van eenige boosheid onthoudt, omdat het zonde is, dan wordt hij door den Heer in het voornemen gehouden om zich van de overige te onthouden; want wanneer hij uit onwetendheid of uit eenige overheerschende begeerte des lichaams het booze doet, zoo wordt hem dit toch niet toegerekend, omdat hij het niet deed met opzet noch met voorbedachten rade. De mensch komt tot dit voornemen, wanneer hij zich eens of tweemaal per jaar onderzoekt en van het booze, dat hij bij zich waarneemt, afstand doet; anders is het met dengene, die zichzelf nooit onderzoekt. Ik kan dit nog bevestigen door het volgende: Ik trof in de geestelijke wereld velen aan, die in de natuurlijke wereld evenals anderen geleefd hadden door zich prachtig te kleeden, heerlijk te eten en te drinken, evenals anderen winstgevende zaken te drijven schouwburgen te bezoeken en uit een zekere lust over liefdesaangelegenheden grappen te maken en dergelijke meer en toch rekenden de engelen sommigen dit als zondige boosheden toe en sommigen rekenden zij het niet als boosheden toe, en deze verklaarden zij voor onschuldig, gene echter voor schuldig. Op de vraag waarom dit zoo was, terwijl zij toch hetzelfde gedaan hadden, antwoordden zij, dat zij allen

naar het opzet, het voornemen en het einddoel onderzoeken en daarnaar onderscheiden en dat zij daarom hen verontschuldigen of veroordeelen, die het einddoel verontschuldigt of veroordeelt, omdat allen in den hemel het goede en allen in de hel het booze als einddoel hebben. Hieruit is het nu duidelijk, wie degene is, wien de zonde wordt toegerekend en wie hij is, wien zij niet wordt toegerekend.

II 4. Hieraan zullen nog toegevoegd worden TWEE MEMORABILIA, ontleend aan de ONTHULDE OPENBARING. HET EERSTE is dit: Ik werd plotseling door een bijna doodelijke krankheid overvallen; geheel mijn hoofd was zwaar; een verpestende walm, opgestegen uit de groote stad, welke geestelijk genoemd wordt Sodom en Egypte (Openb. 11: 8) was er in doorgedrongen. Ik was halfdood, onder hevige lijden en wachtte het einde. Zoo lag ik drie en een halven dag in bed; in dezen toestand was mijn geest gebracht en dientengevolge mijn lichaam. Daarop hoorde ik om mij heen stemmen, die zeiden: “Zie, daar ligt hij dood op de straat onzer stad, hij, die de boetedoening tot vergeving der zonde predikte en dat de mensch Christus alleen God is”, en zij vroegen aan eenigen van de geestelijkheid, of hij een begrafenis waardig was, evenals er staat van de twee in die stad gedooide getuigen (Openb. 11: 8, 9, 10) en zij zeiden: “Neen, laat hem daar liggen en laat hem gezien worden”, en zij gingen weg en kwamen terug en spotten. Dit is mij in waarheid overkomen, toen ik dit hoofdstuk uit de Openbaring verklaarde. Heftige woorden werden van hen gehoord, voornamelijk deze: “Hoe kan men boete doen zonder het geloof? Hoe kan de mensch Christus als God aangebeden worden? Zoo wij uit genade verlost worden zonder eenige verdienste van onzen kant, wat is er dan nog anders noodig dan het geloof alleen, dat God, de Vader, den Zoon gezonden heeft om den vloek der wet weg te nemen, ons Zijne verdienste toe te rekenen en ons zoo voor Hem te rechtvaardigen en ons van zonde vrij te spreken en ons dan den Heiligen Geest te geven, opdat deze al het goede in ons werke? Is dit niet in overeenstemming met de Schrift en ook met de rede?” Dit juichte de bende, die er bij stond, toe. Ik hoorde het en kon niet antwoorden, omdat ik bijna dood nederlag. Doch na drie en een halven dag genas mijn geest en ik ging in den geest van de straat in de stad en zeide opnieuw: “Doet boete en geloof in Christus, zoo worden u de zonden vergeven en gij zult verlost worden, doch indien niet, zoo zult gij verloren gaan. Heeft niet de Heer zelf boete tot vergeving der zonden gepredikt en dat men in Hem gelooven moet? Heeft Hij niet aan Zijne discipelen bevolen hetzelfde te prediken? Is niet een volkomen verzekerdheid des levens het gevolg van uw geloofsleer?” Doch zij zeiden: “Wat raaskalt gij. Heeft niet de Zoon genoeg gedaan? Heeft de Vader

dit niet toegerekend en ons, die dit geloofd hebben, gerechtvaardigd? Aldus worden wij door den geest der genade geleid; wat voor zonde hebben wij dan, wat heeft de dood dan nog met ons te maken? Vat gij dit Evangelie niet, gij prediker van zonde en boete?” Toen kwam er evenwel een stem uit den hemel, zeggende: “Wat is het geloof van een onboetvaardige anders dan een dood geloof? Het einde is gekomen, het einde is gekomen over u, gij gerusten, gij onschuldigen in uw eigen oog, gij in uw geloof gerechtvaardigden, gij duivelen!” en daarop opende zich plotseling midden in die stad een diepe afgrond en verwijdde zich en het eene huis na het andere stortte daarin en zij werden verzwolgen en spoedig daarna borrelde er water op uit de gapende kloof en overstroomde de verwoeste plaats.

Toen zij dus verzonken waren en men zag, dat zij door het water overstroomd waren, wenschte ik te weten, wat hun lot was in de diepte en mij werd uit den hemel gezegd: “Gij zult het zien en hooren”, en daarop verdwenen voor mijn oogen de wateren, die hen, zooals men gezien had, overstroomd hadden, (want de wateren in de geestelijke wereld zijn overeenstemmingen en verschijnen aldus om diegenen heen, die zich in valscheden bevinden,) en nu verschenen zij mij in een zandwoestijn, waar groote steenhoopen lagen, waartusschen zij rondliepen en jammerden, dat zij uit hun groote stad naar beneden geworpen waren en zij schreeuwden en riepen: “Waarom is ons dit overkomen? Zijn wij niet door ons geloof zuiver, rein, rechtvaardig, heilig?” en anderen zeiden: “Zijn wij niet door ons geloof gezuiverd, gereinigd, gerechtvaardigd en geheiligd?” en weer anderen: “Zijn wij niet door ons geloof zoo geworden, dat wij voor God den Vader en voor de geheele Drieëenheid als zuiver, rein, rechtvaardig en heilig gelden en aangezien worden en voor de engelen als zoodanig verklaard worden? Zijn wij niet verzoend, begenadigd, ontzondigd en zoodoende bevrijd, afgewasschen en gereinigd van de zonden? Is niet door Christus de vloek der wet weggenomen? Waarom zijn wij dan als verdoemden hier naar beneden geworpen? Wel is waar, hoorden wij een verwaten heraut der zonde in onze groote stad roepen: *Geloof in Christus en doet boete!* Maar hebben wij dan niet in Christus geloofd, als wij in Zijn verdienste geloofden? En hebben wij niet boete gedaan, toen wij beleden zondaren te zijn? Waarom is ons dit dan overkomen?” Doch nu hoorde men van ter zijde een stem tot hen zeggen: “Kent gij ook een enkele zonde in welke gij zijt? Hebt gij uzelf ooit onderzocht en dientengevolge ooit eenig kwaad als zonde jegens God geschuwd? En wie het kwade niet ontvliedt, die is in het kwade. Is niet de zonde de duivel? Daarom zijt gij degenen, van wie de Heer gezegd heeft: *Alsdan zult gijlieden beginnen te zeggen: Wij hebben in Uwe tegenwoordigheid*

gegeten en gedronken en Gij hebt in onze straten geleerd. Maar Hij zal zeggen: Ik zeg u, Ik ken u niet, vanwaar gij zijt; wijkt van mij af alle gij werkers der ongerechtigheid! (Luk. 13: 26, 27) en verder ook degenen, waarvan in Mattheus 7: 22, 23 geschreven staat. Gaat dus henen een ieder naar zijn plaats, gij ziet daar grotten, welke toegang geven tot spelonken; gaat daarin en aan een ieder van u zal zijn werk, dat hij te verrichten heeft, aangewezen worden en dan voedsel naar gelang van zijn werk; en wilt gij niet, dan zal de honger ulieden wel dwingen daar binnen te gaan”.

Daarop deed zich een stem uit den hemel hooren tot eenigen daar op de aarde, die zich buiten die groote stad bevonden en van wie ook in vers 13 in dat hoofdstuk sprake is: “Hoedt u”, riep zij luid, “hoedt u voor de gemeenschap met dezulken! Kunt gij niet inzien, dat het booze, dat zonde en misdaad genoemd wordt, den mensch onrein en onzuiver maakt? Hoe kan de mensch anders daarvan gereinigd en gezuiverd worden, dan door werkelijke boete en door geloof in den Heer God, den Zaligmaker? Werkelijke boete is zichzelf onderzoeken, zijne zonden inzien en erkennen, zichzelf voor schuldig verklaren, ze voor den Heer belijden en om hulp en kracht smeeken om ze te weerstaan, en er dus afstand van te doen en een nieuw leven te beginnen, en dat alles als uit uzelf. Doet dit eens of tweemaal per jaar, wanneer gij tot het Heilig Avondmaal gaat en wanneer dan die zonden, waaraan gij u schuldig verklaard hebt, terugkeeren, zoo zegt bij uzelf: wij willen die niet doen, omdat het zonden tegen God zijn. Dit is werkelijke boete. Wie kan niet inzien, dat wie zich niet onderzoekt en zijn zonden niet ziet, daarin blijft? Want al het booze is van de geboorte af aangenaam; want het is aangenaam om zich te wreken, ontucht te bedrijven, te rooven en te lasteren. Maakt het aangename niet, dat men het niet ziet? En wanneer soms gezegd wordt, dat het zonde is, verontschuldigt gij het dan niet, omdat het zoo aangenaam is, ja, staaft gij dit niet door valsche redeneeringen en maakt gij uzelf niet wijs, dat het geen zonde is? En zodoende blijft gij daarin en begaat ze daarna meer dan te voren en wel zoolang, tot gij niet meer weet, wat zonde is, ja, of er zonde bestaat. Anders gaat het met ieder, die werkelijk boete doet, deze noemt zijn kwaad, dat hij ingezien en erkend heeft, zonde en begint het dientengevolge te vlieden en te verafschuwen en het aangename daarvan als iets onaangenaams te gevoelen. En in zooverre dit geschiedt, ziet en bemint hij het goede en ten slotte gevoelt hij ook het aangename daarvan, dat het aangename des hemels is; met één woord, in zooverre iemand den duivel achter zich werpt, in zooverre wordt hij door den Heer als kind aangenomen en door Hem geleerd, geleid en van het booze afgehouden en in het goede gehouden. Dit is de weg

en er is geen andere, die van de hel naar den hemel voert”. Dit is wonderlijk, dat de Hervormden een zekeren ingeboren tegenzin, aarzeling en afkeer tegen de werkelijke boete hebben, die zoo groot is, dat zij zichzelven er niet toe kunnen brengen, om zich te onderzoeken, en hunne zonden te zien en ze voor God te belijden; het is alsof hen een rilling overvalt, wanneer zij het doen willen. Ik heb zeer velen in de geestelijke wereld dienaangaande ondervraagd en zij zeiden allen, dat dit boven hunne krachten ging. Als zij hoorden, dat de pauselijken dit niettemin doen, dat zij namelijk zichzelven onderzoeken en openlijk hunne zonden voor een monnik belijden, verwonderden zij zich zeer en dan ook daarover, dat de Hervormden dat niet eens in het verborgene voor God kunnen doen, ofschoon het hun eveneens geboden is, voor zij tot het Heilig Avondmaal gaan. En eenigen daar onderzochten ook, waardoor dit kwam en bevonden, dat het geloof-alleen hen in zulk een toestand van onboetvaardigheid gebracht en hun zulk een hart gegeven had. En toen werd hun gegeven te zien, dat diegenen van de pauselijken zalig worden, die zich tot Christus wenden en Hem aanbidden en de primaten en voorgangers hunner kerk niet aanbidden, maar alleen eeren.

Hierna werd iets gehoord gelijk een donderslag en een stem uit den hemel sprak en zeide: “Wij staan verbaasd! Zeg tot de verzameling der Hervormden: Geloof in Christus en doet boete, en gij zult behouden worden!” En ik zeide het en bovendien: “IS DE DOOP NIET EEN SACRAMENT DER BOETE en bijgevolg een inleiding in de kerk? Wat beloven de doopgetuigen anders voor den doopeling, dan dat hij van den duivel en zijn werken afstand zal doen? IS HET HEILIG AVONDMAAL NIET EEN SACRAMENT DER BOETE en dus een inleiding in den hemel? Wordt niet tot de communicanten gezegd, dat zij vóór de toetreding noodwendig boete moeten doen? ZIJN NIET DE TIEN GEBODEN DE ALGEMEENE LEER DER CHRISTELIJKE KERK EN LEEREN ZIJ NIET DE BOETE? Wordt daar in de zes geboden der tweede tafel niet gezegd, dit en dat booze zult gij niet doen, terwijl er niet gezegd wordt, dit en dat goede zult gij doen? Daaruit kunt gij weten, dat in zooverre iemand het booze vliedt, hij het goede liefheeft en dat gij niet eerder weet wat goed en ook niet wat boos is?”

115. HET ANDERE MEMORABILE is dit. Eens zeide een engel tot mij: “Wilt gij duidelijk zien, wat het geloof en de naastenliefde is en dus wat het van de naastenliefde gescheiden geloof is en wat het met de naastenliefde verbonden geloof, zoo zal ik het u duidelijk laten zien.” Ik antwoordde: “Toon het mij.” En hij zeide: “Stel u voor in plaats van geloof en naastenliefde, licht en warmte en gij zult het duidelijk zien; want geloof is in zijn wezen waarheid, welke behoort tot wijsheid, en naastenliefde is in haar wezen genegenheid,

welke behoort tot liefde. De waarheid der wijsheid nu is in den hemel licht en de genegenheid der liefde is in den hemel warmte. Het licht en de warmte, waarin de engelen zijn, is niets anders. Hieruit kunt gij duidelijk zien, wat het geloof is, dat van de naastenliefde is afgescheiden, en wat het geloof is, dat met de naastenliefde is verbonden. Het geloof, dat van de naastenliefde is afgescheiden, is als het licht des winters en het geloof, dat met de naastenliefde is verbonden, is als het licht der lente. Het licht des winters, dat licht is, afgescheiden van warmte, ontdoet den boom geheel van zijn bladeren, omdat het met de koude verbonden is; het doodt het gras en versteent de aarde en doet het water bevrozen. Het licht der lente daarentegen, dat licht is, met warmte verbonden, doet de booroen groeien, eerst de bladeren, dan de bloesems en ten slotte de vruchten, het opent de aarde en maakt haar zacht, zoodat zij gras, kruiden, bloemen en struiken voortbrengt, het doet ook het ijs smelten, zoodat de bronnen water geven. Het is volkomen hetzelfde met het geloof en de naastenliefde. Het van de naastenliefde gescheiden geloof doodt alles en het met de naastenliefde verbonden geloof doet alles leven. Dit levend maken en dat dood maken kan men in onze geestelijke wereld duidelijk voor oogen zien, omdat hier geloof licht, en naastenliefde warmte is; want waar het geloof met de naastenliefde verbonden is, daar zijn paradijsachtige tuinen, bloembedden en groene velden, welker schoonheid in overeenstemming is met die verbinding; waar echter het geloof van de naastenliefde afgescheiden is, daar vindt men niet eens gras en waar zich groen vertoont, bestaat het uit doornstruiken en distels.” Er waren toen in onze nabijheid eenigen van de geestelijkheid, die de engel noemde rechtvaardigmakers en heiligmakers der menschen door het geloof alleen en ook arcanisten. Tot hen zeiden wij hetzelfde en we legden het hun uit, tot zij inzagen, dat het alzoo was. Toen wij hen echter vroegen: “Is het niet zoo?”, wendden zij zich af en zeiden: “Wij hebben het niet gehoord.” Wij echter riepen hun toe en zeiden: “Hoort dan nu.” Toen hielden zij de beide handen voor de ooren en riepen: “Wij willen niet hooren!”

Besluit.

Uit Jeremia, hfdst. 7: 2, 3, 4, 9, 10, 11.

Sta in de poort van het Huis van Jehovah en roep aldaar dit woord uit: Zoo zegt Jehovah der heirscharen, de God Israëls: Maakt uwe wegen en uwe handelingen goed; vertrouwt niet op valsche woorden, zeggende: De tempel van Jehovah, de tempel van Jehovah, de tempel van Jehovah is hier (dat wil zeggen de kerk). Zult gij stelen en doodslaan en overspel bedrijven en valschelijk zweren en dan komen en staan voor Mijn aangezicht in dit Huis, dat naar Mijnen naam genoemd is en zeggen: wij zijn verlost, terwijl gij al deze gruwelen doet? Is dan dit Huis tot een spelonk der moordenares geworden? Ziet, Ik heb het ook gezien, spreekt Jehovah.

Aanhangsel ter bekroning.

116. HET GELOOF DES NIEUWEN HEMELS EN DER NIEUWE KERK IN DEN ALGEMEENEN VORM is als volgt: De Heer van eeuwigheid, die Jehovah is, is in de wereld gekomen om de hellen te onderwerpen en Zijn Menschelijke te verheerlijken; en zonder dit had geen sterveling zalig kunnen worden en diegenen worden zalig, die in Hem gelooven.

Er is gezegd “in den algemeenen vorm”, omdat dit het algemeene van het geloof is, en het algemeene van het geloof datgene is, wat in het geheel en in alle bijzonderheden moet zijn. Tot het algemeene van het geloof behoort, dat God een is in wezen en persoon, in Wien een Drieëenheid is en dat deze de Heer God Heiland Jezus Christus is. Tot het algemeene van het geloof behoort, dat geen sterveling had kunnen zalig worden, zoo de Heer niet in de wereld gekomen was. Tot het algemeene van het geloof behoort, dat Hij in de wereld kwam om de hel van de menschen te verwijderen en dat Hij ze verwijderd heeft door ze te bestrijden en te overwinnen; op deze wijze heeft Hij ze onderworpen en in orde gebracht en onder Zijn gehoorzaamheid. Tot het algemeene van het geloof behoort, dat Hij in de wereld kwam om Zijn Menschelijke, dat Hij in de wereld heeft aangenomen, te verheerlijken, d.w.z. het met het Goddelijke, waaruit het was, te vereenigen; op deze wijze houdt Hij de door Hem onderworpen hel eeuwig in orde en onder Zijn gehoorzaamheid. Omdat deze beide dingen niet anders konden geschieden, dan door verzoeking, welke tegen Zijn Menschelijke toegelaten werden zelfs tot de uiterste van die verzoeking toe en deze uiterste het lijden aan het kruis was, daarom heeft Hij ook dat doorstaan. Dit is het algemeene van het geloof aangaande den Heer.

Van de zijde desmenschen is het algemeene van het Christelijk geloof, dat hij in den Heer gelooven moet, want door heilgeloof in Hem geschiedt een verbinding met Hem endoor deze de verlossing. In Hem gelooven beteekent het vertrouwen hebben, dat Hij verlost en omdat niemand vertrouwen hebben kan, tenzij hij goed leeft, daarom wordt ook dit onder het geloof in Hem verstaan.

117. HET GELOOF DES NIEUWEN HEMELS EN DER NIEUWE KERK IN DEN BIJZONDEREN VORM is als volgt: Jehovah God is de Liefde zelf en de Wijsheid zelf, of, Hij is het Goede zelf en het Ware zelf en Hij is naar het Goddelijk Ware, hetwelk het Woord is en hetwelk God bij God was, nedergedaald en heeft het Menschelijke aangenomen, opdat Hij al hetgeen in den hemel en al hetgeen in de hel en al hetgeen in de kerk was, in orde zou brengen,

omdat toen de macht des duivels, d.i. der hel, de overhand had over de macht des hemels en op aarde de macht van het booze de overhand had over de macht van het goede, en daarom een algeheele verdoemenis voor de deur stond en dreigde. Deze aanstaande verdoemenis heeft Jehovah God door Zijn Menschelijke, dat het Goddelijk Ware was, weggenomen en dus de engelen en menschen verlost; en Hij heeft daarna in Zijn Menschelijke het Goddelijk Ware met het Goddelijk., Goede vereenigd en is *zoo wedergekeerd in Zijn Goddelijke*, waarin Hij van eeuwigheid was tegelijk met Zijn Verheerlijkt Menschelijke. Dit wordt verstaan onder het volgende bij Johannes: Dit wordt verstaan onder het volgende bij Johannes: *Het Woord was bij God en het Woord was God; en het Woord is vleesch geworden* (hfdst. 1: 1, 14) en onder het volgende bij denzelfde: *Ik ben van den Vader uitgegaan en ben in de wereld gekomen; wederom verlaat Ik de wereld en ga heen tot den Vader* (hfdst. 16: 28). Hieruit blijkt, dat zonder de komst van den Heer in de wereld niemand verlost had kunnen worden. Evenzoo is het heden ten dage; waarom ook, indien de Heer niet wederom in de wereld zou komen, in het Goddelijk Ware, dat het Woord is, niemand zalig zou kunnen worden.

De bijzonderheden van het geloof van de zijde des menschen zijn: I. dat God één is, in Wien de Goddelijke Drieëenheid is en dat Hij de Heer God Heiland Jezus Christus is; II. dat het zaligmakend geloof is in Hem te gelooven; III. dat men het booze vlieden moet, omdat het des duivels is en van den duivel komt; IV. dat men het goede doen moet omdat het van God is en van God komt; V. dat dit door den mensch gedaan moet worden als uit hemzelf, maar dat men gelooven moet, dat het van den Heer bij hem en door hem is. De twee eerste punten behooren tot het geloof, de twee volgende tot de naastenliefde en het vijfde behoort tot de verbinding van de naastenliefde met het geloof, d.i. de verbinding van den Heer met den mensch. Raadpleeg ook hieromtrent nr. 44, boven.

Hier volgen drie memorabilia, ontleend aan de onthulde openbaring.

118. HET EERSTE MEMORABILE. Toen ik met de uitlegging van het 20ste hoofdstuk der Openbaring bezig was en nadacht over den draak, het beest en den valschen profeet, verscheen mij een zekere engelengeest en vroeg: “Waarover denkt gij na?” En ik zeide: “Over den valschen profeet.” Toen zeide hij: “Ik zal u brengen naar de plaats, waar diegenen zijn, die onder den valschen profeet verstaan worden; zij zijn”, zeide hij, “dezelfden, die in het 13de hoofdstuk verstaan worden onder het beest uit de aarde, dat twee hoornen had gelijk het lam en sprak als de draak.” Ik volgde hem en zie, ik zag een schare in welker midden voorgangers der kerk waren, die leerden, dat niets den mensch kan verlossen dan het geloof in de verdienste van Christus en dat de werken goed waren, maar niet voor het heil, en dat men ze niettemin uit het Woord onderwijzen moet, opdat de leeken, in het bijzonder de eenvoudigen, beter onder den band der gehoorzaamheid aan de overheid gehouden en zoo als het ware uit godsdienst, dus meer innerlijk, tot beoefening der moreele naastenliefde aangespoord zouden worden. En nu zeide een van hen, toen hij mij zag: “Wilt gij onzen tempel zien, waarin een beeld is, dat ons geloof voorstelt?” Ik trad nader en zag, en zie, hij was grootsch, en in het midden ervan was het beeld van een vrouw, bekleed met een scharlaken kleed, die in de rechterhand een goudstuk hield en in de linkerhand een parelsnoer. Maar zoowel het beeld als de tempel waren door fantasie voortgebracht; want de helsche geesten kunnen door fantasieën grootsche dingen voorstellen door het inwendige van het gemoed te sluiten en door alleen het uitwendige te openen. Toen ik echter bemerkte, dat het zulke drogbeelden waren, bad ik tot den Heer en onmiddellijk werd het inwendige van mijn gemoed geopend en nu zag ik in plaats van den grootschen tempel een huis vol met scheuren van het dak tot den grond, waarin niets samenhing en in plaats van de vrouw zag ik in dat huis een beeld hangen met het hoofd van een draak, het lichaam van een luipaard, de voeten van een beer en den mond van een leeuw, dus volkomen zooals het beest uit de zee in de Openbaring 13: 2 beschreven wordt en in plaats van den grond was een moeras, waarin een menigte kikvorschen was; en mij werd gezegd, dat onder het moeras een groote gehouwen steen was, waaronder het Woord geheel verborgen lag. Toen ik dit gezien had, vroeg ik aan den toovenaar: “Is dit uw tempel?” Hij zeide: “Ja.” Maar toen werd ook hem plotseling het inwendig gezicht geopend, waardoor hij hetzelfde zag als ik. Toen hij dat zag, riep hij met luide stem: “Wat is dat en vanwaar komt dat?” Ik zeide: “Dat komt door het licht uit den hemel, dat de hoedanigheid

van lederen vorm onthult en zoo ook hier de hoedanigheid van uw geloof, dat van de geestelijke naastenliefde afgescheiden is.” En op hetzelfde oogenblik blies er een oostenwind en nam den tempel met het beeld weg en deed ook het moeras opdrogen en ontblootte dus den steen, waaronder het Woord lag; en daarna waaide er uit den hemel een warme wind als in de lente, en zie, op dezelfde plaats verscheen toen een tent, eenvoudig wat den uitwendigen vorm aangaat, en de engelen, die bij mij waren, zeiden: “Zie de tent van Abraham, zooals zij was toen de drie engelen tot hem kwamen en verkondigden, dat Izak zou geboren worden; zij schijnt voor het oog eenvoudig, doch wordt naar de invloeiing van het licht uit den hemel grootsch, hoe langer hoe meer”. En het werd hun gegeven om den hemel te openen, waarin zich de geestelijke engelen bevinden, die in wijsheid zijn en toen verscheen uit het licht, dat vandaar invloede, die tent als een tempel, gelijk aan dien te Jeruzalem. En toen ik hem van binnen bezag, zag ik den grondsteen, waaronder het Woord gelegd was, rondom ingelegd met kostbare steenen, waaruit het als een bliksem op de wanden straalde, waarop gestalten van cherubim waren, die daardoor met prachtige kleuren geschakeerd werden. Terwijl ik dit bewonderde zeiden de engelen: “Gij zult nog grooter wonder zien”, en het werd hun gegeven den derden hemel te openen, waarin de hemelsche engelen waren, die in de liefde zijn, en toen verdween die tempel geheel in het licht, dat vandaar invloede, en in plaats daarvan werd de Heer alleen gezien, staande op den grondsteen, die het Woord was, in dezelfde gestalte, waarin Hij aan Johannes verschenen is (Openb. 1). Maar omdat toen het inwendige gemoed der engelen met heiligheid vervuld werd, waardoor zij den drang voelden om zich op het aangezicht neder te werpen, zoo werd plotseling door den Heer de weg van het licht uit den derden hemel gesloten en de weg van het licht uit den tweeden hemel geopend, waardoor het vorige gezicht van den tempel en ook dat van de tent, nu evenwel in den tempel, terugkeerde.

Hierdoor werd aanschouwelijk gemaakt, wat verstaan wordt in het 21ste hoofdstuk der Openbaring onder deze woorden: *Zie, de tabernakel Gods is bij de menschen en Hij zal bij hen wonen* (vers 3) en ook hieronder: *Ik zag geen tempel in het Nieuwe Jeruzalem, want de Heer, de almachtige God, is haar tempel en het Lam* (vers 22).

119. HET TWEDE MEMORABILE UIT DE ONTHULDE OPENBARING. Toen ik eens uit den slaap ontwaakte, verzonk ik in diep nadenken over God; en toen ik opzag, zag ik boven mij in den hemel een zeer wit licht in ovalen vorm; en toen ik den blik op het licht vestigde, breidde het zich naar alle kanten uit en ging naar den omtrek, en zie, toen deed de hemel zich voor mij open

en ik zag prachtige dingen, namelijk engelen, staande in den vorm van een kring aan den zuidelijken rand der opening, die met elkander spraken. En daar ik van verlangen brandde om te hooren wat zij spraken, zoo werd mij eerst gegeven den toon te hooren, die vol van hemelsche liefde was, en daarna het spreken, dat vol wijsheid uit die liefde was. Zij spraken met elkander over DEN EENIGEN GOD en over de VERBINDING MET HEM en de daaruit voortvloeiende VERLOSSING. Zij zeiden onuitsprekelijke dingen, waarvan het meeste niet in woorden van eenige natuurlijke taal vallen kan; maar daar ik eenige malen verkeerd had met engelen in den hemel zelf en dan, in denzelfden toestand zijnde, ook dezelfde taal met hen gesproken had, zoo kon ik ze nu verstaan en aan hun gesprek iets ontleenen, dat in woorden van een natuurlijke taal voor het verstand duidelijk gemaakt kan worden. Zij zeiden, dat HET GODDELIJK ZIJN EEN IS, EEN ZELFDE, HET ZELF EN ONDEELBAAR, dus ook het Goddelijke Wezen, omdat het Goddelijke Zijn het Goddelijke Wezen is, dus ook God, want het Goddelijke Wezen, dat ook het Goddelijke Zijn is, is God. Zij maakten dit duidelijk door geestelijke denkbeelden, zeggende dat het Goddelijke Zijn niet in verscheidene “Goddelijke Zijn” kan uiteenvallen, waarvan elk het Goddelijk Zijn zou hebben en toch Een, een Zelfde, het Zelf en Ondeelbaar zijn zou; want elk zou uit zijn Zijn, uit Zichzelf en door Zichzelf denken; dacht het dan ook tegelijkertijd eensgezind uit de anderen en door de anderen, zoo zouden er verscheidene eensgezinde goden en niet één God zijn. Want daar de eensgezindheid een overeenkomst is van verscheidenen en wel van allen uit zichzelf en door zichzelf, stemt ze niet overeen met de eenheid Gods, doch met een meervoud..., zij zeiden niet van goden, omdat zij dit niet konden; want het licht des hemels, waaruit hun denken was, en waarin hun spreken zich voortplantte, verzette zich daartegen. Zij zeiden ook, dat wanneer zij zouden willen uitspreken goden en elk daarvan als een persoon op zichzelf, toch de poging van het uitspreken op één, ja, op den éénigen God terugviel. Hieraan voegden zij nog toe, dat het Goddelijk Zijn een Goddelijk Zijn is in Zichzelf, niet uit Zichzelf, omdat een uit Zichzelf een Zijn in Zichzelf uit een ander veronderstelt, dus veronderstelt het een God uit God, wat niet bestaat. Hetgeen uit God is, wordt niet God genoemd, maar het wordt het Goddelijke genoemd, want wat is een God uit God? Dus wat is een God, die van eeuwigheid uit God geboren is en wat is een God voortgaande uit een God, door een van eeuwigheid geboren God, anders dan woorden, waarin niet het minste licht uit den hemel is? Verder zeiden zij, dat het Goddelijke Zijn, dat in Zich God is, EEN ZELFDE is, niet een eenvoudig Zelfde, maar een oneindig, d.w.z. een

Zelfde van eeuwigheid tot eeuwigheid. Hij is de Zelfde overal en de Zelfde bij iedereen en in iedereen, maar al het verschil en het veranderlijke is in den ontvanger, de staat van hem, die ontvangt, bewerkt dit. Dat het Goddelijke Zijn, hetwelk God in Zich is, HET ZELF is, lichtten zij alzoo toe: God is het Zelf, omdat Hij de Liefde Zelf en de Wijsheid Zelf, of wat hetzelfde is, omdat Hij het Goede Zelf en het Ware Zelf en bijgevolg het Leven Zelf is; indien deze niet het Zelf in God waren, zoo zouden zij ook niets zijn in den hemel, noch in de wereld, omdat er alsdan geen betrekking zou bestaan met het Zelf. Iedere hoedanigheid ontleent hare hoedanigheid daaraan, dat het 't Zelf is, waaruit het is en waarop het betrekking heeft, opdat het aldus is. Dit Zelf, hetwelk het Goddelijke Zijn is, is niet aan plaats gebonden, maar bij degenen en in degenen, die op een plaats zijn, al naar de wijze van opname; want aan de Liefde en de Wijsheid of aan het Goede en het Ware en dus aan het Leven, die het Zelf in God zijn, ja God Zelf, kan geen plaats toegeschreven worden, noch voortbeweging van plaats tot plaats, maar zij zijn zonder plaats; vandaar de Alomtegenwoordigheid, waarom de Heer ook zegt, *dat Hij in het midden van hen is en dat Hij in hen is en zij in Hem*. Omdat Hij echter door niemand ontvangen kan worden, zooals Hij is in Zichzelf, daarom verschijnt Hij, zooals Hij in Zichzelf is, als Zon boven de hemelen der engelen en hetgeen als licht van daar uitgaat, is Hij Zelf naar Zijn Wijsheid en hetgeen als warmte van daar uitgaat, is Hij Zelf naar Zijn Liefde. Hij Zelf is niet die Zon, maar de onmiddellijk van Hem uitgaande Goddelijke Liefde en Goddelijke Wijsheid rondom Hem verschijnen voor de engelen als Zon. Hij zelf, in die Zon, is Mensch, het is ONZE HEER JESUS CHRISTUS, zoowel naar het Goddelijke *a Quo* als naar het Goddelijk Menschelijke, omdat het Zelf, dat de Liefde Zelf en de Wijsheid Zelf is, Zijn Ziel was van den Vader, dus het Goddelijk Leven, dat Leven in Zich Zelf is. Anders is het met den mensch; in hem is de ziel niet leven, maar ontvanger van het leven. De Heer leert dit ook, waar Hij zegt: *Ik ben de Weg, de Waarheid en HET LEVEN*, en elders: *Zooals de Vader Het Leven heeft in Zich zelf, zoo heeft Hij ook den Zoon gegeven HET LEVEN te hebben in Zich Zelf*. Het leven in Zich Zelf is God. Zij voegden hier nog aan toe, dat zij, die in eenig geestelijk licht zijn, hieruit kunnen gewaarworden, dat het Goddelijk Zijn, dat ook het Goddelijke Wezen is, omdat het Een, een Zelfde, het Zelf en vandaar Ondeelbaar is, niet in verscheidene kan bestaan en zoo men zeide, dat dit kon, zouden het duidelijke *contradictiones in adjectis* zijn. Toen ik dit gehoord had, bemerkten de engelen in mijn gedachten de gewone voorstellingen der Christelijke kerk aangaande God, de drieëenheid van personen in hun eenheid en hun eenheid in de drieëenheid en dan

ook aangaande de geboorte van den Zoon Gods van eeuwigheid. En toen zeiden zij: “Wat denkt gij daar? Denkt gij deze dingen niet in het natuurlijke licht, waarmee ons geestelijk licht niet overeenkomt? Zoo gij daarom de voorstellingen van dit denken niet verwijdert, sluiten wij u den hemel en gaan weg.” Maar toen zeide ik tot hen: “Ik verzoek u, dringt dieper in mijn denken door, en gij zult wellicht de overeenkomst zien.” En zij deden het en zagen, dat ik onder de drie personen de drie Goddelijke attributen versta, die van God uitgaan, welke zijn DE SCHEPPING, DE VERLOSSING EN DE WEDERGEBOORTE, en dat dit attributen zijn van één God, en dat ik onder de geboorte van den Zoon Gods van eeuwigheid versta zijn geboorte, die van eeuwigheid af vooruitgezien is en waarin in den tijd is voorzien. En toen vertelde ik, dat ik mijn natuurlijk denken over de drieëenheid en eenheid der personen en over de geboorte van den Zoon Gods van eeuwigheid uit de geloofsbelijdenis der kerk had, die haar naam van Athanasius heeft en dat deze leer juist is, mits men in plaats van een drieëenheid van personen aanneemt een drieëenheid van persoon, die alleen bestaat in DEN HEER JEZUS CHRISTUS en in plaats van de geboorte van den Zoon Gods van eeuwigheid verstaan wordt, zijn geboorte, die van eeuwigheid af voouitgezien en waarin in den tijd voorzien is, omdat Hij met betrekking tot het Menschelijke, dat Hij aangenomen heeft, openlijk DE ZOON GODS genoemd wordt. Toen zeiden de engelen: “Goed, goed”, en verzochten mij om als uit hun mond te zeggen, dat wie zich niet tot den God des hemels en der aarde Zelf wendt, niet in den hemel kan komen, omdat de hemel hemel is uit dezen eenigen God en DAT DEZE GOD JEZUS CHRISTUS IS, die Jehovah is, de Heer, de Schepper van eeuwigheid, de Verlosser in den tijd, en Hij, die tot wedergeboorte brengt in eeuwigheid, die dus tegelijk Vader, Zoon en Heilige Geest is; en dat dit het Evangelie is, dat gepredikt worden moet. Hierna keerde het hemelsche licht, dat tevoren boven de opening gezien was, terug en daalde van daar geleidelijk af en vervulde het inwendige van mijn gemoed en verlichtte mijn denkbeelden over de Eenheid en de Drieëenheid Gods, en toen zag ik, dat de aanvankelijk opgevatte voorstellingen daaromtrent, die alleen natuurlijk waren, afgescheiden werden, zooals het kaf van het koren gescheiden wordt door het wannen, en als met den wind medegevoerd werden naar het noorden des hemels en verstrooid.

120. HET DERDE MEMORABILE UIT DE ONTHULDE OPENBARING. Daar het mij van den Heer gegeven werd om de wonderen te zien, die in de hemelen en onder de hemelen zijn, zoo moet ik op bevel vermelden wat ik heb gezien. Er verscheen een grootsch paleis en in het binnenste daarvan een tempel; en

in het midden daarvan stond een tafel van goud, waarop het Woord lag en daarbij stonden twee engelen. Er omheen waren zetels in drie rijen; de zetels van de eerste rij waren bedekt met zijde van purperen kleur, de zetels der tweede rij met zijde van hemelsblauwe kleur en de zetels der derde rij met witte stof. Onder het dak, hoog boven de tafel verscheen een uitgespannen gordijn, schitterend van kostbare steenen, en uit hun glans schitterde het als een regenboog, wanneer de hemel na den regen opklaart.

Toen verschenen plotseling, zittende op die zetels, even zoo vele geestelijken, allen gekleed in priesterlijk gewaad. Aan den eenen kant was een schatkamer, waarvoor een engel de wacht hield en waarin prachtige gewaden in schoone orde lagen. Het was EEN DOOR DEN HEER SAMENGEROEPEN CONCILIE en ik hoorde een stem uit den hemel roepen: "BERAADSLAAGT!" Doch zij zeiden: "Waarover?" Het antwoord was: "OVER DEN HEER HEILAND EN OVER DEN HEILIGEN GEEST". Toen zij echter daarover nadachten, waren zij niet in verlichting en daarom baden zij; en toen vloeide licht uit den hemel, dat eerst hun achterhoofd, daarna de slapen en ten slotte hun aangezicht verlichtte. Toen begonnen zij en wel, zooals bevolen was, eerst over DEN HEER, DEN HEILAND. En de eerste stelling en vraag was: "WIE HEEFT HET MENSCHELIJKE AANGENOMEN IN DE MAAGD MARIA?" En de engel, die bij de tafel stond, waarop het Woord lag, las hun het volgende uit Lukas voor: *De engel zeide tot Maria: Ziet gij zult bevrucht worden en eenen Zoon baren en zult zijnen naam heeten Jezus. Deze zal groot zijn en DE ZOON DES ALLERHOOGSTEN genaamd worden. En Maria zeide tot den engel: Hoe zal dat wezen, dewijl ik geen man bekenne? En de engel antwoordende, zeide: DE HEILIGE GEEST ZAL OVER U KOMEN EN DE KRACHT DES ALLERHOOGSTEN ZAL U OVERSCHADUWEN, daarom ook dat HEILIGE, dat uit u geboren zal worden, zal GODS ZOON genaamd worden* (Hoofdst. 1: 31, 32, 34, 35). Verder ook wat staat bij Mattheus hfdst. 1: 20-25 en hetgeen daar staat in vers 25 las hij met verheffing van stem. Behalve dat las hij nog verscheidene plaatsen uit de Evangelisten, zooals Matth. 3: 17 en Matth. 17: 5; Joh. 20: 31 en elders, waar de Heer naar Zijn Menschelijke DE ZOON GODS genoemd wordt, en waar Hij Zelf uit Zijn Menschelijke Jehovah ZIJNEN VADER noemt; zoo ook uit de profeten, waar voorzgd wordt, dat Jehovah Zelf in de wereld zou komen en daaronder ook de twee volgende plaatsen uit Jesaja: *Men zal te dien dage zeggen: Ziet, DEZE IS ONZE GOD; wij hebben Hem verwacht en Hij zal ons zalig maken; DEZE IS JEHOVAH, wij hebben Hem verwacht, wij zullen ons verheugen en verblijden in Zijne Zaligheid* (hfdst. 25: 9). *Eene stem des roependen in de woestijn: bereidt den weg van JEHOVAH, maakt recht in de wildernis eerre baan voor ONZEN*

GOD; want de heerlijkheid van Jehovah zal geopenbaard worden en alle vleesch tegelijk zal het zien; ziet IN DEN STERKE KOMT DE HEER JHOVIH; gelijk een berder zal Hij Zijne kudde weiden (Jes. 40: 3, 5, 10, 11). En de engel zeide: “Omdat Jehovah Zelf in de wereld gekomen is en het Menschelijke aangenomen heeft en daardoor de menschen verlost en zalig gemaakt heeft, daarom wordt Hij Zelf bij de profeten HEILAND en VERLOSSER genoemd”. Toen las hij hun de volgende plaatsen voor: *Gewisselijk GOD is in u en er is ANDERS GEEN GOD MEER. Voorwaar, Gij zijt een GOD, die Zich verborgen houdt, DE GOD ISRAELS, DE HEILAND* (Jes. 45: 14, 15). *BEN IK NIET JHOVAH? EN ER IS GEEN GOD MEER BEHALVE MIJ, een rechtvaardig God en EEN HEILAND; NIEMAND IS ER DAN IK.* (Jes. 45: 21, 22). *IK BEN JHOVAH EN ER IS GEEN HEILAND BEHALVE MIJ* (Jes. 43: 11). *Ik ben toch Jehovah, uw God; daarom zoudt gij geen God kennen dan Mij alleen; want ER IS GEEN HEILAND DAN IK* (Hos. 13: 4). *Alle vleesch zal gewaar worden, dat Ik, JHOVAH, UW HEILAND BEN EN UW VERLOSSER* (Jes. 49: 26; 60: 16). *ONZES VERLOSSERS NAAM IS JHOVAH ZEBAOTH* (Jes. 47: 4). *HUN VERLOSSER IS STERK, JHOVAH ZEBAOTH IS ZIJN NAAM* (Jerem. 50: 34). *JHOVAH MIJN ROTSSTEEN EN MIJN VERLOSSER* (Ps. 19: 15). *Alzoo zegt JHOVAH UW VERLOSSER, de Heilige Israëls: Ik ben JHOVAH, UW GOD* (Jes. 48: 17; 43: 14; 49: 7; 54: 8). *Gij Jehovah zijt onze Vader, ONZE VERLOSSER van ouds af is Uw Naam* (Jes. 63: 16). *Alzoo zegt JHOVAH UW VERLOSSER: IK BEN JHOVAH, die alles doe en door Mijzelf alleen* (Jes. 44: 24). *Zoo zegt Jehovah de Koning van Israël en ZIJN VERLOSSER, JHOVAH ZEBAOTH: Ik ben de Eerste en de Laatste en behalve Mij is er geen God* (Jes. 44: 6). *Jehovah Zebaoth is Zijn Naam en UW VERLOSSER de Heilige Israëls.* Hij zal de GOD DES GANSCHEN AARDBODEMS GENAAMD WORDEN (Jes. 54: 5). *Ziet, de dagen komen, dat Ik aan David een rechtvaardige spruit zal verwekken, die als koning heerschen zal en Zijn naam zal zijn: JHOVAH ONZE GERECHTIGHEID* (Jerem. 23: 5, 6; 33: 15, 16). *Te dien dage zal Jehovah koning over de gansche aarde zijn, TE DIEN DAGE AAL JHOVAH EEN ZIJN EN ZIJN NAAM EEN* (Zach. 14: 9). Door deze en gene plaatsen bevestigd, zeiden zij, die op de zetels zaten, eenstemmig, dat Jehovah Zelf het Menschelijke aangenomen heeft, om de menschen te verlossen en zalig te maken. Daarop hoorde men echter van een groep Roomsche-Katholieken, die zich achter het altaar verborgen hadden, een stem, zeggende: “Hoe kan Jehovah, de Vader, een Mensch worden? Is Hij niet de Schepper van het heelaal?” En een van degenen, die op de zetels der tweede rij zaten, wendde zich om en zeide: “Wie dan?” En hij achter het altaar, die nu naast het altaar stond, antwoordde: “DE ZOON VAN EEUWIGHEID!” Hij ontving echter ten antwoord: “Is niet de Zoon van eeuwigheid naar uw eigen

belijdenis ook Schepper van het heele? en wat is een van eeuwigheid geboren Zoon of God? en hoe kan het Goddelijke Wezen dat één en ondeelbaar is, gedeeld worden en een deel van Hem nederdalen en niet tegelijk het geheel?”

DE TWEDE VRAAG OVER DEN HEER WAS: “Zijn niet de Vader en Hij alzoo één, gelijk ziel en lichaam één zijn?” Zij zeiden, dat dit daaruit volgt, dat de ziel van den Vader is. Nu las een dergenen, die op de zetels der derde rij zaten, uit de geloofsbelijdenis, die de Athanasiaansche genoemd wordt, het volgende voor: *Hoewel onze Heer Jezus Christus, de Zoon Gods, God en Mensch is, zoo zijn er toch niet twee, maar er is één Christus; ja, Hij is volkomen één, Hij is E E N PERSOON; WANT ZOOALS ZIEL EN LICHAAM E E N MENSCH UITMAKEN, ZOO IS GOD EN MENSCH E E N CHRISTUS.* De voorlezer zeide, dat dit geloof door de geheele Christelijke wereld aangenomen is, ook door de Roomsche Katholieken; en zij zeiden: “Wat is er verder noodig, God de Vader en Hij zijn één, zooals ziel en lichaam één zijn.” En zij zeiden: “Omdat dit zoo is, zien wij, dat het Menschelijke van den Heer Goddelijk is, omdat het het Menschelijke van Jehovah is, verder, dat men zich tot den Heer naar Zijn Goddelijk Menschelijke wenden moet en dat men zich alleen zoo en niet anders tot het Goddelijke, dat Vader genoemd wordt, wenden kan.” Deze gevolgtrekking van hen bevestigde de engel door verscheidene plaatsen uit het Woord, waaronder de volgende waren: bij Jesaja: *Een Kind is ons geboren, een Zoon is ons gegeven en Zijn Naam is Wonderlijk, Raad, GOD, Held, VADER DER EEUWIGHEID, Vredevorst* (9: 5) en bij denzelfde: *Want Abraham weet van ons niet en Israël kent ons niet.* Gij JEHOVAH ZIJT ONZE VADER, ONZE VERLOSSER VAN OUDS AF IS UW NAAM (Jes. 63: 16) en uit het Evangelie van Johannes: JEZUS ZEIDE: *Die in Mij gelooft, gelooft in Hein, die Mij gezonden heeft en DIE MIJ ZIET, DIE ZIET DENGENE DIE MIJ GEZONDEN HEEFT* (Joh. 12: 44, 45). *Philippus zeide tot Jezus: Toon ons den Vader. Jezus zeide tot hem: DIE MIJ GEZIEN HEEFT, DIE HEEFT DEN VADER GEZIEN, en hoe zegt gij: Toon ons den Vader. Gelooft gij niet, dat IK IN DEN VADER BEN EN DE VADER IN MIJ IS? GELOOFT MIJ, DAT IK IN DEN VADER BEN EN DE VADER IN MIJ IS* (Joh. 14: 8, 9). *Jezus zeide: IK EN DE VADER ZIJN E E N* (Joh. 10: 30). En verder: *AL WAT DE VADER HEEFT IS MIJN EN AL HET MIJNE IS DES VADERS* (Joh. 16: 15 en 17: 10). En eindelijk: *Jezus zeide: IK BEN DE WEG, DE WAARHEID EN HET LEVEN, NIEMAND KOMT TOT DEN VADER DAN DOOR MIJ* (14: 6). Nadat zij dit gehoord hadden, zeiden zij allen uit één mond en hart, dat het Menschelijke des Heeren Goddelijk is en dat men zich tot dit Menschelijke wenden moet, om tot den Vader te komen, omdat Jehovah God, die de Heer is van eeuwigheid, zich door dit Menschelijke in de wereld gezonden heeft en zich voor de oogen

der menschen zichtbaar en voor hen toegankelijk heeft gemaakt. Op dezelfde wijze heeft Hij zich aan de ouden in menselijke gestalte zichtbaar en toegankelijk gemaakt, toen evenwel door een engel.

Hierop volgde de beraadslaging aangaande DEN HEILIGEN GEEST en eerst werd de voorstelling van velen aangaande GOD DEN VADER, DEN ZOON EN DEN HEILIGEN GEEST in het licht gesteld, en deze was, alsof God de Vader in den hooge zetelde en de Zoon aan Zijn rechterhand en alsof Zij den Heiligen Geest van zich uitzonden om de menschen te verlichten en te leeren. Toen hoorde men echter een stem uit den hemel zeggen: “Wij kunnen dit denkbeeld niet verdragen, wie weet niet, dat Jehovah God alomtegenwoordig is? Wie dit weet en erkent zal ook erkennen, dat Hij Zelf verlicht en leert en dat er niet een bemiddelende God is, die van Hem Zelf of nog minder van twee anderen onderscheiden is, zooals de eene persoon van de andere. Daarom dient eerst de vorige voorstelling, die leeg is, verwijderd en deze, die juist is, aangenomen te worden en ge zult dit duidelijk zien”. Maar toen werd wederom de stem der Roomsche Katholieken, die zich achter het altaar des tempels verborgen hadden, gehoord, zeggende: “Wat is dan DE HEILIGE GEEST, die in het Woord bij de Evangelisten en bij Paulus genoemd wordt, door wien zoovele geleerden uit de geestelijkheid, voornamelijk uit de onze, beweren geleid te worden? Wie loochent heden ten dage in de Christelijke wereld den Heiligen Geest en Zijn werking?” Hierop wendde zich een dergenen, die op de zetels der tweede rij zaten, om en zeide: “Gij zegt, dat de Heilige Geest een persoon op zichzelf is en een God op zichzelf; maar wat is een persoon voortkomende en uitgaande van een persoon anders dan een werking, die voortkomt en uitgaat? Een persoon kan niet uit een ander persoon door een tweede persoon voortkomen en uitgaan, maar een werking kan dat. Of wat is een God, voortkomende en uitgaande van God anders, dan het voortkomende en uitgaande Goddelijke? Er kan niet een God van een anderen God voortkomen en uitgaan, maar het Goddelijke kan dat. Is het Goddelijk Wezen niet één en ondeelbaar en daar het Goddelijk Wezen of het Goddelijk Zijn God is, is dan God niet één en ondeelbaar?” Nadat zij dit gehoord hadden, kwamen degenen, die op de zetels zaten, eepstemmig tot de gevolgtrekking, dat de Heilige Geest geen op zichzelf staand persoon en dus ook geen op zichzelf staande God is, maar dat het het Heilige Goddelijke is, dat van den eenigen, alomtegenwoordigen God, die de Heer is, voortkomt en uitgaat. Hierop zeiden de engelen, die bij de gouden tafel stonden, waarop het Woord lag: “GOED! Men leest nergens in het Oude Verbond, dat de profeten het Woord uit den Heiligen Geest gesproken hebben, maar uit Jehovah, den

Heer; en waar in het Nieuwe Verbond de Heilige Geest genoemd wordt, daar wordt het Goddelijk Uitgaande verstaan, hetwelk het verlichtende, onderrichtende, levendmakende, hervormende en tot wedergeboorte brengende Goddelijke is". Hierop volgde de tweede bespreking aangaande DEN HEILIGEN GEEST, hetwelk was: "Van wien gaat het Goddelijke uit, hetwelk de Heilige Geest genoemd wordt? Uit het Goddelijke, dat de Vader genoemd wordt, of uit het Goddelijk Menschelijke, dat de Zoon genoemd wordt?" En toen zij dit bespraken, scheen een licht uit den hemel, waarin zij zagen, dat het Heilige Goddelijke, dat onder den Heiligen Geest verstaan wordt, van het Goddelijke in den Heer door Zijn verheerlijkt Menschelijke, dat het Goddelijk Menschelijke is, uitgaat, evenals, vergelijkenderwijs, bij den mensch alle werking van de ziel door het lichaam uitgaat. Dit bevestigde de engel, die bij de tafel stond, door het volgende: *Want dien de Vader gezonden heeft, die spreekt de woorden Gods, WANT GOD GEEFT HEM DEN GEEST NIET MET MATE. De Vader heeft den Zoon lief en heeft alle dingen in Zijne hand gegeven* (Joh. 3: 34, 35). *Er zal een rijsje voortkomen uit den afgehouden tronc van Isai, op Hem zal DE GEEST VAN JEHOVAH RUSTEN, DE GEEST DER WIJSHEID EN DES VERSTANDS, DE GEEST DES RAADS EN DER STERKTE* (Jes. II: 1, 2). *Dat DE GEEST VAN JEHOVAH op Hem gegeven is, en dat Hij in Hem was* (Jes. 42: 1; Jes. 59: 19, 20; Jes. 61: 1; Luk. 4: 18). *Zoo wanneer De Heilige Geest gekomen zal zijn, dien Ik u zenden zal van den Vader* (Joh. 15: 26), *die zal Mij verheerlijken, want hij zal het UIT HET MIJNE nemen en het u verkondigen; al wat de Vader heeft is Mijne, daarom heb Ik gezegd, dat Hij het UIT HET MIJNE nemen zal en u verkondigen* (Joh. 16: 14, 15). *Indien Ik heenga, zal Ik den Trooster tot u zenden* (Joh. 16: 7). *De Trooster is DE HEILIGE GEEST* (Joh. 14: 26). *DE HEILIGE GEEST WAS NOG NIET, OVERMITS JEZUS NOG NIET VERHEERLIJKT WAS* (Joh. 7: 39). Na de verheerlijking echter: *Jesus blies op hen en zeide tot de discipelen: ONTVANGT DEN HEILIGEN GEEST* (Joh. 20: 22), en in de Openbaring: *Wie zou Uw naam niet verheerlijken, Heer, Want Gij Alleen Zijt Heilig* (hfdst. 15: 4). Omdat de Goddelijke Werking des Heeren uit Zijne Goddelijke Alomtegenwoordigheid onder den Heiligen Geest verstaan wordt, daarom zegt Hij ook, terwijl Hij sprak tot Zijne discipelen over den Heiligen Geest, dien Hij van God den Vader zenden zou: *Ik zal u geen weezen laten, IK GA HEEN EN KOM WEDER TOT U en in dien dag zult gij bekennen, dat Ik in Mijnen Vader ben en gij in Mij en Ik in u* (Joh. 14: 18, 20, 28) en kort voordat Hij uit de wereld ging, zeide Hij: *Ziet, Ik ben met ulieden al de dagen tot aan de voleinding der eeuw* (Matth. 28: 20). Nadat dit hun voorgelezen was, zeide de engel: "Uit deze en nog meer andere plaatsen in het Woord blijkt, dat het Goddelijke, dat de

Heilige Geest genoemd wordt, van het Goddelijke in den Heer, door Zijn Goddelijk Menschelijke uitgaat.” Hierop zeiden degenen, die op de zetels zaten: “DIT IS DE GODDELIJKE WAARHEID.” Ten slotte kwamen zij tot dit besluit: “Uit de beraadslagingen in dit Concilie hebben wij duidelijk gezien, en erkennen dus als heilige waarheid, dat in den Heer God Heiland Jezus Christus de Goddelijke Drieëenheid is, namelijk het Goddelijke *a quo*, dat de Vader genoemd wordt, het Goddelijk Menschelijke, dat de Zoon is, en het Goddelijk Uitgaande dat de Heilige Geest is, en zij riepen te zamen uit: “IN JEZUS CHRISTUS WOONT AL DE VOLHEID DER GODHEID LICHAMELIJK” (Kol. 2: 9). Aldus is er één God in de Kerk.

Nadat in dit grootsche Concilie dit besluit genomen was, rezen zij op en de engel, die de wacht hield, kwam uit de schatkamer en bracht voor elk van degenen, die op de zetels bijeen gezeten hadden, blinkende gewaden, hier en daar met gouddraad doorwerkt, en zeide: “Ontvangt DE BRUILOFTSKLEEDEREN”. En zij werden in glorie geleid in den Nieuwen Christelijken Hemel, waarmede de Kerk des Heeren op aarde, die het Nieuwe Jeruzalem is, verbonden zal zijn.

ZACHARIAH, hoofdstuk 14, vers 7, 8, 9.

Het zal een eenige dag zijn, die Jehovah bekend zat zijn; het zal noch dag, noch nacht zijn, want ten tijde des avonds zal het licht zijn. Te dien dage zal het geschieden, dat er levende wateren uit Jeruzalem vlieten zullen, en Jehovah zal tot Koning over de gansche aarde zijn: te dien dage zal Jehovah Eén zijn en zijn Naam Eén.

EINDE

Over God Den Heiland Jezus Christus. 5)

De theologie van de geheele Christelijke wereld is gegrond op de aanbidding van drie goden.

God is één in wezen en in persoon.

In Hemzelf is de Drieëenheid en deze mag niet onderscheiden worden in personen.

De Goddelijke attributen maken Zijn wezen uit. Deze zijn vele en volgen ook op elkaar.

De opeenvolgende Goddelijke attributen zijn: de schepping en de instandhouding, de verlossing en de zaligmaking, de hervorming en de wedergeboorte.

Deze zijn Goddelijk, maar zij zijn niet als God in Zichzelf.

Deze ééne God wilde een natuurlijk mensch worden, dus een volledig mensch, om vele redenen, waarvan de voornaamste was de verlossing van engelen en menschen.

Uitspraken der Schrift, dat er één God is;

Dat deze Zelf de Verlosser en Heiland is;

Dat Hijzelf in de wereld zou komen;

Dat Hij Zichzelf naar Zijn Menschelijke Jezus Christus noemde;

Dat Jehovah Zelf in de wereld gekomen en Heiland en Verlosser geworden is.

Die ééne God is niet alleen de Schepper, maar ook de Verlosser en Hij, die tot wedergeboorte brengt.

Dat Hijzelf naar het Goddelijk Ware nederdaalde en het Menschelijke aannam wordt bevestigd in Johannes, hoofdstuk 1; eveneens, dat Hij was van eeuwigheid, hetgeen ook bevestigd wordt door het verhaal van Zijn geboorte in Lukas, hoofdstuk 1: [32, 34, 35] .

Plaatsen uit de Heilige Schrift aantoonende, dat Hij de Waarheid is en het Licht; eveneens dat Hij het Woord is en dat Hij dit geheel heeft vervuld.

Alle dingen zijn door Hem gemaakt.

Het Goddelijk Ware wordt in den geestelijken zin de Zoon van God genoemd.

5 Als bladvulling geven wij hier deze schets, genqmen uit Codex 48 van Swedenborgs nagelaten manuscripten, welke in de Koninklijke Akademie der Wetenschappen, te Stockholm, bewaard worden. Genoemde Codex bestaat uitsluitend uit schetsen en aantekeningen, welke Swedenborg blijkbaar ter voorbereiding van de *Beknopte Uiteenzetting* gemaakt heeft.

Het Goddelijk Ware wordt bedoeld met Messias, Christus, Koning, de Gezalfde en ook met David.

Het Goddelijk Ware wordt bedoeld met Engel en de Gezondene.

Het Goddelijk Ware wordt bedoeld met Heerlijkheid. Op geen andere wijze kon Hij alle dingen in de hemelen en in de hellen in orde brengen.

Op geen andere wijze kon Hij de oude Kerk vernietigen en een nieuwe Kerk instellen.

Op geen andere wijze kon Hij verzoeken in Zichzelf toelaten en dragen.

Op geen andere wijze kon Hij in een staat van vernedering verkeer en als van Hem gescheiden tot God den Vader bidden.

Op geen andere wijze kon Hij verlossing en gerechtigheid worden, uit eigen macht.

Op geen andere wijze kon Hij dus het Menschelijke met het Goddelijke vereenigen en omgekeerd, en dus het Menschelijke in den tijd toevoegen aan het Goddelijke van eeuwigheid.

Ook kon Hij op geen andere wijze één zijn en worden met den Vader.

Alle dingen, die in het Goddelijke zijn, zijn in het Menschelijke te zamen.

Hij heeft Zijn Menschelijke verheerlijkt, zooals Hij een mensch geestelijk maakt of tot een engel. Over de twee staten van des menschen wedergeboorte. Alzoo heeft Hij Zijn Menschelijke Goddelijk gemaakt. Alzoo is Hij geworden de Eerste en de Laatste dus het al in alles.

De Goddelijke werking geschiedt *a primis per ultima*, d.i. van uit *eersten* door middel van *laatst*, en daar er in de kerk geen *laatst* meer waren, zoo heeft Hij Zichzelf tot de Laatste gemaakt.

De mensch kan met God niet verbonden worden dan door middel van een zichtbaar en toegankelijk Menschelijke.

Al wat mannelijk is wordt geboren uit het Ware, als uit een zaad, uit een geestelijken oorsprong.

De reden, waarom men dit tot nu toe niet begrepen heeft en waarom er zooveel meeningen omtrent de Menschelijke natuur van Christus hebben bestaan, is, dat men geen duidelijk onderscheiden begrip had van het goede en het ware en van het huwelijk tusschen die beiden, noch van den wil en het verstand, noch van de ziel en het lichaam.

De maagd, waaruit Hij geboren is, beteekent ook de kerk naar de neiging tot het ware.

Hij moest geboren worden uit de maagd, in wettig huwelijk met Jozef.

Christus alleen is Mensch van eeuwigheid en natuurlijk Mensch in den tijd.

In Hem is alles Goddelijk uit het Goddelijke in Zichzelf.

Alleen tot Hem moet men zich wenden om verlossing.

Men moet zich onmiddellijk tot Hem wenden en indien men zich middellijk tot Hem wendt, zoo wordt de verbinding verbroken.

Hieraan kunnen de plaatsen toegevoegd worden, die handelen over de groote verdrukking, en wat daarop volgt.

Drie goden aanbidden is geen God aanbidden.

Niemand komt tot God of wordt met hem vereenigd, tenzij hij zich tot het Menschelijke wendt; op andere wijze is Hij niet te bereiken:

Omdat God de Vader naar het Menschelijke de Verlosser is.

Wil er verbinding zijn, zoo moet er een zichtbaar God zijn en dus een God toegankelijk en bepaald. Dit is voor de Christenen niet zoo duidelijk, maar wel voor alle anderen.

Het Goddelijk Ware heeft geleden.

